

T.C.

İSTANBUL AREL ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

Psikoloji Anabilim/Klinik Psikoloji Bilim Dalı

**ÇOCUKLUK ÇAĞI TRAVMALARI, YETİŞKİNLİK
DÖNEMİNDE BAĞLANMA BİÇİMİ VE ÖZ ANLAYIŞ
ARASINDAKİ İLİŞKİLERİN İNCELENMESİ**

Yüksek Lisans Tezi

Esra Peker

155180103

Tez danışmanı: Prof. Dr. Pınar Tınaz

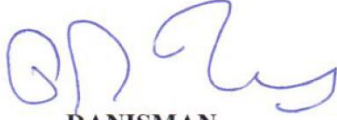
İstanbul, 2017

T.C.
İSTANBUL AREL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ
TEZLİ YÜKSEK LİSANS SINAV TUTANAĞI

13/12/2017

Enstitümüz Klinik Psikoloji Yüksek Lisans Programı öğrencilerinden 155180103 numaralı Esra PEKER "İstanbul Arel Üniversitesi Lisansüstü Eğitim - Öğretim ve Sınav Yönetmeliği" nin ilgili maddesine göre hazırlayarak, Enstitümüze teslim ettiği "**Çocukluk Çağı Travmaları, Yetişkinlik Döneminde Bağlanma Biçimi ve Öz Anlayış Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi**" konulu tezini, Yönetim Kurulumuzun 16.11.2017 tarih ve 2017/22 sayılı toplantısında seçilen ve Sefaköy Yerleşkesinde toplanan biz jüri üyeleri huzurunda, ilgili yönetmeliğin 39. maddesi gereğince (60) dakika süre ile savunmuş ve sonuçta adayın tezi hakkında ~~oyçokluğu/oybirliği~~ ile **Kabul/Red veya Dürzeltme** kararı verilmiştir.

İşbu tutanak, 3 nüsha olarak hazırlanmış ve Enstitü Müdürlüğü'ne sunulmak üzere tarafımızdan düzenlenmiştir.

DANIŞMAN
PROF.DR.PINAR TINAZ

ÜYE
YRD.DOÇ.DR. MURAT ARTIRAN

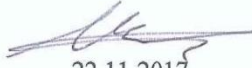

ÜYE
DOÇ.DR.AYŞE YİĞİT ŞAKAR

YEMİN METNİ

Yüksek lisans tezi olarak sunduğum “Çocukluk Çağı Travmaları, Yetişkinlik Döneminde Bağlanma Biçimi ve Öz Anlayış Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi” başlıklı bu çalışmanın, bilimsel ahlak ve geleneklere uygun şekilde tarafımdan yazıldığını, yararlandığım eserlerin tamamının kaynaklarda gösterildiğini ve çalışmanın içinde kullanıldıkları her yerde bunlara atıf yapıldığını belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

22.11.2017

Esra Peker

ONAY

Tezimin kağıt ve elektronik kopyalarının İstanbul Arel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü arşivlerinde aşağıda belirttiğim koşullarda saklanmasına izin verdiğim onaylarım:

- Tezimin tamamı her yerden erişime açılabilir.
- Tezim sadece İstanbul Arel yerleşkelerinden erişime açılabilir.
- Teziminyıl süreyle erişime açılmasını istemiyorum. Bu sürenin sonunda uzatma için başvuruda bulunmadığım takdirde, tezimin tamamı her yerden erişime açılabilir.

22.11.2017

Esra Peker

ÖZET

ÇOCUKLUK ÇAĞI TRAVMALARI, YETİŞKİNLİK DÖNEMİNDE BAĞLANMA BİÇİMİ VE ÖZ ANLAYIŞ ARASINDAKİ İLİŞKİLERİN İNCELENMESİ

Çocukluk çağı travmalarının gelecek yaşamdaki psikolojik sorunlarla ilişkili olduğu yapılan araştırmalarda görülmektedir. Bireylerin çocukluk yıllarında ihmal ve istismar yaşantılarına maruz kalması, güvensiz bağlanma geliştirmelerine neden olarak yetişkin yaşantılarındaki ilişkilerini etkileyebilmektedir. Çocuklukta yaşanan travmaların ve güvensiz bağlanma biçimlerinin sağlıklı süreçlerle ilişkilendirilen öz anlayışı da olumsuz etkilediği düşünülebilir. Bu araştırma, bireylerin çocukluk çağında yaşadıkları travmaları, bağlanma ve öz anlayış arasındaki ilişkileri araştırmayı amaçlamaktadır. Bununla birlikte çocukluk çağı travmaları, bağlanma ve öz anlayış düzeyinin yaş, cinsiyet, medeni durum, eğitim durumu, çalışma durumu, gelir düzeyi ve psikiyatrik tanının olup olmaması gibi değişkenlere bağlı olarak incelenmesi çalışmanın diğer hedefleridir. Anketler online formlar üzerinden uygulandığından, örneklem, yansız olarak ulaşılan ve farklı gruplardan oluşan 18 yaş üzeri kişilerden oluşmaktadır. Araştırmaya 212'si (%70,7) kadın, 88'i (%29,3) erkek olan 300 kişi katılmıştır. Bu çalışmada Kişisel Bilgi Formu, Çocukluk Çağı Ruhsal Travma Ölçeği, Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri-II ve Öz Anlayış Ölçeği kullanılmıştır. Duygusal istismar, cinsel istismar, fiziksel istismar ve fiziksel ihmal alt boyutlarının kaygılı bağlanma, duygusal ihmal alt boyutunun ise kaçınan bağlanma üzerinde anlamlı bir yordayıcı olduğu görülmektedir. Duygusal ihmal ve duygusal istismar ve kaygılı bağlanmanın katılımcıların öz anlayış düzeyleri üzerinde anlamlı bir yordayıcı olduğu saptanmıştır. Elde edilen bu sonuçlara göre, tedavi sürecinde bireylerin çocukluk çağında yaşadıkları travmaların ve bağlanma biçimlerinin birlikte ele alınması, bunu yaparken öz anlayış düzeyinin artırılmasının iyileşme sürecine katkıda bulunacağı düşünülebilir.

Anahtar Sözcükler: Çocukluk çağı travmaları, bağlanma, öz anlayış

ABSTRACT

INVESTIGATING THE RELATIONSHIPS AMONG CHILDHOOD TRAUMAS, ADULT ATTACHMENT STYLE AND SELF COMPASSION

Research shows that there is a relationship between childhood traumas and psychological problems for future life. Individuals' exposure to neglect and abuse experiences may cause to insecure attachment and affect their relationships at adulthood. It can be thought that childhood traumas and insecure attachment style may negatively affect self compassion which is related to healthy processes. This research aims to investigate the relationships among childhood traumas, adult attachment style and self compassion level. In addition, another goal of the study is to search childhood traumas, attachment and self compassion level in relation to variables such as age, gender, marital status, education level, employment status, level of income and whether or not there is a psychiatric diagnosis. Surveys were conducted online, so the sample consisted of individuals over the age of 18 who were reached objectively from different groups. The sample of this study consisted of totally 300 individuals, 212 female (%70,7) and 88 male (%29,3). In this study, Personal Information Form, Childhood Trauma Questionnaire, Experiences in Close Relationships Inventory-II and Self Compassion Scale were conducted to the participants. It was found that emotional abuse, sexual abuse, physical abuse and physical neglect were significant predictors on anxious attachment style, whereas emotional neglect subscale was found a significant predictor on avoidant attachment style. Emotional neglect, emotional abuse and anxious attachment were found significant predictors on self compassion. According to the results, it can be thought that during therapy, childhood traumas and attachment styles can be handled together while increasing self compassion level to facilitate the healing process.

Keywords: childhood traumas, attachment, self compassion

TEŞEKKÜR

Tez çalıőmam boyunca, zamanını ayırarak bana yol gösteren tez danıőmanım Prof. Dr. Pınar Tınaz'a ilgi ve emeğinden dolayı teőekkürlerimi sunarım.

Bu süreçte desteklerini esirgemeyen teyzem Derya nvar'a ablam Hacer Baőbüyük'e ve çalışma arkadaőım İnci ağlar'a teşekkür ederim. Analiz aşamasında bilgi ve tecrübesiyle bana yardımcı olan hocam Dr. Emre Toprak'a teşekkür ederim.

Ayrıca hayatım boyunca ve her anlamda en büyük destekçim olan, beni bu günlere getiren annem Dursun Songr'e sonsuz teőekkürü borç bilirim.

İÇİNDEKİLER

YEMİN METNİ	i
ONAY	ii
ÖZET	iii
ABSTRAC	iv
TEŞEKKÜR	v
TABLolar LİSTESİ	viii
EKLER LİSTESİ	ix

BÖLÜM 1

GİRİŞ	Sayfa no
1.1.Travma	1
1.2.1.1.1.Çocukluk Çağı Travmaları	2
1.1.2.Cinsel İstismar	3
1.1.3.Fiziksel İstismar	5
1.1.4.Duygusal İstismar	5
1.1.5. İhmal	7
1.1.6.Fiziksel İhmal	8
1.1.7.Duygusal İhmal	8
1.1.2.Çocuk İstismarını Açıklamaya Yönelik Yaklaşımlar	9
1.1.2.1.Psikiyatrik Model	9
1.1.2.1.Sosyolojik Model	9
1.1.2.1.Ekolojik Model	10
1.1.3.Çocukluk Çağı Travmaları ve Kültür	10
1.1.4.Çocukluk Çağı Travmalarının Kısa Dönemdeki Etkileri	11
1.1.5.Çocukluk Çağı Travmalarının Uzun Dönemdeki Etkileri	12
1.1.6.Çocukluk Çağı Travmaları İle İlgili Araştırmalar	13
1.2.Bağlanma Kuramı	15
1.2.1. Bağlanma ve Psikopatoloji	20
1.3.Çocukluk Çağı Travmaları ve Bağlanma	21
1.4.Öz Anlayış	22
1.4.1.Öz Anlayış İle İlgili Araştırmalar	23
1.5.Araştırmanın Amacı	25
1.6.Araştırmanın Hipotezleri	27

BÖLÜM 2

YÖNTEM

2.1. Örneklem-----	28
2.2. Veri Toplama Araçları-----	30
2.2.1. Kişisel Bilgi Formu-----	30
2.2.2. Çocukluk Çağı Ruhsal Travma Ölçeği (CTQ)-----	30
2.2.3. Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri-II (YİYE-II)-----	31
2.2.4. Öz Anlayış Ölçeği (ÖZAN)-----	32
2.3. Verilerin Analizi-----	33

3. BÖLÜM

BULGULAR

3.1.Çocukluk Çağı Travmaları ile Demografik Değişkenlere İlişkin Bulgular-----	34
3.2. Bağlanma Boyutları ile Demografik Değişkenlere İlişkin Bulgular -----	45
3.3. Öz Anlayış ile Demografik Değişkenlere İlişkin Bulgular-----	51
3.4. Çocukluk Çağı Travmaları ve Bağlanma Boyutlarına İlişkin Bulgular-----	56
3.5. Çocukluk Çağı Travmaları ve Öz Anlayışa İlişkin Bulgular-----	59
3.6. Bağlanma Boyutları ve Öz Anlayışa İlişkin Bulgular-----	61

4. BÖLÜM

TARTIŞMA

4.1. Çocukluk Çağı Travmaları ile Demografik Değişkenlere İlişkin Tartışma-----	62
4.2. Bağlanma Boyutları ile Demografik Değişkenlere İlişkin Tartışma -----	65
4.3. Öz Anlayış ile Demografik Değişkenlere İlişkin Tartışma-----	67
4.4. Çocukluk Çağı Travmaları ve Bağlanma Boyutlarına İlişkin Tartışma-----	68
4.5. Çocukluk Çağı Travmaları ve Öz Anlayışa İlişkin Tartışma-----	69
4.6. Bağlanma Boyutları ve Öz Anlayışa İlişkin Tartışma-----	69

SONUÇ VE ÖNERİLER -----	70
--------------------------------	-----------

KAYNAKÇA-----	74
----------------------	-----------

EKLER-----	81
-------------------	-----------

ÖZGEÇMİŞ-----	88
----------------------	-----------

TABLolar LİSTESİ

Tablo 2.1. Katılımcıların çeşitli sosyo-demografik değişkenlere göre dağılımı-----	29
Tablo 3.1. Katılımcıların uğradıkları ihmal ve istismar düzeylerinin cinsiyetlerine göre farklılaşmasına ilişkin t testi sonuçları-----	34
Tablo 3.2. Araştırmada yer alan katılımcıların medeni durumuna göre uğradıkları ihmal ve istismar puanlarına ilişkin N, X ve Ss. değerleri-----	35
Tablo 3.3. Araştırmada yer alan katılımcıların çalışma durumuna göre uğradıkları ihmal ve istismar puanlarına ilişkin N, X ve Ss. değerleri-----	36
Tablo 3.4. Katılımcıların yaşlarına göre uğradıkları ihmal ve istismara ilişkin varyans analizi sonuçları-----	37
Tablo 3.5. Araştırmada yer alan katılımcıların eğitim durumuna göre uğradıkları ihmal ve istismar puanlarına ilişkin N, X ve Ss. değerleri-----	38
Tablo 3.6. Katılımcıların eğitim durumuna göre uğradıkları ihmal ve istismara ilişkin varyans analizi sonuçları-----	39
Tablo 3.7. Katılımcıların eğitim durumlarına göre fiziksel ihmal, fiziksel istismar ve cinsel istismar alt boyutları puan ortalamalarına ilişkin TUKEY testi sonuçları-----	40
Tablo 3.8. Araştırmada yer alan katılımcıların gelir düzeyine göre uğradıkları ihmal ve istismar puanlarına ilişkin N, X ve Ss. değerleri-----	41
Tablo 3.9. Katılımcıların gelir düzeyine göre uğradıkları ihmal ve istismara ilişkin varyans analizi sonuçları-----	42
Tablo 3.10. Katılımcıların gelir düzeyine göre fiziksel ihmal, fiziksel istismar ve cinsel istismar alt boyutları puan ortalamalarına ilişkin TUKEY testi sonuçları-----	43
Tablo 3.11. Katılımcıların psikiyatrik tanıya sahip olma durumlarına göre uğradıkları ihmal ve istismar düzeylerinin farklılaşmasına ilişkin Mann Whitney U testi sonuçları-----	44
Tablo 3.12. Katılımcıların kaygı ve kaçınma düzeylerinin cinsiyetlerine göre farklılaşmasına ilişkin t testi sonuçları-----	45
Tablo 3.13. Katılımcıların kaygı ve kaçınma düzeylerinin medeni duruma göre farklılaşmasına ilişkin t testi sonuçları-----	45
Tablo 3.14. Katılımcıların kaygı ve kaçınma düzeylerinin çalışma durumuna göre farklılaşmasına ilişkin t testi sonuçları-----	46
Tablo 3.15. Araştırmada yer alan katılımcıların yaşlarına göre kaygı ve kaçınma puanlarına ilişkin N, X ve Ss. değerleri-----	47
Tablo 3.16. Katılımcıların yaşlarına göre kaygı ve kaçınma düzeylerine ilişkin varyans analizi sonuçları-----	47
Tablo 3.17. Katılımcıların yaşına göre kaygı alt boyutu puan ortalamalarına ilişkin TUKEY testi sonuçları-----	48
Tablo 3.18. Katılımcıların eğitim durumuna göre kaygı ve kaçınma düzeylerine ilişkin varyans analizi sonuçları-----	48
Tablo 3.19. Araştırmada yer alan katılımcıların gelir düzeyine göre kaygı ve kaçınma puanlarına ilişkin N, X ve Ss. değerleri-----	49
Tablo 3.20. Katılımcıların gelir düzeyine göre kaygı ve kaçınma düzeylerine ilişkin varyans analizi sonuçları-----	49

Tablo 3.21. Katılımcıların gelir düzeyine göre kaygı ve kaçınma boyutları puan ortalamalarına ilişkin TUKEY testi sonuçları-----	50
Tablo 3.22. Katılımcıların psikiyatrik tanıya sahip olma durumlarına göre uğradıkları kaygı ve kaçınma düzeylerinin farklılaşmasına ilişkin Mann Whitney U testi sonuçları-----	51
Tablo 3.23. Katılımcıların öz anlayış düzeylerinin cinsiyetlerine göre farklılaşmasına ilişkin t testi sonuçları-----	51
Tablo 3.24. Katılımcıların öz anlayış düzeylerinin medeni durumuna göre farklılaşmasına ilişkin t testi sonuçları-----	52
Tablo 3.25. Katılımcıların öz anlayış düzeylerinin çalışma durumuna göre farklılaşmasına ilişkin t testi sonuçları-----	52
Tablo 3.26. Araştırmada yer alan katılımcıların yaşına göre öz anlayış puanlarına ilişkin N, X ve Ss. değerleri-----	53
Tablo 3.27. Katılımcıların yaşına göre öz anlayış puanlarına ilişkin varyans analizi sonuçları-----	53
Tablo 3.28. Katılımcıların yaşına göre öz anlayış puan ortalamalarına ilişkin TUKEY testi sonuçları-----	53
Tablo 3.29. Katılımcıların eğitim durumuna göre öz anlayış puanlarına ilişkin varyans analizi sonuçları-----	54
Tablo 3.30. Araştırmada yer alan katılımcıların gelir düzeyine göre öz anlayış puanlarına ilişkin N, X ve Ss. değerleri-----	54
Tablo 3.31. Katılımcıların gelir düzeyine göre öz anlayış puanlarına ilişkin varyans analizi sonuçları-----	55
Tablo 3.32. Katılımcıların gelir düzeyine göre öz anlayış puan ortalamalarına ilişkin TUKEY testi sonuçları-----	55
Tablo 3.33. Katılımcıların psikiyatrik tanıya sahip olma durumlarına göre öz anlayış düzeylerinin farklılaşmasına ilişkin Mann Whitney U testi sonuçları-----	56
Tablo 3.34. Katılımcıların kaygı düzeylerinin duygusal ihmal, duygusal istismar, fiziksel ihmal, fiziksel istismar ve cinsel istismar ile yordanmasına ilişkin standart çoklu regresyon analizi sonuçları-----	56
Tablo 3.35. Katılımcıların kaçınma düzeylerinin duygusal ihmal, duygusal istismar, fiziksel ihmal, fiziksel istismar ve cinsel istismar ile yordanmasına ilişkin standart çoklu regresyon analizi sonuçları -----	58
Tablo 3.36. Katılımcıların öz anlayış düzeylerinin duygusal ihmal, duygusal istismar, fiziksel ihmal, fiziksel istismar ve cinsel istismar ile yordanmasına ilişkin standart çoklu regresyon analizi sonuçları-----	59
Tablo 3.37. Katılımcıların öz anlayış düzeylerinin kaygı ve kaçınma ile yordanmasına ilişkin standart çoklu regresyon analizi sonuçları -----	61

EKLER LİSTESİ

Ek.1. Kişisel Bilgi Formu-----	81
Ek.2. Çocukluk Çağı Ruhsal Travma Ölçeği (CTQ) -----	82
Ek.3. Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri-II (YİYE-II) -----	84
Ek.4. Öz Anlayış Ölçeği (ÖZAN)-----	86

BÖLÜM 1

GİRİŞ

1.1. Travma

Travma DSM-5'te gerçek ya da göz korkutucu bir biçimde ölümlerle, ağır yaralanmayla karşılaşmış veya cinsel saldırıya uğramış olma" olarak tanımlanmaktadır (APA, 2014). Van der Kolk (1989), insanın kaynaklarının, dıştan gelen tehdit ile başa çıkmakta yetersiz kaldığı durumlarda travmanın meydana geldiğini söylemektedir (Akt. Gölge, 2005). Olağan baş etme yolları ile üstesinden gelinemeyecek denli ağır olan ve özellikle stres boyutlarını aşan sarsıcı yaşantılar kişinin ruhsal yapısı üzerinde etkiler bırakır. Ruhsal travma doğal afet ya da kaza sonucu oluşabileceği gibi insan eliyle yaratılmış da olabilir (Şar, 1998: 823). Çocukluk çağında karşılaşılabilecek travmatik olaylar arasında doğal afetler, ölüm, tıbbi hastalıklar gibi insanlardan bağımsız olaylar olabileceği gibi dövülme, eleştirilme, ihmal, cinsel taciz gibi insan eliyle yapılan kötü muameleler sayılabilir. Bununla birlikte görünüşte stres verici bir olay gibi durmasa da model çocuk olarak yetiştirilme, yaratıcılığın kısıtlanması ve tek odaklı düşünmeye alıştırılma, duygu ve paylaşımından yoksun aile ortamı, anne ya da babanın tutarsız davranışları da travma etkisi yapabilmektedir (Şar, 2009: 53). Yüksel (2009), bu etkenleri deprem, sel gibi doğal afetler; kaza ve ihmaller; bir yakınının ani kaybı, savaş, işkence, fiziksel, cinsel şiddet gibi insan eli ile yapılan saldırılar olarak üç grupta toplamıştır. İnsan eliyle yaratılan strese dayanmak, doğal afet ya da kazalarla oluşana dayanmaktan zordur. İstismar ve ihmal, travmanın insan eliyle yapılan türleridir (Şar, 1998: 823). Bu olayların beklenmedik oluşu, kişinin kontrolü dışında olması ve onda çaresizlik ve güçsüzlük duygularını yaşatması travmatik olayların ortak özelliğidir (Yüksel, 2009: 92). Travma, direnme ve kaçınma mümkün olmadığında ve eylem beyhude olduğunda meydana gelir ve insanın savunma sistemini altüst eder. Bir insanın travma sonrası stres geliştirme olasılığı travmatik olayın doğasına bağlı olmakla birlikte, bireysel farklılıklar belirtilerin alacağı biçimi belirlemede önemli rol oynar. Aynı olay karşısında iki insan birbiriyle farklı reaksiyon verebilir (Herman, 2015: 76). Travma deneyiminin bir kişinin tepkilerine ne derece etkide bulunduğu,

mağdurun psiko-biyolojik olgunlaşması, stres etmenin ciddiyeti, önceki travma deneyimlerinin varlığı ve sosyal desteğin kalitesine göre değişmektedir (Van Der Kolk, 1987). Travmayla ilişkili belirtiler zamanla şiddetini kaybeder gibi görünürken, olaydan yıllar sonra bile travmayı hatırlatan şeyler yüzünden ortaya çıkabilir (Herman, 2015: 62).

1.1.1. Çocukluk Çağı Travmaları

Çocuk Koruma Kanunu'na (2005) göre çocuk; daha erken yaşta ergin olsa bile, on sekiz yaşını doldurmamış kişiyi ifade eder. Çocuk istismarı ve ihmali ise, Dünya Sağlık Örgütü'ne göre çocuğun sağlığına, gelişimine veya haysiyetine fiili olarak veya potansiyel bir zarara neden olan fiziksel ve duygusal kötü muamele, cinsel taciz, ihmal ve sömürü türlerini içerir (WHO, 2010). Çocuk istismarı ve ihmali ayrıca, anne-baba ya da bir erişkinin, çocuğa yönelik, toplumsal kurallar ve profesyonel kişilerce uygunsuz olarak nitelendirilen, çocuğun gelişimini engelleyen eylem ve eylemsizlikler sonucu olarak çocuğun fiziksel, ruhsal, cinsel ya da sosyal açıdan zarar görmesi, sağlık ve güvenliğinin tehlikeye girmesi olarak da tanımlanabilir (Taner ve Gökler, 2004). Çocuk istismarı, bir yetişkin tarafından çocuğa o kültürde kabul edilmeyen bir davranışın uygulanmasıdır. Bir başka deyişle çocuğun büyüme ve gelişimini olumsuz yönde engelleyen her türlü davranış olarak kabul edilebilir (Polat, 2007: 27). Çocuğun ait olma, güven ve değer duygularının gelişmesini sağlayan yaşantılardan mahrum kalmasına neden olmaktadır (Topçu, 2009: 23). İstismar ve ihmal, çocukluk çağında ve yineleyici olduğunda, özellikle çocuğun sevgi beklediği aile bireylerinden kaynaklandığında daha fazla olumsuz etkiler ve erişkinlik yaşamında psikiyatrik sorunlara yol açabilir. İnsan gelişim çağında travmatik deneyimler karşısında daha kırılgandır (Şar, 1998: 824). Aile çocukların en güvende oldukları yer olmasına karşın aynı zamanda en çok risk altında oldukları yerdir. Çocuklar istismara yabancılardan daha fazla aileleri tarafından maruz kalmaktadır (Polat, 2007: 364). İstismar ve ihmal aile bireyleri yanında, yakın çevre ya da yabancı kişilerden de kaynaklanabilir. Dayağın disiplin yöntemi olarak kullanıldığı eğitim kurumları, çocukların çırak olarak çalıştırıldığı iş ortamları, yetiştirme yurtları, tutukevleri, sahipsiz ortamlar, istismar ve ihmali

olabileceği yerler olarak sayılabilmektedir (Şar, 1998: 824). Çocuk Hakları Sözleşmesi, taraf devletlerin çocuk istismarı, ihmali ve önlenmesiyle ilgilidir. Bu sözleşmede devletler, çocuğu bedensel veya zihinsel saldırı, şiddet veya suistimale, ihmal ya da ihmalkâr muameleye, her türlü istismar ve kötü muameleye karşı korunması için; yasal, idari, toplumsal, eğitsel bütün önlemleri alırlar ve her türlü cinsel sömürüden koruma güvencesi verirler (Çocuk Haklarına Dair Sözleşme).

Bu araştırmanın konusu olan çocukluk çağı travmalarının alt boyutları; çocuk istismarı türleri olan, fiziksel, duygusal, cinsel istismar ve ihmal türleri içinde yer alan fiziksel ve duygusal ihmal kavramları aşağıda açıklanmıştır.

1.1.1.1. Cinsel İstismar

Cinsel istismar, DSM-5'te “çocuğa cinsel sömürü” olarak ifade edilmiştir. Çocuğa cinsel sömürü, anne-baba, çocuğa bakım veren ya da çocuğun sorumluluğunu taşıyan başka birinin, cinsel doyum sağlamak için çocuğu herhangi bir cinsel eyleme dahil etmesi olarak tanımlanmıştır. Bu kapsamda, çocuğun cinsel organlarını okşama, içine girme, ensest, zor kullanarak cinsel ilişki kurma, oğlancılık, açık saçık görünme gibi etkinlikler belirtilmiştir. Buna doğrudan bedensel bir dokunuş olmadan, çocuğu başkalarının cinsel doyumunu için bir takım eylemlere zorlama, kandırma, ayartma, gözünü korkutma ya da baskı altında tutma gibi anne-baba ya da bakım verenin dokunmadan sömürüsü de dahil edilmiştir (APA, 2014: 368). Cinsel ilişki sözüyle anlatılmak istenen de, cinsel içerik taşıyan ve gizli tutulmaya çalışılan temaslar olmasıdır (Sezgin ve Öktem Tanör, 1996: 122). Cinsel istismar, çocuk istismarı tipleri içerisinde saptanması en zor olanıdır (Polat, 2007: 46).

Cinsel istismar, sanılanın aksine, genellikle bir yabancı tarafından değil, aile içinden ve çocuğun tanıdığı biri tarafından gerçekleştirilmektedir (Sezgin ve Öktem Tanör, 1996: 123). Ensest, evlenmeleri ahlak, hukuk, din tarafından yasaklanmış, yakın akraba olan kadın ile erkeğin cinsel ilişkide bulunmalarıdır (Polat, 2007: 159). Anne-baba, ağabey otoritesine sahip bir kişi ile, çocuk veya ergen yaştaki genç arasındaki her çeşit cinsel ilişki ensest olarak tanımlanır. Burada önemli olan arada

bir kan bağıının bulunması değil, çocuğun bağıımlı olduğu, çocuk üzerinde otoritesi olan kişi olmasdır (Sezgin ve Öktem Tanör, 1996: 122). Bu kapsamda baba, ağabey, amca, kuzen gibi kan bağı olan kişiler yanında enişte, üvey baba, öğretmen, bakıcı, evlat edinmiş olan kişiler sayılabilir (Yüksel, 2009: 100). Çocuğun aile üyelerinden veya aileye çok yakın, güvenilen biri tarafından cinsel istismara uğraması, onun en çok ihtiyacı olan güven duygusunun sarsılmasına hatta yıkılmasına sebep olabilir. Saldırılanla mağdur arasındaki ilişkinin yakınlığı cinsel istismarın yoğunluğunu artırıp, süresini uzatmakta ve çocukların güvendikleri kişiler tarafından istismara uğramalarının en fazla hasarı verdiği ileri sürülmektedir (Sezgin ve Öktem Tanör, 1996: 124) Çocuğun yaşamının erken döneminde cinsel istismara uğraması ve cinsel temasın yoğunluğu, şiddet miktarı, faille çocuk arasında yakın ve güçlü bir bağı olması, sonuçların çocuk açısından ne derece ciddi olacağını belirler (Ruppert, 2014: 181).

Cinsel istismara maruz kalmış kişilerin sevmek ile aşağılanmak; yakınlık ile ihanete uğramak arasında kurdukları ilişki, onlara zarar vermektedir. Cinsellik ve istismar edici ilişkiler, sevmenin ve sevilmenin bir yolu olarak yaşanır. Sürekli ve yoğun olarak hissedilen suçluluk ve utanç duyguları ve bunlara eşlik eden değersiz olma inançları, geçmişte yaşanan ve hala devam eden acının göstergesi olduğu söylenebilir (Zara, 2004b: 16). Çoğunlukla günahından dolayı cezalandırılacağı ya da terk edileceğine dair korku yaşanır. Çocukluk cinsel istismarı çoğu zaman kimseye söylenmez. Ancak çocuk, cinsel istismar sırasında fiziksel olarak zarar görürse ortaya çıkar (Turan ve Traş, 2016: 45).

Cinsel istismar %77 oranında aile, %11 akrabalar, %5 bakımla ilgisi olmayan kişiler, %2 ise çocuğun bakımı ile ilgilenen diğer kişiler tarafından uygulanmaktadır. Faillerin çoğu 20-40 yaşları arasında ve erkekler daha ön planda yer almaktadır (Jain AM. 1999; Akt. Kara ve ark., 2004). Türkiye’de kadın kuruluşları ve sağlık hizmetlerine gelen olgular, aile içi cinsel istismarla her sosyo-ekonomik grupta karşılaşılabileceğini göstermektedir (Yüksel, 2009: 100).

1.1.1.2. Fiziksel İstismar

Fiziksel istismar, geniş anlamıyla çocuğun, kaza dışı yaralanması olarak tanımlanabilir. Çocuğu dövme şeklinde olan ve bir tokattan çeşitli objelerin kullanımına uzanan cezalandırma yöntemlerini kapsamaktadır. En sık rastlanan ve anlaşılması en kolay istismar tipidir (Polat, 2007: 45). Çocuğun sağlığını ya da huzurunu bozan ya da tehlikeye atan, kendisinden en az beş yaş büyük bir kişi ya da kendisinden iki yaş büyük bir aile bireyi tarafından saldırıya uğraması olarak da tanımlanabilir (Şar, 1998: 827). Fiziksel istismar, DSM-5'te "çocuğa bedensel sömürü" olarak ifade edilmiştir. Anne-baba, bakım veren ya da çocuğun sorumluluğunu taşıyan başka biri tarafından isteyerek uygulanan, küçük yara, berelerden ağır kırıklara ve ölüme dek uzanan bir aralıkta, yumruklama, dövme, tekmeleme, ısırma, sallama, atma, bıçaklama, boğma, elle, sopayla, kayışla ya da başka bir nesneyle vurma, yakma ya da başka bir yöntemle çocuğun bedensel yaralanmasına yol açması olarak tanımlanmıştır. Bu yaralamanın, bakım verenin çocuğu incitmek isteyip istememesinden bağımsız olduğu belirtilmiştir (APA, 2014: 367). Altıparmak ve arkadaşlarının (2013) araştırmasında çocuklara en çok uygulanan şiddetli fiziksel istismar, çocuğu dövme ve vurma, boğazını sıkma, bir nesne ile vurma ve çocuğu tekmeleme olarak sıralanmıştır (Altıparmak ve ark. 2013). Unicef (2014), 58 ülkede çocukların yaklaşık yüzde 17'sinin ağır fiziksel cezalara maruz bırakıldığını belirtmektedir. Tüm dünyada, her 10 yetişkinden üçü fiziksel cezanın çocuğun iyi yetişmesi açısından gerekli olduğunu düşünmektedir. Türkiye'de SHÇEK'in (2010) yaptığı bir araştırmada, şiddet gören çocuklar bunun kendi suçları ve olduğunu düşünürken, yetişkinlere göre ise, ekonomik sıkıntı çocuk istismarında önemli bir rol oynamaktadır. Yetişkinler ve çocuklar, sinirli ve saldırgan davranışların, istismara yol açtığı konusunda hem fikirlerdir. Çocuklarla karşılaştırıldığında, yetişkinler istismardan çocukları daha az sorumlu tutmaktadır.

1.1.1.3. Duygusal İstismar

Unicef, duygusal istismar ve ihmali, çocuğun nitelik, kapasite ve arzularının sürekli kötülenmesi, sosyal ilişki ve kaynaklardan yoksun bırakılması, sosyal açıdan

ağır zararlar verme ya da terk etme ile tehdit edilmesi, çocuktan yaşına ve gücüne uygun olmayan beklentilerin olması ve çocuğun, topluma aykırı düşen ocuk yöntemlerle yetiştirilmesi olarak tanımlamıştır (Akt. Turhan ve ark, 2016). Duygusal istismar, DSM-5'te “ocuğa ruhsal sömürü” olarak ifade edilmiştir. Duygusal istismar anne-babadan biri ya da bakım veren tarafından isteyerek yapılan, çocuğa belirgin ruhsal bir kötülüğün dokunması ya da dokunabilecek olmasıyla sonuçlanan, sözel ya da simgesel davranışlar olarak tanımlanmıştır. Bu kapsamda, çocuğu paylama, aşağılama, kk düşürme, gözünü korkutma, çocuğun değer verdiği kişilere ya da nesnelere kötülük yapma, onları bırakıp gitme, çocuğu bağlayarak ya da bir yere kapatarak davranışlarını kısıtlama, sürekli günah keçisi yapma, kendine acı vermesine zorlama, aşırı disiplin uygulama davranışları belirtilmiştir (APA, 2014: 370). ocuğu her konuda suçlayarak günah keçisi haline getirme, tehdit etme, genel olarak reddedici ve düşmanca tavır, katı biçimde cezalandırma ve diğer istismar türlerinin dışında kalan belirsiz istismar türleri buna dahil edilebilir (şar, 1998: 827). Türkiye'de yapılan bir araştırmada hakaret etmek, alay etmek, lakap takmak, tehdit etmek, bağırmak, fikrini sormamak, baskı yapmak, kk düşürmek, suçlamak, başkalarıyla kıyaslamak en çok rastlanan duygusal istismar yöntemleri olarak belirlenmiştir (SHÇEK, 2010). Garborino (1993), duygusal istismar kapsamına giren davranışları, reddetme, yalıtma korkutma, inkar etme ve erişkinleştirme olarak sınıflandırmaktadır. Reddetme, ocuğun yeteneklerinin ve isteklerinin sürekli olarak önemsenmemesi, yerine getirilmemesi, yok sayılmasıdır. Terk etme, çocuğun, yabancı bir yere gizlice bırakılması veya hastanelere, bakım kurumlarına ve akrabalara terk edilmesidir. Yalıtma, çocuğu normal gelişimi için gerekli kaynaklardan ve sosyal temastan mahrum bırakma olarak tanımlanabilir. Korkutma, çocuğu terk etmekle, bedensel ve sosyal varlığına zarar vermekle tehdit etmektir. İnkâr etme, çocuğun duygusal gereksinimlerini karşılamama, gelişimi için gerekli psikolojik destekten yoksun bırakma şeklinde olabilir. ocuğu tehlikeli durumlara sokma ve korumama da inkar istismarıdır. Erişkinleştirme ise, çocuktan yerine getiremeyeceği, yaşına uygun olmayan beklentilerde bulunma olarak tanımlanabilir (Akt. Topçu, 2009: 36).

Duygusal istismar, istismar türleri arasında en sık rastlanan ama tanınması en zor olandır. İstismar olguları genellikle atlanmakla birlikte, ancak çok ciddi boyutlarda olduğunda ocuk istismarı düşünülmektedir. Ayrıca kanıtların eksikliği, yanlış

bilgiler, kültürel ve geleneksel değerler istismarın göz ardı edilmesine neden olabilmektedir (Turhan, Sangün ve İnandı, 2006). Duygusal istismar, fiziksel ve cinsel istismarda olduğu gibi, fiziksel bulguların bulunmayışı ve tek başına bulunabileceği gibi fiziksel ve cinsel istismarla birlikte bulunması ile diğer istismar türlerinden ayrılmaktadır. Cinsel ya da fiziksel istismara uğramış bir çocukta aynı zamanda duygusal istismar da görülmektedir (Polat, 2007: 46). Duygusal istismar tek başına var olduğu gibi fiziksel ve cinsel istismarın hasarı ortadan kalktığına bile devam edebilir. Bununla birlikte, duygusal istismara daha çok çocuğun yakın çevresinde olan yetişkinlerin neden olduğu da söylenebilir (Topbaş, 2004: 78).

1.1.1.4. İhmal

İhmal, ebeveynin, çocuğun gelişimi için bir veya daha fazla alanda; sağlık, eğitim, duygusal gelişim, beslenme, barınma ve güvenli yaşam koşullarını sağlamaması anlamına gelir. İhmal, yoksulluk koşullarında oluşabilir ancak ailenin makul kaynakların bulunduğu durumlarda ayırt edilir (Runyan ve ark. 2002). Duygusal ve fiziksel ihmal, DSM-5'te "çocuğu boşlama (ihmal)" başlığı altında tanımlanmıştır. İhmal, çocuğun anne-babasından birinin ya da başka bir bakım verenin, çocuğun temel gereksinimlerini karşılamaması, bunun sonucunda çocuğa bedensel ya da ruhsal bir kötülüğün dokunması ya da dokunabilecek olmasıyla sonuçlanan, doğrulanmış ya da yapıldığı sanılan, gerekli ilgiyi göstermeme ve boşlama davranışları olarak tanımlanmıştır. Bu kapsamda, bırakıp gitme, denetim altında tutmama, gerekli duygusal ya da ruhsal gereksinimlerini karşılamama ve gerekli eğitim, sağlık bakımı, besin, barınak ya da giysi sağlamama davranışları belirtilmiştir (APA, 2014: 369). İstismarın aktif, ihmalin ise pasif bir olgu olması, ihmal ve istismarı birbirinden ayıran en temel noktadır (Turhan, Sangün ve İnandı, 2006). İhmalin, fiziksel ve cinsel istismara göre tanısı zordur (Polat, 2007: 46). İhmal süregelen veya anne-babanın hastalığı veya boşanmaları gibi nedenlerle durumsal olabilir (Topçu, 2009: 116).

İhmal ve istismar sonucu çocuklar, fiziksel olarak örselenebilecekleri gibi, kötü bakım koşulları, çocukların yetersiz büyüme ve gelişim göstermeleri için bir zemin oluşturduğundan risk altındadırlar (Polat, 2007: 251). Bunun sonucu olarak, sağlık,

eğitim, duygusal gelişim, beslenme, korunma, güvenli yaşam gibi koşullarına sahip olmama açısından zarar gorebilirler (Topçu, 2009: 41). İhmaline uğrayan çocuğun, kendisini olası bir cinsel istismardan koruması ve yardım istemesi de çok daha gutur. Öte yandan ihmal ortamında buyyen bir çocukta cinsel istismar yaşantısı, daha kolay travma etkisi yapar (şar, 1998: 825). ocuk ihmali fiziksel ve duygusal ihmal olarak ele alınmakla birlikte bunları birbirinden ayırmak oldukça gutur (Turhan, Sangün ve İnanđı, 2006).

1.1.1.5. Fiziksel İhmal

Fiziksel ihmal, çocuğun yiyecek, giyecek, korunma ve bakım gibi temel gereksinimlerinin karşılanmaması olarak tanımlanabilir (Topçu, 2009: 116). Bununla birlikte çocuğa yakın kişilerin, çocuğun gelişimine sürekli zarar veren davranışları sonucu sosyal olarak bulunan kaynakların sağlanmaması ve bunlardan yoksun bırakılması olarak da tanımlanabilir (Turhan, Sangün ve İnanđı, 2006). Fiziksel ihmale daha çok yoksulluk koşullarının yol açtığı streslerin neden olduğu ve u ya da daha çok çocuklu buyk ailelerde rastlandığı saptanmıştır. Buna karşın, ebeveynler, aynı sosyo-ekonomik düzeydeki diğer ailelerin verdikleri olanakları çocuklarına sağlamada yetersiz kalıyorsa, bu durumda çocuklarını ihmal ettikleri düşünülebilir. Özellikle ocuğun yeterli korunma, beslenme, ve sağlık koşullarının sağlanamaması gibi yoksunluğun yoğun olduğu durumda yaşamsal tehlikeler de ortaya çıkabilir (Topçu, 2009: 116).

1.1.1.6. Duygusal İhmal

Duygusal ihmal, çocuğa yeterli ilgi ve sevginin gösterilmemesi olarak tanımlanabilir. Ülkemizde anneler, çocukların ahlakının bozulmaması ve şımarmaması için çocuklarına sevdiklerini belli etmemektedir. Bağırma ve azarlama davranışlarını çocuğun eğitimi için gerekli davranışlar olarak görebilmektedirler (Güler ve ark. 2002). Anne ve babanın sevgi ve ilgisinden yoksun olarak buyyen

çocukların sevgi açlığı, bir takım davranış ve uyum bozukluklarına neden olabilir (Yavuzer, 2007: 134).

1.1.2. Çocuk İstismarını Açıklamaya Yönelik Yaklaşımlar

Çocuk istismarı ve ihmali, çok disiplinli bir perspektif gerektiren karmaşık olgulardır. Çocuk istismarını açıklamaya yönelik yaklaşımlar, kötü muameleye yol açan faktörlerin ve kötü muamelenin gelişimini farklı derecede etkileyen yüksek ve düşük riskli özelliklerin önemi üzerinde durmaktadır (Ammerman, 1990). Bu yaklaşımlardan bazıları aşağıda açıklanmıştır.

1.1.2.1. Psikiyatrik Model

Psikiyatrik modele göre, istismarda bulunan ebeveynlerin davranışı, ruhsal bozukluğun sonucudur (Topçu, 2009: 160). Bununla birlikte ebeveynin kişilik özellikleri üzerinde durulmuş ve çocuk istismarı ile ilgili narsistik eğilimler, dürtü kontrol zayıflığı, zorlantı, kaygı, depresyon ve empati kuramama gibi bazı kişilik özellikleri dikkati çekmiştir. Çocukluklarında kendileri de istismara uğramış ebeveynin, çocuklarına yönelik kendi ebeveynlerinin davranışlarını uyguladıkları görülmüştür. Çocuk istismarında genellikle anne-babanın ayrılmış olduğu, ailenin tek ebeveyninden oluştuğu ve bu ebeveynin de çoğunlukla anne olduğu görülmektedir (Polat, 2007: 47).

1.1.2.2. Sosyolojik Model

Sosyolojik modelde toplumsal değerler, örgütler, kültür ve aile kurumu istismara yol açan nedenler olarak kabul edilmektedir. Bu nedenler, aile reisinin işsizliği, kötü konut koşulları, düşük gelir düzeyi, ailede ilaç ve alkol bağımlılığı, çocuk sayısı fazlalığı gibi alt sosyo-ekonomik sorunlarla birlikte, aile içi geçimsizlikler gibi her sosyo-ekonomik düzeyde görülen nedenleri de kapsamaktadır (Polat, 2007: 450).

Araştırmalar, istismarın en çok ıleri derecede dezavantajlı olan sosyal sınıflarda ortaya çıktığını ayrıca yoksulluğun yaşandığı çevrenin, ocuk ihmalini artırdığını göstermiştir (Topçu, 2009: 196). Ailesel risk etkenleri olarak, dşuk anne-baba eğitimi, anne-baba arasında şiddetin olduğu ve çocukluk döneminde anne-babalardan g, boşanma, eğitim gibi nedenlerle uzun süre ayrı kalan ailelerde istismar oranları anlamlı olarak yüksek bulunmuştur (rsel ve ark. 2011). Başka bir çalışmada, geniş aile tipinde yaşayan, eşi tarafından ve çocukluk dönemlerinde anne-babaları tarafından fiziksel ve sözel şiddet gören kadınların çocuklarına diğerlerine göre daha çok istismar ve ihmal uyguladıkları belirlenmiştir (Altıparmak ve ark. 2013). Bunun yanı sıra annelerin ocuk sayısı ve eşinden dayak yeme durumları ile annelerin çocuklarına fiziksel istismar ve ihmal davranışı arasında anlamlı bir ilişki olduğu da söylenbilir (Güler ve ark. 2002).

1.1.2.3. Ekolojik Model

Bu model, ebeveynlerin çocukların istismar davranışına yola açabilecek özelliklerini, psikolojik rahatsızlıklarını, aile etkileşiminin işlevsel olmayan yönlerini, stresli bir sosyal çevreyi ve istismara teşvik eden kültürel değerleri vurgulayarak birbirinden farklı açıklamaları bütünleştiren bir sistemdir. Bu kapsamda istismarı, bireysel, aile, toplumsal ve kültürel faktörler tarafından çoğul olarak belirlenen bir sosyal-psikolojik olgu olarak kavramlaştırmaktadır (Belsky, 1980). Ekolojik düzeylerin her birinde istismarı arttırıcı ya da ödünleyici olan risk faktörler birbirlerini etkilemekte, tüm bunlar istismar ve ihmalinin ortaya çıkışını, çocuğun gelişim ve yeterliliğini etkilemektedirler (Yılmaz Irmak, 2008).

1.1.3. Çocukluk ağı Travmaları ve Kültür

Çocuğun gelişimini olumsuz yönde etkileyen her türlü davranış olan ocuk istismarına, insanlık tarihi boyunca her kültürde rastlanmakla birlikte, kanıtların eksikliği, yanlış bilgiler, kültürel ve geleneksel değerler istismarın göz ardı edilmesine yol açabilmektedir (Kara ve ark. 2004). Çocuğa kötü muamele, tüm

ülkelerde ve kültürlerde görülmektedir (Dubowitz ve Bennett, 2007). Çocuk istismarı, kültürel, ekonomik ve sosyal nedenlerin etkileşimiyle oluşmakta ve küresel bir sorun olduğunu gösteren açık kanıtlar bulunmaktadır (Runyan ve ark. 2002). Bununla birlikte bir kültürde istismar olarak değerlendirilen bir durumun o kültürü oluşturan alt kültürlerde ya da başka bir kültürde istismar olarak görülmeyebilir (İşmen, 2004). Fiziksel istismar türü olarak tanımlanan cezalandırma şekilleri, bazı toplum ve kültürlerde istismar olarak tanımlanmamaktadır. Örneğin; “dayak, cennetten çıkmadır”, “öğretmenin vurduğu yerde gül biter” gibi ülkemizdeki atasözleri, çocuklara karşı uygulanan davranışların toplum tarafından kabul edildiğini göstermektedir. Hatta bazı kültürlerde bu davranışlar, çocuğun disiplini ve terbiye edilmesi için gerekli görülmektedir (Topbaş, 2004). Çocuk yetiştirme tarzı ve çocukluk çağı travmaları açısından insanlık tarihi bir kabusu andırmaktadır. Hemen hemen 18. yüzyıla dek erişkinlerin, çocuklarının sorumluluklarını yeterince almadıkları söylenebilir. Önceki dönemlerde çocukların hemen hepsinin, bu günün ölçüleri içerisinde çok yaygın olarak ihmal ve istismara uğradıkları, bilinen bir gerçektir (Şar, 2009: 54). İslamiyet öncesi Arap toplumunda kız çocukların utanç vesilesi olarak görülerek diri diri toprağa gömülmesi, bazı medeniyetlerde ilk çocuğun tanrıya kurban olarak sunulması kültürün ve inanışların etkili olduğuna verilebilecek diğer örneklerdendir (Pelendecioğlu ve Bulut, 2009).

1.1.4. Çocukluk Çağı Travmalarının Kısa Dönemdeki Etkileri

İstismara maruz kalmış çocuklar hemen hemen tüm gelişim alanlarında ruhsal ve davranışsal sorunlar göstermektedir. İstismarın gelişimsel sonuçları, ne kadar erken başladığına ve süregelen olup olmamasına bağlıdır. İstismar ve ihmalin sonuçları üzerinde, çocuğun zeka düzeyi, bireysel özellikleri, uğradığı istismar ve ihmalin özellikleri, istismara uğrama yaşı, istismarda bulunan kişi veya kişilerin özellikleri, sosyal destek sistemi ve kurumsal bakım gibi, istismar ve ihmalden sonra çocuğa sağlanan olanaklar gibi bir çok faktör etkide bulunmaktadır (Topçu, 2009: 158).

Cinsel istismar, bedensel ve psikolojik bütünlüğe zarar verir (Zara, 2004a: 110). Cinsel istismara uğrayan çocuklarda parmak emme, tırnak yeme, alt ıslatma ve dışkı kaçırmaya gibi belirtiler görülmektedir. Ayrıca fobiler, korkular, kabuslar, uyku

bozuklukları, depresyon, endişe, saldırganlık ve zayıf özsaygı gibi psikolojik sorunlar görülebilmekle birlikte hiçbiri, tek başına cinsel istismara özgü değildir (Polat, 2007: 101). Bu durumlara ek olarak, cinsel davranış ve cinsiyet rolünde bozulmalar, erotikleştirme, duygusal yakınlığı cinsel temastan ayırt edememe ya da cinsel ketlenme (Şar,1998: .826), uygunsuz yönde cinsel davranış (Polat, 2007: 101), diğer belirtiler arasında sayılabilir. Çocukluk çağındaki stresli yaşantılar, çocuğun psikolojisine ve yaşam kalitesine zarar vermekte, önemli sosyal ve ruhsal sorunlara neden olmakta, çocuğu suça sürükleyebileceği gibi, suçun mağduru konumuna da getirebilmektedir (Köse ve ark. 2011).

1.1.5. Çocukluk Çağı Travmalarının Uzun Dönemdeki Etkileri

Dinamik terapistler, çocukluk travmalarının, erişkin yaşamdaki psikiyatrik bozukluklarının gelişiminde önemli rolü olduğuna inanmaktadırlar. Travma, bir miktar ruhsal enerjinin ve duyguların takılıp kalmasına neden olarak, erişkinlikte daha önce yaşananlara benzeyen zorlanmalarla karşılaşınca, takılmanın olduğu aşamaya ya da ondan önceki aşamalara doğru bir gerileme ortaya çıkmasına yol açabilir (Wallace, 2008: 48).

Travma sonrası ortaya çıkan tepkiler tek tip olmamakla birlikte, travma dışında farklı nedenlerle de görülebilir. Depresyon, panik bozukluğu, alkol ve madde kullanımında artış, kişilik bölünmesi, uyum bozukluğu, somatoform bozukluklar gibi geniş bir yelpaze içinde ruhsal hastalıklar görülebilir (Yüksel, 2009: 92). İstismar ve ihmal bir dizi psikiyatrik sorunun oluşumuna katkıda bulunabildiği gibi hastalıkların gidişinde de önemli bir yere sahiptir. Bu sorunlar her zaman bir psikiyatrik bozukluğa yol açmayabileceği gibi, oluşabilecek psikiyatrik bozukluklar tek bir tanı ile sınırlı kalmayabilir (Şar, 1998: 823).

Çocukluk dönemi cinsel istismar yaşantıları, yetişkinlik döneminde de kişinin bedensel, ruhsal ve sosyal yaşamını olumsuz etkilemektedir (Zara, 2004b: 16). Çocukluk çağında cinsel istismar ile kişilik bölünmesi, kendine zarar verme ve yeniden mağduriyet arasındaki ilişki çeşitli çalışmalarla ortaya konmuştur (Gölge, 2005). Maruz kalınan travma türü sayısı arttıkça, kendine zarar verme, öz kıyım

girişimi ve kişilik bölünmesinde çok ileri seviyede anlamlı bir artış oluşmaktadır (Zoroğlu ve ark. 2001).

1.1.6. Çocukluk Çağı Travmaları İle İlgili Araştırmalar

Dünya Sağlık Örgütü'ne göre kadınların yaklaşık %20'si ve erkeklerin %5-10'u çocukken cinsel istismara uğradığını bildirirken, tüm çocukların %25-50'si fiziksel olarak istismar edildiğini bildirmiştir (WHO, 2010). Tüm dünyada 20 yaşından küçük yaklaşık 120 milyon kız çocuk (her 10 kız çocuktan biri) zorla cinsel ilişkiye ya da zor kullanılan diğer cinsel durumlara maruz kalmıştır. 15-19 yaşlarında evlilik geçirmiş her 3 kızdan biri (84 milyon) partnerlerinin duygusal, fiziksel ya da cinsel şiddetine maruz kalmıştır (Unicef, 2014). Çocuklarda cinsel istismar üzerine en az 19 ülkede yapılan Finkelhor'un (1994) araştırmasına göre kadınların oranları % 7 ile % 36 arasında, erkeklerin ise % 3 ile % 29 arasında bulmuştur. Bu araştırmalar, kadınların istismar oranının, erkeklerin 3 katı kadar olduğunu göstermiştir. (Finkelhor, 1994)

Yılmaz ve arkadaşları (2003), Türkiye genelinde çocuk istismarı yaygınlığının %10-53 arasında olduğunu ileri sürmüştür. Akyüz ve arkadaşlarının (2005) Türkiye'de kadınların çocukluk döneminde maruz kaldıkları travma üzerine yapılan bir yaygınlık araştırmasında, 628 kadın deneğin %39'unun çocukluk döneminde ihmale, %8.9'un fiziksel istismara ve %2.5'inin cinsel istismara uğradıkları bulunmuştur (Akt. Topçu, 2009: 47). Sofuoğlu ve arkadaşlarının (2014), Türkiye'nin üç ilinde, 11, 13, 16 yaş grubundan 7540 çocukta yapılan bir araştırmaya göre yaşam boyu yaşanan duygusal istismar ve fiziksel istismar ve ihmal sıklığı sırasıyla %70,5; %58,3; %42,6, son bir yıldaki sıklıklar ise sırasıyla %62,7; %46,0; %37,5 olarak saptanmıştır. Buna ek olarak duygusal istismar, kırsala göre şehirde yaşayanlarda, ihmal kızlarda ve fiziksel istismar erkeklerde daha yüksek oranda saptanmıştır. Yılmaz Irmak'ın (2008) ergenlerle yaptığı araştırmada, duygusal istismar %60, fiziksel istismar %48, ihmal %17 ve cinsel istismar %8 oranında bulunmuştur. Zoroğlu ve arkadaşlarının (2001) yaptıkları bir araştırmaya göre %16.5 oranında ihmal en sık bildirilen ruhsal travmadır. Bunu sıklık açısından duygusal %15.9, fiziksel %13.5, cinsel %10.7 istismar (ensest dahil) takip etmektedir. Ensest

deneklerin %4.4'ü tarafından belirtilmiştir. Travma belirten deneklerin bir kısmı, birden fazla türde travmaya maruz kalabilmektedir. Bu çalışmada katılımcıların %65.2'si herhangi bir tür travmaya uğramadıklarını, buna karşın %20.5'i bir tür travmaya, %8.7'si iki tür travmaya ve %5.6'i farklı üç ya da daha çok travmaya maruz kaldıklarını ifade etmişlerdir. Ney ve arkadaşlarının (1992) araştırmasında, fiziksel, duygusal ve cinsel istismarın çok nadir tek başına rastlandığını, katılımcıların anlamlı bir oranının bu yollardan hepsi ile istismar edildikleri sonucuna ulaşılmıştır (Akt. Topçu, 2009: 24).

Psikiyatrik hastalarla yapılan bir çalışmada katılımcıların %65.7'si çocukluk çağında duygusal, fiziksel ve cinsel bir istismar yaşantılarından en az birine; %6.1'i üç tür istismara da maruz kaldığını bildirmiştir. Duygusal ihmal %81.6, fiziksel ihmal %72.1, fiziksel istismar %34.4 duygusal istismar %55.9, cinsel istismar %17.1 oranında görülmüştür (Örsel ve ark. 2011). Yargıç ve arkadaşlarının (2012) yaptığı bir çalışmada psikiyatri servisinde yatarak tedavi görmekte olan katılımcılardan, %36.3'ü fiziksel istismar, %18.7'si duygusal istismar, %24.2'si fiziksel ihmal, %37.4'ü duygusal ihmal, %22.0'ı cinsel istismar, %6.6'sı enest öyküsü belirtmiştir. Katılımcıların %44.0'ı yaşamlarında en az bir kez ciddi intihar girişimi, %52.7'si kendine zarar verici davranışta bulunduğunu belirtmiştir. Bununla birlikte intihar girişimini etkileyen kilit travma duygusal istismar, kendine zarar verme davranışını etkileyen kilit travma ise fiziksel istismar olarak bulunmuştur. Yaşları 1-17 yaş arasında çocuk istismarı tanısı alan kişilerle yapılan bir diğer çalışmada ise, cinsel istismar %49, fiziksel istismar %25, duygusal istismar %11 ve ihmal oranı %14 bulunmuştur. İstismarı gerçekleştiren kişi fiziksel istismar olgularının %67'sinde baba iken, cinsel istismar olgularının %59'unda yabancı birisinin olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Koç ve ark. 2012).

Annelerden alınan bilgilere göre yapılan bir çalışmada, çocukların %64.8'inin fiziksel istismar, %63.3'ünün duygusal istismar, %36.0'ının fiziksel ihmal, %7.0'ının duygusal ihmale maruz kaldığı belirlenmiştir (Altıparmak ve ark. 2013). Benzer bir başka çalışmada ise, annelerin %87,4'ü çocuklarına fiziksel istismar ve ihmal, %93'ü de duygusal istismar ve ihmalle bulduklarını belirtmişlerdir (Güler ve ark. 2002).

Beyazıt ve Ayhan'ın (2015) Türkiye'de yapılmış cinsel istismar olgularını konu alan bilimsel çalışmaları incelendikleri araştırmada, tespit edilen toplam 3144 cinsel istismar olgusunda, istismara uğrayan çocukların %78.53'ünün kız, %21.48'sinin ise erkek olduğu tespit edilmiştir. Araştırmada tespit edilen 1242 cinsel istismarcının %97.34'ünün erkek olduğu belirlenmiştir. Cinsel istismara uğrayan kız çocuklarının yaş ortalamalarının 11.69, erkek çocukların yaş ortalamalarının ise 10.06 olduğu görülmüştür. Cinsel istismarcıların çocuğa yakınlık dereceleri incelendiğinde, istismarcıların %39.98'inin tanıdık ve %11.29'unun akraba olması dikkat çekmektedir. Zeren ve arkadaşlarının araştırmasında (2012) annesi boşanmış öğrencilerin duygusal istismara uğrama sıklığı anlamlı derecede yüksek bulunmuştur.

En çok etkilenilen travma türünün kaynağına bakıldığında, araştırmaya katılan kişilerin %34.1'i en çok etkilendikleri travmanın insan elinden, kasıtlı olarak ortaya çıkarılmış travma, %65.9'u ise insan elinden kasıtlı olarak ortaya çıkmamış, kaza, afet ölüm türü bir travma olduğu belirtmişlerdir (İnan, 2015).

1.2. Bağlanma Kuramı

Yaşamın ilk yılları bebeğin bedensel, ruhsal ve zihinsel yönlerden en hızlı geliştiği dönemdir. Bu gelişmenin sağlıklı olması için çocuğun temel gereksinimlerinin karşılanması gerekir. Bu yüzden biyolojik beslenmenin yanı sıra, çevreden gelen uyarılar, sevgi, şefkat ve koruma gibi duygusal olarak beslenmesi de zorunludur. Bebek bu dönemde bakım verene tam anlamıyla bağımlıdır ve bağlanma, biyolojik olarak henüz yetersiz ve çaresiz olmasının bir sonucudur (Öztürk, 2002: 566). Bağlanma davranışı, başka bir bireyde yakınlık arama ve sürdürme olarak tanımlanmaktadır (Bowlby, 2012: 252). Her insan için tüm bağların ilk örneği olan anneyle bağlanma, hem kişinin ruhsal donanımının altındaki yapıyı hem de ileriki bağlanma ve ilişki örüntülerini belirler (Ruppert, 2014: 69). Bağlanma süreciyle ilgilenen pek çok kuramcı, kişinin yaşamının erken dönemlerinde annesiyle kurduğu bağlanma ilişkisinin, kişinin erişkin hayatında diğer insanlarla kuracağı ilişkilerin niteliğini ve insanlardan beklentilerini belirlediğini kabul eder (Tüzün ve Sayar, 2006: 31). Güvenli bağlanan, kendine ve başkalarına güvenen ve bir çocuğun, sevgi ve güvenlik dolu ilişkiler kurma olasılığı daha yüksektir. Tersine gereksinimleri

yeterince karşılanamayan çocuklar, başkalarına güvenilemeyeceği beklentisi sonucu destekleyici ilişkiler kurmakta güçlükler yaşayabilirler (Topçu, 2009: 179). Çocuğun birincil figüre bağlanma güvensizliği arttıkça diğer figürlere bağlanma olasılığı daha da güçleşir (Bowlby, 2012: 373).

Harlow, annenin bebeklik döneminde, açlık, susuzluk gibi temel gereksinimleri karşılaması nedeniyle, anne ve çocuk arasında bağlanma oluştuğunu ileri sürer ki, bu da Bowlby'nin araştırmalarının temel noktasını oluşturur (Akt. Tüzün ve Sayar, 2006). Bowlby, bağlanmaya ilişkin, uzun süreler bakıcılarından ayrılmış ve çocuk bakımevlerine yerleştirilmiş bebek ve çocukları gözleyerek anne yoksunluğu araştırmaları yapmıştır (Hazan ve Shaver, 1994).

Bağlanmayı sağlayan davranış biçimlerinin iki temel sınıfta toplandığını belirtmiştir: sinyalleşme davranışı, ağlama, gülümseme, bebeleme ve sonradan da çağırma ve belirli mimikler, annenin çocuğa yakınlığını artırır ve anneyi çocuğa getirmektedir. Yakınlaşma davranışı ise anneye yaklaşma ve onu izleme, genellikle insan-çocuk, mobil olur olmaz belirgin hale gelir ve çocuğu anneye getiren etkidir. Bebeklerin en güvenle bağlandıkları anneler, bebeğin sinyallerine zamanında ve uygun şekilde cevap veren ve onlarla çok fazla sosyal etkileşim içerisinde olan annelerdir. Yaklaşık üç aylık pek çok bebek, diğer insanlarla karşılaştırıldığında anneye çok farklı tepki vermektedir. Annesini gördüğünde bu yaştaki bir bebek gülümser, daha kolay sesler çıkarır ve başkasına baktığından çok daha uzun süre annesini gözleriyle takip etmektedir (Bowlby, 2012: 257). Çocuk bağlanma figürüyle ilişkisinde, en yoğun duyguları bağlanmanın kurulması, devam etmesi, bozulması veya yenilenmesi sırasında yaşar. Bağlanma figürü ile arasındaki bağ korundukça çocuğun güvenli bağlanma geliştirmesi beklenir (Arslan ve Teze, 2016: 79). Bir bebek ve anne arasında adım adım gelişen etkileşim örüntüsü, birbirlerine olan katkıları ve özellikle de sırayla birinin diğerinin davranışını etkilediği bir biçimde gelişmektedir (Bowlby, 2012: 262). Sürecin sona ermesi, çocuğun doyumunu erteleme ve bakıcının ulaşılabilirliğini bilişsel olarak temsil edebilme yeteneğine göre ayarlanmıştır (Hazan ve Shaver, 1994). Üçüncü yıldan sonra pek çok çocuk, önceki döneme göre daha az acele ve daha az sıklıkla bağlanma davranışı göstermekte, bağlanma davranışı asla tamamen ortadan kalkmamasına rağmen, bu eğilim birkaç yıl daha devam etmektedir (Bowlby, 2012: 323).

Yakınlığın sağlanıp korunması güvenlik ve sevgi duygularına, ilişkide herhangi bir kesinti ise genellikle kaygıya bazen de kızgınlık ya da üzüntüye neden olur (Hazan ve Shaver, 1994). Bowlby'e göre yakınlığı koruma, güvenli üs ve güvence üssü bağlanmanın üç tanımlayıcı özelliği ve bağlanma ilişkisinin üç temel işlevidir. Bağlanma kişisine yakınlık, bebek sıkıntıda olduğunda ya da korktuğunda özellikle aranmak eğilimindedir. Bakıcı, bebeğin rahatlamak ya da kendini yeniden güvende hissetmek için dönebildiği bir güvence üssü işlevi görür. Dahası bakıcı bebeğin keşif gibi bağlanma dışı davranışlara girebilmek için zaman zaman geri döndüğü güvenlik sığınağı işlevini görür (Hazan ve Shaver, 1994).

Yaşamın ilk yılı boyunca, anne ayrıldığında ağlama ve izleme ve döndüğünde karşılama ve yaklaşma, bağlanma davranışının gelişimini tanımlamak için iki temel kriter olarak belirlenmiştir. Anneye farklı gülümseme, anneye hareket etme ve çocuk tehlike duyduğunda anneye yapışma genelde dördüncü ayda gözlemlenen kriterlerdir (Bowlby, 2012: 266).

Bağlanmanın duygu ve davranışlarını düzenleyen sistemi, ayrılık ve kopukluğa karşı tepkileri ele alır (Hazan ve Shaver, 1994). Bir çocuk altı aylık olduğunda annesinden ayrılma durumuna yanıt verme eğilimleri, protesto, umutsuzluk ve kopma evreleri olarak tanımlanmıştır. Protesto evresinde çocuk anne kaybına kesin bir üzüntü gösterir ve kaynaklarını tümüyle kullanarak onu geri almaya çalışır. Davranışı artan bir umutsuzluk izlenimi vermesine rağmen umutsuzluk evresi sırasında çocuğun kayıp annesiyle meşgul olduğu açıktır. Geri çekilir, durgunlaşır, çevredeki insanlardan talepte bulunmaz ve bir yas haline girer. Çocuğun kendi ortamına daha fazla ilgi gösterdiği kopma evresinde çocuk bakıcıları reddetmez, gösterdikleri ilgiyi, getirdikleri yiyecek ve giysileri kabul eder, hatta gülümseyip girişken davranabilir. Bununla birlikte annesi ziyaret etğinde normal görülen bağlanma karakteristiğinin belirgin şekildeki yokluğu görülebilir. Onu zorlukla tanıyabilir; yapışmayı bırakıp uzakta ve ilgisiz kalabilir; gözyaşları yerine başka tarafa yönelmiş umutsuzluk vardır. Annesine olan tüm ilgisini kaybetmiş gibi görünmektedir (Bowlby, 2012: 65). Yukarıda belirtilen çocuğun ayrılığa karşı geliştirdiği tepkilerin yoğunluğunu ve biçimini; annenin uzaklaşma süresi, çocuğun tanıdık bir çevreden ayrı kalıp kalmadığı ve annenin yerine bakım vermeyi üstlenecek başka birinin olup olmadığı gibi faktörler etkilemektedir (Ainsworth, 1989).

Harlow'un maymunlarla yaptıkları çalışmalarda kullanılan öge de anne yoksunluğudur. Kurulan düzenekte, maymunların temel güdüsünü anlamak için onlara iki seçenek verilmiştir, ya kumaş kaplı bir yere tırmanacaklar ya da demirden ve rahatsız bir yere tırmanıp süt içeceklerdi. Maymunların demir çubuğa tırmanıp süt içtikten sonra hızla kumaş kaplı yerlerine döndükleri gözlenmiştir. Bir başka deneyde, ısıtılmış demir ve kumaş kaplı soğuk bir yer hazırlanmış, maymunların ısıtılmış demirleri tercih ettikleri gözlenmiştir. Bu da bağlanmada sadece beslenmenin değil rahatlığın ve sıcaklık faktörünün önemini göstermiştir. Harlow'un anneden uzak ve sosyal yoksunluk içinde büyütülen rhesus maymunlarının, daha sonra sosyal ilişkilerde yetersiz olduğu, içe kapanma, ilişki kurmada beceriksizlik ve cinsel donukluk gibi belirtiler gözlemlendiği belirtilmektedir (Akt. Tüzün ve Sayar, 2006). Ainsworth ve arkadaşlarının (1978) ise, "Yabancı Durum" olarak bilinen deneyinde, 12-18 aylık küçük çocuklar kısa aralıklarla önce annelerinden ayrılır, sonra bir yabancı ile yalnız bırakılır ve son olarak tekrar anneleri ile bir araya getirilir. Çocukların ayrılma, yeniden birleşme ve yabancıyla yalnız kalma durumlarındaki tepkilerine göre güvenli, kaygılı/kararsız ve kaçınan olmak üzere çocukları üç tipik bağlanma stili içinde sınıflandırmışlardır: Güvenli bağlanan çocuklar, anneleri tarafından yalnız bırakıldıklarında doğal olarak kısmen huzursuz olmakta ancak panik yaşamadan anneleri ile yakınlık ve temas aramakta, yeniden birleşmeden sonra da kolayca sakinleşerek çevreyi keşfetmeye devam etmektedirler. Kaygılı/kararsız bağlanan çocuklar, anneleri ayrıldığında yoğun bir kaygı, gerilim ve kızgınlık yaşayarak, anneyle yeniden birleşmeden sonra da kolaylıkla sakinleşmemekte ve çevreyi keşfetmek yerine annelerine sıkıca yapışmaktadırlar. Kaçınan bağlanma stili sergileyen çocuklar ise ayrılma anından çok fazla etkilenmemekte, yeniden birleşmeden sonra da anneleri ile temas kurmaktan kaçınarak dikkatlerini daha çok oyuncaklara verir görünmektedirler (Akt. Sümer ve Güngör, 1999).

Güvenli bağlanan kişiler yetişkinliklerinde de güvenli, mutlu ve eşlerinin hatalarını kabul eden tutumlar ortaya koyar. Kaygılı/kararsız bireyler kendilerinden kuşku duyar, başkalarını kendileri ile yakınlık kurmada isteksiz olarak görürler. İlişkilerinde takıntılı ve kıskanç oldukları, sürekli duygusal inişler çıkışlar yaşadıkları gözlenmiştir (Akt. Morsünbül ve Çok, 2011). Tutarlı olumlu tepkilerle ilgili kaygılı/kararsız bağlanma, başkalarının tutarlı olumlu tepkilerine güven eksikliği ile

nitelik kazanır. Başkalarını bağlanmış tutmak için çok büyük ruhsal enerji ve davranışsal çaba yatırımı yapılır. Kaygılı/kararsız bağlanma, yakın ilişki örüntülerinin bir dereceye kadar güvenilmez olmalarını bekleme, yüksek uyanıklık düzeyi, terk edilme ve bakım görmeme korkusuna yol açabilir. Reddedilme ya da fiziksel sevgi ve yakın duygusal anlatımlarda ketlenme geçmişine dayanan kaçınan bağlanmanın ise ebeveynin tutarlı tepkisizliği sonucu olduğuna inanılmaktadır. Hissedilen güvenliği korumak için kaçınan bağlanma, özellikle stresli ve sıkıntılı durumlarda yakın sosyal temastan kaçınmayı içerir (Hazan ve Shaver, 1994). Bunlara daha sonra dezorganize bağlanma adı altında bir üçüncü güvensiz bağlanma tipi daha eklenmiştir ki yönü belirsiz olarak nitelendirilebilecek olan bu tipte kaygı denetiminde tutarsızlık hakimdir. Bu bağlanma biçimleri kuramın ilk halinde tutarlı-tutarsız, sürekli-sürekli ve tepkisiz anne tutumlarına göre şekillenen bağlanma biçimleridir (Akt. Kesebilir ve ark. 2011).

Bartholomew ve Horowitz (1991) Dörtlü Bağlanma Modeli'ni olumlu, olumsuz benlik modeli-başkaları modeli temelinde dört kategoride incelenmemişlerdir. Güvenli bağlanma stilinde hem benlik hem de başkaları modelleri olumludur. Bu stile sahip kişiler kendilerini değerli olarak algılar ve diğerlerini kabul edici ve destekleyici olarak algılar. Korkulu bağlanma stili, olumsuz benlik ve olumsuz diğerleri modelinden oluşmaktadır. Bu stile sahip bireyler kendilerini değersiz ve sevilmez, başkalarını da güvenilmez ve reddedici olarak algılar. Kayıtsız bağlanma stili olumlu benlik ve olumsuz diğerleri modelinden oluşmaktadır. Bu kişiler, bağlanma figürlerinden gelebilecek olan reddedilme ve bundan dolayı yaşanacak hayal kırıklığını engelleyerek olumlu benlik algılarını korumak isterler. Saplantılı bağlanma stili olumsuz benlik ve olumlu diğerleri modelinden oluşmaktadır. Duygusal olarak tamamen yakın olmak isterler ancak çoğu zaman diğerlerinin onun kadar yakın olmaya isteksiz olduğunu fark eder.

Erken dönemdeki bağlanma ne kadar iyi anlaşılabilirse, yaşamın diğer dönemlerdeki sosyal ilişkiler de o kadar iyi anlaşılabilir. Bununla birlikte bebeklikte biçimlenen bağlanma örüntüleri yaşam süresince değişmez nitelikte değildir. Bilişler ve davranışlar değiştirilebildiğine göre bağlanmayı harekete geçiren yapıda da esneklik sağlanabilir (Soysal ve ark, 2005: 95). Ergen ve erişkin yaşamı boyunca bağlanma davranışının kapsamı, genellikle aile dışından kişilere, gruplara ve topluluklara yönelmektedir (Bowlby, 2012: 265).

1.2.1. Bağlanma ve Psikopatoloji

Ruh sağlığının temelinde bebeklik ve çocukluk dönemlerinde, özellikle anneyle kurulacak bağlanma ilişkisi yer almaktadır (Yavuzer, 2007: 139). Çocuğun bir fiğure bağlanmasının, sağlam kurulduğu ve ayrıca ruhsal sorunlar için koruyucu bir içeriğe sahip olduğu görölmektedir (Bowlby, 2012: 374). Hayatın ilk üç yılında ortaya çıkan çoğu ruhsal sorunun kaynağı bebek ile birincil bakıcısı arasındaki ilişkiden doğmaktadır. Bu ilişkideki herhangi bir aksaklık ise patolojik bir yapının oluşmasında etkili olabilir (Soysal ve ark, 2005). Bağlanma araştırmalarında bağlanmanın önemi ve bebeklerde bağlanma bozukluklarının ileride ortaya çıkarabileceği ciddi ruhsal sorunların boyutları ortaya konmaktadır (Öztürk, 2002: 567).

DSM-5'te bağlanma sorunları, “Örselenme ve Tetikleyici Etkenle İlişkili Bozukluklar” bağlığı altında “Tepkisel Bağlanma Bozukluğu” tanısıyla belirtilmiştir. Çocuğun zorlandığında, çok seyrek olarak ya da çok az rahatlatılma arayışında olması ve rahatlatılmaya çok seyrek olarak ya da çok az tepki vermesi, erişkin bakım verenlere karşı, kısıtlı, duygusal olarak içine kapanık, sürekli bir davranış örüntüsü olarak tanımlanmiştır. Ayrıca, rahatlatılma, uyarım ve sevgi gösterme gibi temel duygusal gereksinimlerin, bakım verenlerce sürekli olarak eksik karşılandığı, toplumsal olarak ihmal ya da yoksun bırakma tutumu ve bakım verenlerde yineleyici değişiklikler olması gibi çocuğun uçlarda ve yetersiz bakım görme durumları tanıma dahil edilmiştir (APA, 2014).

Kişinin ihmal ya da istismar edilmesi gibi bağlanma sorunları, depresyonun erken dönem yatkınlık faktörlerini oluşturabilir. Bunun yanı sıra yakın ilişkilerin kaybı tetikleyici olabilirken; depresif bireylerde sıklıkla görölen sevilmezlik hissi gibi ruhsal sorunların nedeni bebeklik dönemindeki bağlanma yaşantıları olabilir (Çalışır, 2009). Bağlanma duygusunun oluştuğu çocukta, bağlandığı kimseyi yitirme duygusu yani ayrılma bunaltısı ortaya çıkmaktadır (Öztürk, 2002: 566). Freud'un 1917'de melankoli ile kayıp arasındaki ilişkiye yönelik yaptığı yorumlar, depresyon ile çocukluk dönemi kayıpları arasındaki ilişki daha sonra yapılan araştırmalarla doğrulamıştır. Annenin erken dönem kaybı sonucunda, özellikle buna ilgisizlik ya da

bakımda aksamalar eşlik ediyorsa, kişi yetişkin yaşamında zorluklarla karşılaştığında depresyona çok daha yatkın hale gelmektedir (Tüzün ve Sayar, 2006).

Sümer ve arkadaşlarının yaptığı araştırmada (2009), depresyon, obsesif-kompulsif bozukluk ve panik bozukluk tanısı konulan kişilerin anlamlı olarak bağlanma kaygısı bildirdikleri, depresyon grubunun yüksek kaygı ve kaçınma puanları ile diğer bütün gruplardan ayrıldığı sonucuna ulaşılmıştır.

1.3. Çocukluk Çağı Travmaları ve Bağlanma

Bakım veren insanlara bağlanma, kişilik gelişiminin temelidir ve bu bağ parçalandığında yaşanan travma, insanın kendilik duygusuna zarar verebilir (Herman, 2015: 69). İhmal, istismar ve ev içi şiddete tanık olmak gibi çocukluk çağındaki yaşantılar, güvenli bağlanmanın gelişime müdahale edebilir (Cook ve ark, 2005). İstismar sonucu gelişen güvensiz bağlanma, çocuğun dünyayı tehdit edici bir yer olarak görmesine yol açabilmektedir (Topçu, 2009: 151).

Çocukluk çağı travmalarının ruhsal sonuçlarının önemli nedenlerinden biri, çocuğun, istismarcıya bağlanması olabilmektedir. Çocukluk çağında istismar özellikle çocuğa bakım veren kişiler tarafından yapıldığında istismarcıya bağlanma kaçınılmaz olabilmektedir. İkincisi ise, çocuğun, istismarcının saldırganlığını kontrol odağı olarak içe atması sonucu olaylara kendi davranışlarının neden olduğuna karar vermesidir (Ross ve Halpern, 2009. Akt. Öztürk, 2017: 17).

Ebeveynle çocuk arasındaki ilişki, anne-babanın kendi ebeveynleriyle kurduğu bağlanma deneyiminin tekrarı olma eğilimindedir. Ebeveynin kendi çocuğuyla güvenli bir bağlanma geliştirmesinin temeli, kendi anne babasıyla güvenli bağlanmasıdır. Travma yaşamış bir anne, bu yaşantısını çocuğuna bağlanma süreci ile aktarır. Annenin travması onun çocukla bağ kurabilme yeteneğini etkiler ve çocukta bağlanma sorunları oluşmasına yol açar (Ruppert, 2014: 201). Terapi ilişkisinde iyileşmenin birinci görevi mağdurun güvenini tesis etmektir (Herman, 2015: 207).

1.4. Öz Anlayış

Öz anlayışın (self-compassion) tanımı daha genel olan “anlayışlı olmak” (compassion) tanımıyla benzerdir. Anlayışlı olmak, diğer bireylerin üzüntülerine karşı açık ve duyarlı olmak demektir. Aynı zamanda başkalarına karşı sabır ve nezaket göstererek, yargılayıcı olmadan, insanların kusursuz olmadıklarının ve hatalar yapabildiklerinin farkında olmaktır (Özyeşil, 2011). Bireyler yaşamları boyunca üzüntü, başarısızlık ve ızdırap gibi olumsuz duygularla başa çıkabilmek için sakinleşmeye, rahatlamaya ve en önemlisi zarara uğramadan bu olumsuz duyguların üstesinden gelmeye ihtiyaç duyarlar. Bireyler bunun gibi olumsuz duyguların üstesinden gelmek için öz anlayışlarını arttırmalıdır (Deniz, Kesici ve Sümer, 2008).

Öz anlayış, bireyin acılarına karşı açık ve duyarlı, kendisine karşı nazik ve şefkatli, yaptığı hatalar karşısında affedici olma, başarısızlık ve yetersizliklerini yargılamama, yaşadığı sıkıntı veren durumları insanlığın bir parçası olarak görme ve içinde bulunulan anı yargılamadan olduğu gibi kabullenmesidir (Özyeşil, 2011). Öz anlayış kelimesinin içeriğini anlayış kavramı oluşturmakla birlikte başkalarının acılarına duyarlı olmayı, acılarını hafifletme arzusunu, hata yapan insanlara karşı yargısız anlayışa sahip olmayı da içermektedir (Deniz, Kesici ve Sümer, 2008).

Öz anlayış, benlik saygısına göre daha fazla duygusal esneklik ve istikrar sağlamakta, ancak benlik saygısına göre daha az öz değerlendirme, ego savunması ve kendi kendine yetmeyi kapsamaktadır. Benlik saygısı, kendisini olumlu bir şekilde değerlendirmeyi gerektirir ve çoğunlukla özel ya da ortalamanın üzerinde olmayı gerektirirken, öz anlayış, benlik değerlendirmesini veya başkalarıyla karşılaştırmayı gerektirmez (Neff, 2011). Öz anlayışlı bireyler kendileri hakkında olumlu duygulara sahip olmak için diğerlerinden daha başarılı olmak ya da üstün hissetmek zorunda değildir ve kendilerini başkaları ile daha az karşılaştırırlar (Özyeşil, 2011).

Öz anlayış, kendine şefkat (self-kindness), ortak paydaşım (common humanity), bilinçli farkındalık (mindfulness) olmak üzere üç temel bileşeni içermektedir (Neff, 2003a).

a) Kendilerine şefkat: Kendi acı ve başarısızlıklarına karşı yargılayıcı olmaktan ziyade, kendine karşı nazık ve anlayışlı olmak olarak tanımlanmıştır (Neff, 2003a).

b) Ortak Paydaşım: Kendini diğerlerinden izole ve ayrı hissetmek yerine, kişinin deneyimini insanoğlunun parçası olarak algılamaktır (Neff, 2003a). Ortak paydaşım olumsuz duygulardan kaçmak yerine, onların olumlu duygulara dönüştürülmesini sağlar. Öz anlayışa sahip bireyler kendilerini başkalarından farklı ve yalıtılmış olarak görmek yerine, bütünün bir parçası olarak görürler (Özyeşil, 2011).

c) Bilinçli Farkındalık: Bilinçli farkındalık, bireyin dikkatini içinde bulunduğu ana yoğunlaştırıp, yaşananları yargılamadan, olduğu gibi kabul etmesi ve farkında olabilmesidir (Özyeşil, 2011). Acı ve ızdırıp veren duyguların üzerine yoğun bir şekilde odaklanmak yerine dengeli bir farkındalığa sahip olmaktır. Öz anlayış, depresyonun izolasyon ve ruminasyon gibi olumsuz sonuçlarına karşı koruyucu, duygusal açıdan olumlu bir benlik tutumudur (Neff, 2003a).

Öz anlayışın öz şefkat, ortak paydaşım ve bilinçli farkındalık olarak sınıflandırılan üç bileşeni kavram olarak farklı olmasına ve olgusal boyutta farklı olarak deneyimlenmesine rağmen birbiriyle etkileşim halindedir (Deniz ve ark. 2012).

Çocukluğunda ihmal ve istismara uğramış ve yoğun strese maruz kalmış bireyler öz anlayış göstermeyi yapay ve zor bulurlar. Olumsuz psikolojik ve fiziksel yaşantısı olan insanlar, kendilerini iyi hissetmeyi hak etmediklerini düşünürler veya bu konuda çok fazla çabaları da olmamıştır. Diğer insanlara veya özellikle hayvanlara ve çocuklara karşı şefkat ve anlayış gösterirlerken, kendilerine karşı şefkatli olma konusunda başarısızlardır (Germer, 2009).

1.4.1. Öz Anlayış İle İlgili Araştırmalar

Yapılan araştırmalara göre üniversite öğrencilerinin öz anlayışları ile duygusal zeka özelliği puanları (Çırpan, 2016), sabrın tüm alt boyutları (Eliüşük, 2014), psikolojik iyi olmanın tüm alt boyutları (Sarıcaoğlu, 2011), psikolojik sağlamlık (Bolat, 2013), bilinçli-farkındalık (Özyeşil, 2011), yaşam doyum düzeyi (Tel ve Sarı,

2016), sosyal destek (Bayar, 2016) gibi kavramlar arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur.

Neff (2003b), üniversite öğrencileri ile yaptığı öz anlayış ölçeğinin geliştirilmesi çalışmasında, öz anlayışın daha az depresyon, anksiyete ve daha fazla yaşam doyumu gibi olumlu ruh sağlığı sonuçları ile pozitif yönde anlamlı bir ilişki içinde olduğunu bulmuştur. Benzer şekilde Sümer'in (2008) araştırma sonuçları incelendiğinde, düşük ve orta düzeyde öz anlayış düzeyine sahip olanların, öz anlayışı yüksek olanlardan daha fazla depresyon, anksiyete ve stres düzeylerine sahip olduğu gözlenmiştir.

Yapılan diğer bir çalışmada, algılanan anne-baba tutumları ile üniversite öğrencilerinin öz anlayışları arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur (Yılmaz, 2009). Ebeveynlerinin tutumunu demokratik olarak değerlendiren öğrencilerin öz anlayış düzeyleri, ebeveynlerinin tutumunu değişken, tutarsız, koruyucu, suçlayıcı ve otoriter olarak değerlendirenlerden anlamlı düzeyde yüksek olarak saptanmıştır (Özyeşil, 2011; Çırpan, 2016). Bir başka deyişle, otoriter-katı aile ortamı olanların öz anlayışı, hem mükemmeliyetçi-kuralcı aile ortamı olanların hem de demokratik-ılımlı aile ortamı olanların öz anlayışlarından daha düşüktür (Bayar, 2016).

Üniversite öğrencilerinin öz anlayış düzeylerine göre, kişilik özellikleri alt boyutları anlamlı düzeyde farklılaşmıştır (Tatlıoğlu, 2010). Öğrencilerinin öz anlayış düzeyleri ile beş faktör kişilik özelliklerinden duygusal dengesizlik/nevrotizm arasında negatif yönlü anlamlı bir ilişki bulunurken, dışadönüklük, deneyime açıklık, yumuşak başlılık ve sorumluluk alt boyutları arasında pozitif yönlü anlamlı ilişkiler bulunmuştur (Özyeşil, 2011).

Türk öğrencilerin öz anlayışı ile pozitif duygu ve yaşam doyumu arasındaki ilişkinin pozitif, öz anlayış ile negatif duygu arasındaki ilişkinin ise negatif yönde anlamlı olduğu bulunmuştur (Deniz ve ark. 2012). Diğer bir araştırma ise, öz anlayışın yükselmesinin, iyimserlikteki yükselmeyi yordadığını göstermektedir. Sosyal bağlılık ve öz anlayışın yükselmesi iyimserliği arttırmakta, iyimserlikteki artış da psikolojik dayanıklılığı güçlendirmektedir (Başak, 2012). Aynı şekilde çocukluk çağında travma yaşantılarının ve güvensiz bağlanma biçimlerinin, bireylerin sağlıklı süreçleriyle ilişkilendirilen öz anlayışlarını da olumsuz yönde etkilediği görülmektedir. Araştırmalar erken çocukluk tecrübelerinin ve bağlanmanın, öz

anlayış gelişimini etkileyebileceğini ve güveli bağlanmanın öz anlayışı artırdığını göstermektedir (Pepping ve ark. 2015) Neff ve Beretvas'ın (2013) Türkiye ve bazı ülkelerde yapılan araştırmaları sonucunda Türk öğrencilerin öz anlayış düzeylerinin, diğer ülke öğrencilerine göre daha yüksek olduğu bulgusu, dikkate değer sonuçlardan birisidir.

1.5. Araştırmanın Amacı

İnsanlar doğduklarında çaresizdir ve bakımını yapacak başka kişilere muhtaçtır. Çocuğun ilk ilişki kurduğu kişi, bakımını yapan annesidir. Aile çocuk için güven ve korunma alanıdır. Ancak aile bireylerinden gelen bir tehdit, çocuğun bu düşüncesini yıkar ve çocuğun güvenli dünya algısı sarsılır. Çocuk istismarının hangi türü olursa olsun çocukta ilk basta psikolojik yıkıma ve var olan bilişsel şemaların dağılmasına neden olur (Pelendecioğlu ve Bulut, 2009). Çocukluk çağı travmalarının gelecek yaşamdaki psikopatoloji gelişimine zemin hazırladığı yapılan çalışmalarla desteklenmektedir. Bununla birlikte, bireylerin çocukluk yıllarında travmaya uğraması, sonraki yaşantılarında bağlanma biçimini etkilemekte ve özellikle güvensiz bağlanma geliştirmelerine neden olabilmektedir. Güvensiz bağlanma biçimleri yaşamın ileriki dönemlerinde bireylerin yakın ilişkilerini olumsuz etkilemekte; aynı zamanda psikopatoloji ile de ilişkili olduğu düşünülmektedir. Buna karşın güvenli bağlanma, sağlıklı süreçlerle ilişkilendirilmiştir. Kaygılı bağlanma biçiminde görülen olumsuz benlik modelinin, düşük öz anlayış düzeyiyle ilişkili olabileceği düşünülmektedir. Benzer şekilde çocuklukta yaşanan travmaların da, sağlıklı süreçlerle ilişkilendirilen öz anlayış düzeyini olumsuz etkilediği varsayılabilir. Çocukluk çağı travmalarının, kişilerin yetişkinlikteki yakın ilişkilerinde bağlanma biçimlerine ve öz anlayış düzeylerine nasıl bir etkiye sahip olduğunu belirlemek, aynı şekilde güvensiz bağlanma biçimlerinin öz anlayış düzeyi üzerindeki etkisinin incelenmesi, psikopatolojik sorunların anlaşılmasında, tedavi edilmesinde ve önleyici çalışmalarda önemli görülmektedir. Özetle psikoterapi süreçlerinde, çocukluk çağında maruz kalınan ihmal ve istismar yaşantıları ele alınırken, bağlanma biçimleri ile ilişkilendirilmesi ve öz anlayışın artırılmasının yararlı sonuçlar vereceği düşünülmektedir.

Ülkemizde öz anlayış ile ilgili konuların, son yıllarda araştırmacıların ilgisini çektiği gözlenmektedir. Bununla birlikte çocukluk çağı travmaları ve bağlanma arasındaki ilişkiyi inceleyen çalışmaların ise henüz başlangıç aşamasında olduğu görülmektedir. Çocukluk çağı travmalarının ve bağlanmanın öz anlayış düzeyi üzerine etkisini ölçen bir araştırmaya ise rastlanmamıştır.

Özetle bu araştırma, bireylerin çocukluk çağında yaşadıkları travmaları, yetişkinlikteki bağlanma biçimleri ve öz anlayış düzeyi arasındaki ilişkileri araştırmayı amaçlamaktadır. Bununla birlikte çocukluk çağı travmaları, bağlanma ve öz anlayış düzeyinin yaş, cinsiyet, medeni durum, eğitim durumu, çalışma durumu, gelir düzeyi ve psikiyatrik tanının olup olmaması gibi değişkenlere bağlı olarak incelenmesi çalışmanın diğer hedefleridir.

Bu araştırmada aşağıdaki soruların yanıtlanması amaçlanmaktadır:

1. Demografik değişkenler (yaş, cinsiyet, medeni durum, eğitim durumu, çalışma durumu, gelir düzeyi ve psikiyatrik tanı) ile çocukluk çağı travmaları arasında anlamlı bir fark var mıdır?
2. Demografik değişkenler (yaş, cinsiyet, medeni durum, eğitim durumu, çalışma durumu, gelir düzeyi ve psikiyatrik tanı) ile bağlanma türleri arasında anlamlı bir fark var mıdır?
3. Demografik değişkenler (yaş, cinsiyet, medeni durum, eğitim durumu, çalışma durumu, gelir düzeyi ve psikiyatrik tanı) ile farklı öz anlayış düzeyleri arasında anlamlı bir fark var mıdır?
4. Çocukluk çağı travma türleri ile bağlanma türleri arasında ilişki var mıdır?
5. Çocukluk çağı travma türleri ile öz anlayış düzeyleri arasında ilişki var mıdır?
6. Bağlanma türleri ile öz anlayış düzeyleri arasında ilişki var mıdır?

1.6. Araştırmanın Hipotezleri

Araştırma kapsamında sınanmak üzere belirlenen hipotezler aşağıda sunulmuştur:

H1: Çocukluk çağı travma türleri (duygusal istismar, fiziksel istismar, cinsel istismar duygusal ihmal, fiziksel ihmal), demografik değişkenlere (cinsiyet, yaş, medeni durum, eğitim durumu, gelir düzeyi, çalışma durumu, psikiyatrik tanıya sahip olma) göre farklılık gösterir.

H2: Güvensiz bağlanma türleri (kaygı ve kaçınma), demografik değişkenlere (cinsiyet, yaş, medeni durum, eğitim durumu, gelir düzeyi, çalışma durumu, psikiyatrik tanıya sahip olma) göre farklılık gösterir.

H3: Öz anlayış düzeyi, demografik değişkenlere (cinsiyet, yaş, medeni durum, eğitim durumu, gelir düzeyi, çalışma durumu, psikiyatrik tanıya sahip olma), göre farklılık gösterir.

H4: Çocukluk çağı travma türleri (duygusal istismar, fiziksel istismar, cinsel istismar duygusal ihmal, fiziksel ihmal), güvensiz bağlanma türlerini (kaygı ve kaçınma) yordamaktadır.

H5: Çocukluk çağı travma türleri (duygusal istismar, fiziksel istismar, cinsel istismar duygusal ihmal, fiziksel ihmal), öz anlayışı yordamaktadır.

H6: Güvensiz bağlanma türleri (kaygı ve kaçınma), öz anlayışı yordamaktadır.

BÖLÜM 2

YÖNTEM

2.1. Örneklem

Araştırmaya, anketler online formlar üzerinden uygulandığından, yansız olarak ulaşılan ve farklı gruplardan oluşan 18 yaş üzeri kişiler katılmıştır. Örneklem, 212'si (%70,7) kadın, 88'i (%29,3) erkek olan 300 kişiden oluşmaktadır. Araştırmada yer alan katılımcıların 134'ünün (%44,7) 30 yaşa kadar, 135'inin (%45,0) 31-40 yaş arasında ve 31'inin (%10,3) 41 yaş ve üzeri olduğu görülmektedir. Medeni duruma bakıldığında 155 (%51,7) kişinin evli, 145 (%48,3) kişinin ise bekar olduğu görülmektedir. Eğitim durumuna göre, katılımcıların 50'si (%16,7) lise ve altı, 181'i (%60,3) lisans, 69'u (%23,0) lisansüstü öğrenim düzeyindedir. Katılımcıların 185'inin (%61,7) çalıştığı, 155'inin (%38,3) çalışmadığı görülmektedir. Gelir düzeyine göre, katılımcıların 82'si (%27,3) 1400 TL ve altı, 186'sı (%62,0) 1401-4500 TL arası, 32'si (%10,7) 4501 TL ve üzeri gelir düzeyindedir. Psikiyatrik tanı durumuna bakıldığında ise, 273 kişinin (%91,0) psikiyatrik bir tanısının olmadığı, 27'sinin (%9,0) ise psikiyatrik tanısının olduğu görülmektedir.

Tablo 2.1’de araştırmada yer alan katılımcıların yaş, cinsiyet, medeni durum, eğitim durumu, çalışma durumu, gelir düzeyi ve psikiyatrik tanı gibi sosyo-demografik özelliklere göre dağılımı verilmiştir.

Tablo 2.1. Katılımcıların çeşitli sosyo-demografik değişkenlere göre dağılımı.

Cinsiyet	Sıklık (f)	Yüzde (%)
Kadın	212	70,7
Erkek	88	29,3
Yaş		
18-30 yaş	134	44,7
31-40 yaş	135	45,0
41-53yaş	31	10,3
Medeni durum		
Evli	155	51,7
Bekar	145	48,3
Eğitim durumu		
Lise ve altı	50	16,7
Lisans	181	60,3
Lisansüstü	69	23,0
Çalışma durumu		
Evet	185	61,7
Hayır	115	38,3
Gelir düzeyi		
1400 TL ve altı	82	27,3
1401-4500 TL arası	186	62,0
4501 TL ve zeri	32	10,7
Psikiyatrik tanı		
Yok	273	91,0
Var	27	9,0

2.2. Veri Toplama Araçları

Bu çalışmada araştırmaya katılan örneklem grubunun demografik bilgilerini toplamak amacıyla araştırmacı tarafından hazırlanan Kişisel Bilgi Formu uygulanmıştır. Çocukluk Çağı Ruhsal Travma Ölçeği, Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri-II ve Öz Anlayış Ölçeği diğer veri toplama araçları olarak kullanılmıştır.

2.2.1. Kişisel Bilgi Formu

Araştırmacı tarafından hazırlanan bu formda çalışmaya katılan yetişkinlere yönelik demografik bilgiler yer almaktadır. Katılımcı bireylerin, yaşları, cinsiyetleri, medeni durumları, eğitim düzeyleri, çalışma durumu, gelir düzeyi, psikiyatrik tanı gibi değişkenlere yer verilmiştir.

2.2.2. Çocukluk Çağı Ruhsal Travma Ölçeği (CTQ)

Yapılan araştırmada, 18 yaş öncesi istismar ile ihmal yaşantılarını geriye dönük ve niceliksel olarak değerlendirmede kullanılan, geçerli ve güvenilirliği gösterilmiş, öz bildirim dayalı Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği (CTQ) kullanılmıştır. Bernstein ve arkadaşları tarafından geliştirilmiş olan ölçeğin Türkçe formunun geçerlik ve güvenilirlik çalışması, Şar, Öztürk ve İkikardeş (2012) tarafından yapılmıştır. Ölçek, likert tipi değerlendirme (1=hiçbir zaman, 2=nadiren, 3=kimi zaman, 4=sık olarak, 5=çok sık) sağlamaktadır. Bu değerlendirme aracı üç tanesi travmanın minimize edilmesini ölçen maddeler olmak üzere, toplamda 28 sorudan oluşmaktadır. Bu ölçek ile çocukluk çağı cinsel, fiziksel, duygusal istismarı ve duygusal ve fiziksel ihmalini konu alan beş alt puan ile bunların birleşiminden oluşan toplam puan elde edilmektedir.

Duygusal istismar 3, 8, 14, 18, 25 numaralı maddelerle, fiziksel istismar, 9, 11, 12, 15, 17 numaralı maddelerle, fiziksel ihmal 1, 2, 4, 6, 26 numaralı maddelerle, duygusal ihmal, 5, 7, 13, 19, 28 numaralı maddelerle, cinsel istismar 20, 21, 23, 24,27 numaralı maddelerle değerlendirilmektedir. Ayrıca, 2, 5, 7, 13, 19, 26, 28 nolu maddeler ters çevrilir (örneğin 1 puan 5 puana, 2 puan 4 puana döndürülür).

Ölçeğin iç tutarlılığını gösteren Cronbach alfa değeri bütün deneklerden oluşan grup için (N=123) .93; Gutmann yarım test katsayısı ise .97 olarak bulunmuştur. Bu grupta, her bir sorunun puanı ile o soru dışta tutularak belirlenen ortalama CTQ puanı arasında Pearson korelasyon kat sayısı hesaplanmıştır. Madde 4 ($r=0,17$) dışında tüm sonuçlar 0,30 üzerinde ve çoğu 0,50'nin üzerinde bulunmuştur. Bu sonuçlar ölçeğin iç tutarlılığının yüksek olduğunu göstermektedir. CTQ toplam puanının 2 hafta ara ile klinik olan ve olmayan denekler üzerinde yapılan test tekrar testinde korelasyon katsayısı 0.90 ($p<0.001$, $N=48$) elde edilmiştir. Alt puanlar için korelasyon katsayıları ise şu şekilde bulunmuştur: Duygusal istismar ($r=0.90$ $p=0.001$), duygusal ihmal ($r=0.85$ $p<0.001$), fiziksel istismar ($r=0.90$ $p<0.001$), cinsel istismar ($r=0.73$ $p<0.001$), fiziksel ihmal ($r=.77$ $p<.001$), minimizasyon ($r=0.71$ $p<.001$). Ölçeğin yapısal geçerliliğiyle ilgili analizler neticesinde Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği, Çocukluk Çağı Kötüye Kullanım ve İhmal Soru Listesi ve Dissosiyatif Yaşantılar Ölçeği sonuçları arasında tutarlılık, ölçeğin yapısal olarak geçerliliğe sahip olduğunu göstermektedir. Sonuç olarak CTQ'in Türkçe'sinin geçerli ve güvenilir olduğu kanısına varılmıştır (Şar, Öztürk ve İkikardeş, 2012).

2.2.3. Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri-II (YİYE-II)

Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri-II, Fraley ve arkadaşları (2000) tarafından yetişkin bağlanma stillerinin ölçümü için geliştirilen bir envanterdir. YİYE-II' nin Türkiye'deki geçerlilik ve güvenilirlik çalışması Selçuk ve arkadaşları (2005) tarafından yapılmıştır. Bu envanter 18'i kaygı ve 18'i kaçınma boyutlarını ölçen toplam 36 maddeden oluşmaktadır. Envanterde katılımcılardan her bir maddenin romantik ilişkilerindeki duygu ve düşüncelerini ne oranda yansıttığını 7 aralıklı ölçekler üzerinden değerlendirmeleri istenmiştir (1=Hiç katılmıyorum, 7=Tamamen

katılıyorum). Envanterde tek sayılı maddeler kaygı, çift sayılı maddeler kaçınma boyutlarına aittir.

YİYE-II'nin geçerliliğini sınamak amacıyla ölçeğin faktör yapısı ölçeği oluşturan 36 madde üzerinde faktör analizi yapılmıştır. Analiz sonucunda öz değeri 1'in üzerinde 7 faktör bulunmasına rağmen faktör sayısının belirlenmesine ilişkin kriterler iki faktörlü bir çözümü desteklemiştir. İki faktörlü çözüm sonunda toplam varyansın %38'i açıklanmıştır. Kaçınma boyutuna karşılık gelen birinci faktör olan toplam varyansın %21.36'sını, kaygı boyutuna karşılık gelen ikinci faktör ise toplam varyansın %16.33'ünü açıklamıştır. Gerek kaçınma, gerekse kaygı boyutları yüksek düzeyde iç tutarlılığa sahip olup, Cronbach alfa katsayıları bu boyutlar için sırasıyla .90 ve .86'dır. YİYE-II'nin kaygı ve kaçınma boyutlarının güvenirlik analizi sonucunda, kaygı boyutunun .82, kaçınma boyutunun da .81 oranında test-tekrar test güvenirliğine sahip olduğu bulunmuştur.

2.2.4. Öz Anlayış Ölçeği (ÖZAN)

Neff (2003) tarafından geliştirilen öz anlayış ölçeği (SCS; Self-Compassion Scale), 26 maddelik 6 alt ölçekten oluşur: öz-nezaket, öz-yargılama, ortak insanlık, izolasyon, bilinçlilik, aşırı-özdeşleşme (Neff, 2003). SCS'nin Türkçe uyarlaması, geçerlik ve güvenirlik çalışması Deniz, Kesici ve Sümer (2008) tarafından yapılmıştır. Öz anlayış yapısının özelliklerini ölçmek amacıyla hazırlanan orijinal ölçekte, cevaplayanlardan belirtilen durumla ilgili olarak ne kadar sıklıkla katıldıklarını "Hemen hemen hiçbir zaman=1" ve "Hemen hemen her zaman=5" arasında değişen 5'li likert tipi bir ölçekte derecelendirmeleri istenmektedir. Araştırmacılar, Türkçe Öz Anlayış Ölçeği'nin orijinalinden farklı olarak tek boyutlu bir yapı gösterdiği sonucuna ulaşmışlardır. Aynı zamanda madde toplam korelasyonunda .30' altında olan 2 tane maddeyi (1. ve 22. maddeler), ölçekten çıkartarak, toplam 24 maddelik bir ölçek elde etmişlerdir. Ayrıca iç tutarlılık katsayısı .89 ve test-tekrar test korelasyonu .83 olarak hesaplanmıştır (Deniz, Sahin ve Sümer, 2008).

2.3. Verilerin Analizi

Araştırmada yer alan katılımcıların uğradıkları ihmal ve istismar, kaygı, kaçınma ve öz anlayış düzeylerinin yaş, eğitim durumu ve gelir düzeyine göre anlamlı düzeyde farklılaşma durumunu ortaya koymak amacıyla tek yönlü varyans analizi (ANOVA) yapılmıştır. Bu alt boyutlarda grupların puan ortalamaları arasındaki farkın kaynağını belirlemek amacıyla yapılan TUKEY testi yapılmıştır.

Katılımcıların uğradıkları ihmal ve istismar, kaygı, kaçınma ve öz anlayış düzeylerinin cinsiyetlerine, medeni durum, çalışma durumu göre farklılaşma durumunu ortaya koymak amacıyla bağımsız gruplar için t testi analizi yapılmıştır.

Katılımcıların psikiyatrik tanıya sahip olma durumlarına göre uğradıkları ihmal ve istismar, kaygı, kaçınma ve öz anlayış düzeylerinin farklılaşmasına ilişkin Mann Whitney U testi yapılmıştır.

Katılımcıların öz anlayış, kaygı ve kaçınma düzeylerinin duygusal ihmal, duygusal istismar, fiziksel ihmal, fiziksel istismar ve cinsel istismar ile yordanmasına ilişkin standart çoklu regresyon analizi yapılmıştır. Öz anlayış düzeylerinin kaygı ve kaçınma ile yordanmasına ilişkin standart çoklu regresyon analizi yapılmıştır.

3. BÖLÜM

BULGULAR

3.1. Çocukluk Çağı Travmaları ile Demografik Değişkenlere İlişkin Bulgular

Katılımcıların uğradıkları ihmal ve istismar düzeylerinin, cinsiyetlerine göre farklılaşma durumunu ortaya koymak amacıyla bağımsız gruplar için t testi analizi yapılmıştır. Yapılan analize ilişkin bulgular tablo 3.1’de verilmiştir.

Tablo 3.1. Katılımcıların uğradıkları ihmal ve istismar düzeylerinin cinsiyetlerine göre farklılaşmasına ilişkin t testi sonuçları.

Boyutlar	Cinsiyet	N	X	Ss	t	p
Duygusal ihmal	Kadın	212	10,3396	4,70733	-,540	,590
	Erkek	88	10,6591	4,56596		
Duygusal istismar	Kadın	212	8,0330	4,18572	,624	,533
	Erkek	88	7,7159	3,53618		
Fiziksel ihmal	Kadın	212	6,8255	2,41298	-2,873*	,004
	Erkek	88	7,7273	2,62055		
Fiziksel istismar	Kadın	212	6,0943	2,94025	-,519	,604
	Erkek	88	6,2841	2,73315		
Cinsel istismar	Kadın	212	6,5943	3,25031	1,869	,063
	Erkek	88	5,8977	2,80000		
Travma toplam	Kadın	212	38,5094	12,98431	-,193	,847
	Erkek	88	38,8182	11,57638		

Tablo 3.1 incelendiğinde, cinsiyete göre duygusal ihmal, duygusal istismar, fiziksel istismar, cinsel istismar alt boyutlarında ve genel travma konusunda gruplar arasında anlamlı bir fark bulunmadığı görülmektedir.

Fiziksel ihmal alt boyutunda, kadın katılımcıların ortalamasının 6,83, erkek katılımcıların ortalamasının ise 7,73 olduğu görülmektedir. Grupların puan ortalamaları arasındaki farkın anlamlılığını test etmek amacıyla hesaplanan t değeri ($t=-2,873$; $p<,05$) grupların puan ortalamaları arasındaki farkın ,05 düzeyinde anlamlı

olduğunu ifade etmektedir. Bu bulguya göre, kadın katılımcıların uğradıkları fiziksel ihmal düzeyleri, erkek katılımcılarınkinden anlamlı düzeyde düşüktür.

Katılımcıların uğradıkları ihmal ve istismar düzeylerinin medeni duruma göre farklılaşma durumunu ortaya koymak amacıyla bağımsız gruplar için t testi analizi yapılmıştır. Yapılan analize ilişkin bulgular tablo 3.2’de verilmiştir.

Tablo 3.2. Araştırmada yer alan katılımcıların medeni durumuna göre uğradıkları ihmal ve istismar puanlarına ilişkin N, X ve Ss. değerleri.

Boyutlar	Medeni durum	N	X	Ss	t	p
Duygusal ihmal	Evli	155	9,9806	4,35513	-1,745	,082
	Bekar	145	10,9172	4,93641		
Duygusal istismar	Evli	155	7,4645	3,60965	-2,140*	,033
	Bekar	145	8,4483	4,33963		
Fiziksel ihmal	Evli	155	7,0452	2,51319	-,320	,749
	Bekar	145	7,1379	2,50450		
Fiziksel istismar	Evli	155	6,0839	2,80295	-,411	,681
	Bekar	145	6,2207	2,96383		
Cinsel istismar	Evli	155	6,1161	2,38762	-1,545	,124
	Bekar	145	6,6828	3,76332		
Travma toplam	Evli	155	37,3742	11,54503	-1,752	,081
	Bekar	145	39,9103	13,49636		

Tablo 3.2 incelendiğinde, medeni duruma göre duygusal ihmal, fiziksel ihmal, fiziksel istismar, cinsel istismar alt boyutlarında ve genel travma konusunda gruplar arasında anlamlı bir fark bulunmadığı görülmektedir.

Duygusal istismar alt boyutunda, evli katılımcıların ortalamasının 7,46, bekar katılımcıların ortalamasının ise 8,44 olduğu görülmektedir. Grupların puan ortalamaları arasındaki farkın anlamlılığını test etmek amacıyla hesaplanan t değeri ($t=-2,140$; $p<,05$) grupların puan ortalamaları arasındaki farkın ,05 düzeyinde anlamlı olduğunu ifade etmektedir. Bu bulguya göre evli katılımcıların uğradıkları duygusal istismar düzeyleri, bekar katılımcılarınkinden anlamlı düzeyde düşüktür.

Katılımcıların uğradıkları ihmal ve istismar düzeylerinin, çalışma durumuna göre farklılaşmasını ortaya koymak amacıyla bağımsız gruplar için t testi analizi yapılmıştır. Yapılan analize ilişkin bulgular tablo 3.3’de verilmiştir.

Tablo 3.3. Araştırmada yer alan katılımcıların çalışma durumuna göre uğradıkları ihmal ve istismar puanlarına ilişkin N, X ve Ss. değerleri.

Boyutlar	Çalışma durumu	N	X	Ss	t	p
Duygusal ihmal	Evet	185	10,0486	4,73456	-1,820	,070
	Hayır	115	11,0522	4,49140		
Duygusal istismar	Evet	185	7,5784	3,76419	-1,994*	,047
	Hayır	115	8,5217	4,31307		
Fiziksel ihmal	Evet	185	6,9514	2,59866	-1,217	,225
	Hayır	115	7,3130	2,34096		
Fiziksel istismar	Evet	185	6,1892	3,03098	,299	,765
	Hayır	115	6,0870	2,62433		
Cinsel istismar	Evet	185	6,2432	2,73469	-1,028	,305
	Hayır	115	6,6261	3,69319		
Travma toplam	Evet	185	37,6486	12,59317	-1,668	,096
	Hayır	115	40,1304	12,43264		

Tablo 3.3 incelendiğinde, çalışma durumuna göre duygusal ihmal, fiziksel ihmal, fiziksel istismar, cinsel istismar alt boyutlarında ve genel travma konusunda gruplar arasında anlamlı bir fark bulunmadığı görülmektedir.

Duygusal istismar alt boyutunda çalışan katılımcıların ortalamasının 7,57, çalışmayan katılımcıların ortalamasının ise 8,52 olduğu görülmektedir. Grupların puan ortalamaları arasındaki farkın anlamlılığını test etmek amacıyla hesaplanan t değeri ($t=-1,994$; $p<,05$) grupların puan ortalamaları arasındaki farkın ,05 düzeyinde anlamlı olduğunu ifade etmektedir. Bu bulguya göre çalışan katılımcıların uğradıkları duygusal istismar düzeyleri, çalışmayan katılımcılarınkinden anlamlı düzeyde düşüktür.

Araştırmada yer alan katılımcıların uğradıkları ihmal ve istismar düzeylerinin yaşlarına göre anlamlı düzeyde farklılaşma durumunu ortaya koymak amacıyla tek yönlü varyans analizi (ANOVA) yapılmıştır.

Katılımcıların yaşlarına göre uğradıkları ihmal ve istismar düzeylerinin farklılaşmasına ilişkin varyans analizi sonuçları tablo 3.4'te verilmiştir.

Tablo 3.4. Katılımcıların yaşlarına göre uğradıkları ihmal ve istismara ilişkin varyans analizi sonuçları.

Boyutlar	Yaş	KT	Sd	KO	F	p
Duygusal ihmal	Gruplar arası	23,633	2	11,817	,542	,582
	Grup içi	6472,034	297	21,791		
	Toplam	6495,667	299			
Duygusal istismar	Gruplar arası	39,757	2	19,878	1,243	,290
	Grup içi	4751,163	297	15,997		
	Toplam	4790,920	299			
Fiziksel ihmal	Gruplar arası	5,541	2	2,771	,440	,645
	Grup içi	1871,029	297	6,300		
	Toplam	1876,570	299			
Fiziksel istismar	Gruplar arası	32,065	2	16,032	1,948	,144
	Grup içi	2444,185	297	8,230		
	Toplam	2476,250	299			
Cinsel istismar	Gruplar arası	37,022	2	18,511	1,893	,152
	Grup içi	2904,348	297	9,779		
	Toplam	2941,370	299			
Travma toplam	Gruplar arası	290,563	2	145,281	,919	,400
	Grup içi	46947,437	297	158,072		
	Toplam	47238,000	299			

Tablo 3.4 incelendiğinde, ihmal ve istismar faktörleri olan duygusal ihmal, duygusal istismar, fiziksel ihmal, fiziksel istismar, cinsel istismar alt boyutlarında ve genel travma konusunda, yaş açısından gruplar arasında anlamlı bir farkın olmadığı görülmektedir.

Araştırmada yer alan katılımcıların uğradıkları ihmal ve istismar düzeylerinin eğitim durumuna göre anlamlı düzeyde farklılaşma durumunu ortaya koymak amacıyla tek yönlü varyans analizi (ANOVA) yapılmıştır. Yapılan analize ilişkin bulgular tablo 3.5 ve tablo 3.6’da verilmiştir.

Tablo 3.5. Araştırmada yer alan katılımcıların eğitim durumuna göre uğradıkları ihmal ve istismar puanlarına ilişkin N, X ve Ss. değerleri.

Boyutlar	Eğitim durumu	N	X	Ss
Duygusal ihmal	Lise ve altı	50	10,2000	4,05070
	Lisans	181	10,4862	4,69232
	Lisansüstü	69	10,4638	5,03686
Duygusal istismar	Lise ve altı	50	7,2800	2,69573
	Lisans	181	7,7735	3,66038
	Lisansüstü	69	8,8551	5,33930
Fiziksel ihmal	Lise ve altı	50	7,8400	2,63694
	Lisans	181	6,7956	2,29182
	Lisansüstü	69	7,3188	2,82579
Fiziksel istismar	Lise ve altı	50	6,1200	2,75266
	Lisans	181	5,8287	2,12615
	Lisansüstü	69	7,0145	4,23741
Cinsel istismar	Lise ve altı	50	5,3800	1,04764
	Lisans	181	6,7459	3,65324
	Lisansüstü	69	6,1884	2,45114
Travma toplam	Lise ve altı	50	37,4600	9,09409
	Lisans	181	38,1713	11,79070
	Lisansüstü	69	40,5507	16,17963

Tablo 3.6. Katılımcıların eğitim durumuna göre uğradıkları ihmal ve istismara ilişkin varyans analizi sonuçları.

Boyutlar	Eğitim durumu	KT	Sd	KO	F	p
Duygusal ihmal	Gruplar arası	3,292	2	1,646	,075	,927
	Grup içi	6492,375	297	21,860		
	Toplam	6495,667	299			
Duygusal istismar	Gruplar arası	84,577	2	42,288	2,669	,071
	Grup içi	4706,343	297	15,846		
	Toplam	4790,920	299			
Fiziksel ihmal	Gruplar arası	47,428	2	23,714	3,850*	,022
	Grup içi	1829,142	297	6,159		
	Toplam	1876,570	299			
Fiziksel istismar	Gruplar arası	70,294	2	35,147	4,339*	,014
	Grup içi	2405,956	297	8,101		
	Toplam	2476,250	299			
Cinsel istismar	Gruplar arası	76,730	2	38,365	3,978*	,020
	Grup içi	2864,640	297	9,645		
	Toplam	2941,370	299			
Travma toplam	Gruplar arası	360,817	2	180,408	1,143	,320
	Grup içi	46877,183	297	157,836		
	Toplam	47238,000	299			

Tablo 3.6 incelendiğinde, ihmal ve istismar faktörlerinden duygusal ihmal, duygusal istismar alt boyutlarında ve genel travma konusunda katılımcıların eğitim durumları açısından anlamlı bir farkın olmadığı görülmektedir. Bununla birlikte, fiziksel ihmal alt boyutunda hesaplanan F değeri (F=3,850; p<,05), fiziksel istismar alt boyutunda hesaplanan F değeri (F=4,339; p<,05) ve cinsel istismar alt boyutunda hesaplanan F değeri (F=3,978; p<,05) ilgili boyutlarda gruplar arasında ,05 düzeyinde anlamlı bir farkın olduğunu ifade etmektedir. Bu alt boyutlarda grupların puan ortalamaları arasındaki farkın kaynağını belirlemek amacıyla yapılan TUKEY testi sonuçları tablo 3.7’de verilmiştir.

Tablo 3.7. Katılımcıların eğitim durumlarına göre fiziksel ihmal, fiziksel istismar ve cinsel istismar alt boyutları puan ortalamalarına ilişkin TUKEY testi sonuçları.

Bağımlı değişken	(I)Eğitim durumu	(J)Eğitim durumu	Ortalamalar arası fark (I-J)	p
Fiziksel ihmal	Lisans	Lise ve altı	-1,04442*	,024
Fiziksel istismar	Lisans	Lisansüstü	-1,18576*	,010
Cinsel istismar	Lise ve altı	Lisans	-1,36586*	,017

Katılımcıların eğitim durumları açısından fiziksel ihmal alt boyutundaki puan ortalamaları arasındaki fark incelendiğinde eğitim durumu lisans olan katılımcılarla lise ve altı olan katılımcılar arasında ,05 düzeyinde anlamlı bir farklılaşmanın olduğu tablo 3.7'de görülmektedir. Bu bulguya göre, eğitim durumu lisans olan katılımcıların uğradıkları fiziksel ihmal düzeyleri ($X=6,80$), lise ve altı olan katılımcılardan ($X= 7,84$) anlamlı düzeyde düşüktür.

Fiziksel istismar alt boyutundaki puan ortalamaları arasındaki fark incelendiğinde, eğitim durumu lisans olan katılımcılarla lisansüstü olan katılımcılar arasında ,05 düzeyinde anlamlı bir farklılaşmanın olduğu tablo 3.7'de görülmektedir. Bu bulguya göre eğitim durumu lisans olan katılımcıların uğradıkları fiziksel istismar düzeyleri ($X=5,83$), lisansüstü olan katılımcılardan ($X=7,01$) anlamlı düzeyde düşüktür.

Cinsel istismar alt boyutundaki puan ortalamaları arasındaki fark incelendiğinde eğitim durumu lise ve altı olan katılımcılarla lisans olan katılımcılar arasında ,05 düzeyinde anlamlı bir farklılaşmanın olduğu tablo 3.7'de görülmektedir. Bu bulguya göre eğitim durumu lise ve altı olan katılımcıların uğradıkları cinsel istismar düzeyleri ($X=5,38$), lisans olan katılımcılardan ($X= 6,75$) anlamlı düzeyde düşüktür.

Bununla birlikte duygusal ihmal ($X=10,49$) ve cinsel istismar ortalaması ($X=6,75$) lisans, duygusal istismar ($X=8,85$) ve fiziksel istismar ortalaması ($X= 7,01$) lisansüstü, fiziksel ihmal ortalaması ($X=7,84$), lise ve altı eğitim durumu olan katılımcılarda yüksektir.

Araştırmada yer alan katılımcıların uğradıkları ihmal ve istismar düzeylerinin, gelir durumuna göre anlamlı düzeyde farklılaşma durumunu ortaya koymak amacıyla tek yönlü varyans analizi (ANOVA) yapılmıştır. Yapılan analize ilişkin bulgular tablo 3.8 ve tablo 3.9’da verilmiştir.

Tablo 3.8. Araştırmada yer alan katılımcıların gelir düzeyine göre uğradıkları ihmal ve istismar puanlarına ilişkin N, X ve Ss değerleri.

Boyutlar	Gelir düzeyi	N	X	Ss
Duygusal ihmal	1400 TL ve altı	82	11,3293	4,43347
	1401-4500 TL	186	10,0215	4,65218
	4501 TL ve üzeri	32	10,5313	5,08625
Duygusal istismar	1400 TL ve altı	82	9,1951	4,77504
	1401-4500 TL	186	7,2312	3,01802
	4501 TL ve üzeri	32	8,8438	5,70856
Fiziksel ihmal	1400 TL ve altı	82	7,6829	2,44888
	1401-4500 TL	186	6,8387	2,46177
	4501 TL ve üzeri	32	7,0313	2,71774
Fiziksel istismar	1400 TL ve altı	82	6,6098	3,52681
	1401-4500 TL	186	5,8172	2,18816
	4501 TL ve üzeri	32	6,9063	4,12201
Cinsel istismar	1400 TL ve altı	82	7,1220	4,26988
	1401-4500 TL	186	5,9301	2,07181
	4501 TL ve üzeri	32	7,1875	4,27625
Travma toplam	1400 TL ve altı	82	42,3293	14,16922
	1401-4500 TL	186	36,4946	10,35439
	4501 TL ve üzeri	32	41,2813	16,98811

Tablo 3.9. Katılımcıların gelir düzeyine göre uğradıkları ihmal ve istismara ilişkin varyans analizi sonuçları.

Boyutlar	Gelir düzeyi	KT	Sd	KO	F	p
	Gruplar arası	97,674	2	48,837	2,267	,105
Duygusal ihmal	Grup içi	6397,992	297	21,542		
	Toplam	6495,667	299			
	Gruplar arası	248,764	2	124,382	8,133*	,000
Duygusal istismar	Grup içi	4542,156	297	15,293		
	Toplam	4790,920	299			
	Gruplar arası	40,684	2	20,342	3,291*	,039
Fiziksel ihmal	Grup içi	1835,886	297	6,181		
	Toplam	1876,570	299			
	Gruplar arası	56,234	2	28,117	3,451*	,033
Fiziksel istismar	Grup içi	2420,016	297	8,148		
	Toplam	2476,250	299			
	Gruplar arası	103,623	2	51,812	5,423*	,005
Cinsel istismar	Grup içi	2837,747	297	9,555		
	Toplam	2941,370	299			
	Gruplar arası	2194,927	2	1097,463	7,236*	,001
Travma toplam	Grup içi	45043,073	297	151,660		
	Toplam	47238,000	299			

Tablo 3.9 incelendiğinde, ihmal ve istismar faktörlerinden duygusal ihmal alt boyutunda katılımcıların gelir düzeyi açısından anlamlı bir farkın olmadığı görülmektedir. Bununla birlikte duygusal istismar alt boyutunda hesaplanan F değeri (F=8,133; p<,05), fiziksel ihmal alt boyutunda hesaplanan F değeri (F=3,291; p<,05), fiziksel istismar alt boyutunda hesaplanan F değeri (F=3,451; p<,05), cinsel istismar alt boyutunda hesaplanan F değeri (F=5,423; p<,05) ve travma toplam puanı F değeri (F=7,236; p<,05), ilgili boyutlarda gruplar arasında ,05 düzeyinde anlamlı bir farkın olduğunu ifade etmektedir. Bu alt boyutlarda grupların puan ortalamaları arasındaki farkın kaynağını belirlemek amacıyla yapılan TUKEY testi sonuçları tablo 3.10'da verilmiştir.

Tablo 3.10. Katılımcıların gelir düzeyine göre fiziksel ihmal, fiziksel istismar ve cinsel istismar alt boyutları puan ortalamalarına ilişkin TUKEY testi sonuçları.

Bağımlı değişken	(I) Gelir düzeyi	(J) Gelir düzeyi	Ortalamalar arası fark (I-J)	p
Duygusal istismar	1400 TL ve altı	1401-4500 TL	1,96394*	,001
Fiziksel ihmal	1400 TL ve altı	1401-4500 TL	,84422*	,029
Fiziksel istismar	1400 TL ve altı	1401-4500 TL	,79255*	,043
Cinsel istismar	1400 TL ve altı	1401-4500 TL	1,19184*	,011
Travma toplam	1400 TL ve altı	1401-4500 TL	5,83464*	,001

Katılımcıların gelir düzeyi açısından duygusal istismar, fiziksel ihmal, fiziksel istismar, cinsel istismar ve travma toplam alt boyutlarındaki puan ortalamaları arasındaki fark incelendiğinde, gelir düzeyi 1400 TL ve altı olan katılımcılarla 1401-4500 TL arası olan katılımcılar arasında ,05 düzeyinde anlamlı bir farklılaşmanın olduğu tablo 3.10'da görülmektedir. Bu bulguya göre gelir düzeyi 1400 TL ve altı olan katılımcıların uğradıkları duygusal istismar ($X=9,19$), fiziksel ihmal ($X=7,68$), fiziksel istismar ($X=6,61$), cinsel istismar ($X=7,12$) ve travma toplam puan ortalaması ($X=42,32$) düzeyleri, 1401-4500 TL arası olan katılımcıların duygusal istismar ($X=7,23$), fiziksel ihmal ($X=6,84$), fiziksel istismar ($X=5,82$), cinsel istismar ($X=5,93$) ve travma toplam puan ortalamalarından ($X=36,49$) anlamlı düzeyde yüksektir.

Tablo 3.11'de katılımcıların psikiyatrik tanıya sahip olma durumlarına göre uğradıkları ihmal ve istismar düzeylerinin farklılaşmasına ilişkin Mann Whitney U testi sonuçları verilmiştir.

Tablo 3.11. Katılımcıların psikiyatrik tanıya sahip olma durumlarına göre uğradıkları ihmal ve istismar düzeylerinin farklılaşmasına ilişkin Mann Whitney U testi sonuçları.

Boyutlar	Psikiyatrik tanı	N	Sıra ortalaması	Sıra toplamı	U	p
Duygusal ihmal	Yok	273	147,73	40330,00	2929,00	,077
	Var	27	178,52	4820,00		
Duygusal istismar	Yok	273	147,98	40398,00	2997,00	,101
	Var	27	176,00	4752,00		
Fiziksel ihmal	Yok	273	149,66	40858,00	3457,00	,580
	Var	27	158,96	4292,00		
Fiziksel istismar	Yok	273	150,09	40975,50	3574,50	,737
	Var	27	154,61	4174,50		
Cinsel istismar	Yok	273	147,68	40316,00	2915,00*	,026
	Var	27	179,04	4834,00		
Travma toplam	Yok	273	147,79	40345,50	2944,50	,084
	Var	27	177,94	4804,50		

Tablo 3.11 incelendiğinde, katılımcıların psikiyatrik tanıya sahip olma durumlarına göre duygusal ihmal, duygusal istismar, fiziksel ihmal ve fiziksel istismar alt boyutlarında ve genel travma konusunda anlamlı bir farklılık bulunmadığı görülmektedir.

Bununla birlikte katılımcıların psikiyatrik tanıya sahip olma durumlarına göre uğradıkları cinsel istismar düzeyleri arasında anlamlı bir fark olduğu belirlenmiştir (U=2915,00; p<,05). Sıra ortalamaları dikkate alındığında, psikolojik tanıya sahip olan katılımcıların uğradıkları cinsel istismar düzeylerinin, psikolojik tanıya sahip olmayan katılımcılara göre daha yüksek olduğu söylenebilir.

3.2. Bağlanma Boyutları ile Demografik Değişkenlere İlişkin Bulgular

Katılımcıların kaygı ve kaçınma düzeylerinin cinsiyetlerine göre farklılaşma durumunu ortaya koymak amacıyla bağımsız gruplar için t testi analizi yapılmıştır. Yapılan analize ilişkin bulgular tablo 3.12’de verilmiştir.

Tablo 3.12. Katılımcıların kaygı ve kaçınma düzeylerinin cinsiyetlerine göre farklılaşmasına ilişkin t testi sonuçları.

Boyutlar	Cinsiyet	N	X	Ss	t	p
Kaygı	Kadın	212	60,5991	22,32535	,098	,922
	Erkek	88	60,3295	19,91402		
Kaçınma	Kadın	212	55,5142	21,30049	1,202	,230
	Erkek	88	52,3523	19,34386		

Tablo 3.12 incelendiğinde, cinsiyete göre kaygı ve kaçınma alt boyutlarında kadınların kaygı ve kaçınma düzeylerinin, erkeklerden yüksek olmasına karşın, gruplar arasında anlamlı bir fark bulunmadığı görülmektedir.

Katılımcıların kaygı ve kaçınma düzeylerinin, medeni duruma göre farklılaşma durumunu ortaya koymak amacıyla bağımsız gruplar için t testi analizi yapılmıştır. Yapılan analize ilişkin bulgular tablo 3.13’de verilmiştir.

Tablo 3.13. Katılımcıların kaygı ve kaçınma düzeylerinin medeni duruma göre farklılaşmasına ilişkin t testi sonuçları.

Boyutlar	Medeni durum	N	X	Ss	t	p
Kaygı	Evli	155	55,1548	21,29177	-4,592*	,000
	Bekar	145	66,2552	20,51889		
Kaçınma	Evli	155	52,8065	20,75963	-1,539	,125
	Bekar	145	56,4897	20,67007		

Tablo 3.13 incelendiğinde, medeni duruma göre evli katılımcıların kaçınma düzeyi daha düşük olmasına karşın gruplar arasında anlamlı bir fark bulunmadığı görülmektedir.

Kaygı alt boyutuna göre grupların puan ortalamaları arasındaki farkın anlamlılığını test etmek amacıyla hesaplanan t değeri ($t=-4,592$; $p<,05$), grupların puan ortalamaları arasındaki farkın ,05 düzeyinde anlamlı olduğunu ifade etmektedir. Bu bulguya göre evli katılımcıların kaygı düzeyleri ($X=55,15$), bekar katılımcılardan ($X=66,26$) anlamlı düzeyde düşüktür.

Katılımcıların kaygı ve kaçınma düzeylerinin, çalışma durumuna göre farklılaşma durumunu ortaya koymak amacıyla bağımsız gruplar için t testi analizi yapılmıştır. Yapılan analize ilişkin bulgular tablo 3.14'te verilmiştir.

Tablo 3.14. Katılımcıların kaygı ve kaçınma düzeylerinin çalışma durumuna göre farklılaşmasına ilişkin t testi sonuçları.

Boyutlar	Çalışma durumu	N	X	Ss	t	p
Kaygı	Evet	185	59,6486	21,20015	-,885	,377
	Hayır	115	61,9217	22,28372		
Kaçınma	Evet	185	53,1459	19,85779	-1,528	,128
	Hayır	115	56,9043	22,03465		

Tablo 3.14 çalışma durumuna göre incelendiğinde, çalışmayan katılımcıların kaygı ve kaçınma düzeyi daha yüksek olmasına karşın gruplar arasında anlamlı bir fark bulunmadığı görülmektedir.

Araştırmada yer alan katılımcıların kaygı ve kaçınma düzeylerinin yaşlarına göre anlamlı düzeyde farklılaşma durumunu ortaya koymak amacıyla tek yönlü varyans analizi (ANOVA) yapılmıştır. Yapılan analize ilişkin bulgular tablo 3.15 ve tablo 3.16'da verilmiştir.

Tablo 3.15. Araştırmada yer alan katılımcıların yaşlarına göre kaygı ve kaçınma puanlarına ilişkin N, X ve Ss. değerleri.

Boyutlar	Yaş	N	X	Ss
Kaygı	18-30 yaş	134	64,3507	21,46592
	31-40 yaş	135	58,2741	20,74919
	41-53yaş	31	53,7419	23,54141
Kaçınma	18-30 yaş	134	56,1269	20,78729
	31-40 yaş	135	52,9852	19,14750
	41-53yaş	31	54,9032	26,85933

Tablo 3.16. Katılımcıların yaşlarına göre kaygı ve kaçınma düzeylerine ilişkin varyans analizi sonuçları.

Boyutlar	Yaş	KT	sd	KO	F	p
Kaygı	Gruplar arası	4071,570	2	2035,785	4,459*	,012
	Grup içi	135601,310	297	456,570		
	Toplam	139672,880	299			
Kaçınma	Gruplar arası	667,223	2	333,612	,773	,463
	Grup içi	128241,523	297	431,790		
	Toplam	128908,747	299			

Tablo 3.16 incelendiğinde, kaygı ve kaçınma faktörlerinden kaçınma boyutunda katılımcıların yaşına göre anlamlı bir farkın olmadığı görülmektedir. Bununla birlikte kaygı alt boyutunda hesaplanan F değeri ($F=4,459$; $p<,05$), ilgili boyutta gruplar arasında ,05 düzeyinde anlamlı bir farkın olduğunu ifade etmektedir. Bu alt boyuta ait grupların puan ortalamaları arasındaki farkın kaynağını belirlemek amacıyla yapılan TUKEY testi sonuçları tablo 3.17’de verilmiştir.

Tablo 3.17. Katılımcıların yaşına göre kaygı alt boyutu puan ortalamalarına ilişkin TUKEY testi sonuçları.

Bağımlı değişken	(I) Yaş	(J) Yaş	Ortalamalar arası fark (I-J)	p
Kaygı	18-30 yaş	41-53yaş	10,60881*	,035

Katılımcıların yaşı açısından kaygı alt boyutundaki puan ortalamaları arasındaki fark incelendiğinde, yaşı 18-30 arası olan katılımcılarla 41-53 arası olan katılımcılar arasında ,05 düzeyinde anlamlı bir farklılaşmanın olduğu tablo 3.17’de görülmektedir. Yaş arttıkça kaygı düzeyi azalmakla birlikte, yaşı 18-30 arası olan (X=64,35) katılımcıların kaygı düzeyleri, 41-53 arası olan (X=53,74) katılımcılardan anlamlı düzeyde yüksektir.

Araştırmada yer alan katılımcıların kaygı ve kaçınma düzeylerinin, eğitim durumuna göre anlamlı düzeyde farklılaşma durumunu ortaya koymak amacıyla tek yönlü varyans analizi (ANOVA) yapılmıştır. Yapılan analize ilişkin bulgular tablo 3.18’de verilmiştir.

Tablo 3.18. Katılımcıların eğitim durumuna göre kaygı ve kaçınma düzeylerine ilişkin varyans analizi sonuçları.

Boyutlar	Eğitim durumu	KT	Sd	KO	F	p
Kaygı	Gruplar arası	841,060	2	420,530	,900	,408
	Grup içi	138831,820	297	467,447		
	Toplam	139672,880	299			
Kaçınma	Gruplar arası	448,934	2	224,467	,519	,596
	Grup içi	128459,813	297	432,525		
	Toplam	128908,747	299			

Tablo 3.18 incelendiğinde, kaygı ve kaçınma alt boyutlarında, eğitim durumu açısından gruplar arasında anlamlı bir farkın olmadığı görülmektedir.

Araştırmada yer alan katılımcıların kaygı ve kaçınma düzeylerinin, gelir düzeyine göre anlamlı düzeyde farklılaşma durumunu ortaya koymak amacıyla tek yönlü varyans analizi (ANOVA) yapılmıştır. Yapılan analize ilişkin bulgular tablo 3.19 ve tablo 3.20’de verilmiştir.

Tablo 3.19. Araştırmada yer alan katılımcıların gelir düzeyine göre kaygı ve kaçınma düzeyleri puanlarına ilişkin N, X ve Ss. değerleri.

Boyutlar	Gelir düzeyi	N	X	Ss
Kaygı	1400 TL ve altı	82	66,1341	21,65599
	1401-4500 TL	186	58,3011	21,15747
	4501 TL ve üzeri	32	59,0313	22,21665
Kaçınma	1400 TL ve altı	82	60,9268	21,45151
	1401-4500 TL	186	52,4570	20,08982
	4501 TL ve üzeri	32	50,7188	19,96002

Tablo 3.20. Katılımcıların gelir düzeyine göre kaygı ve kaçınma düzeylerine ilişkin varyans analizi sonuçları.

Boyutlar	Gelir düzeyi	KT	sd	KO	F	p
Kaygı	Gruplar arası	3571,247	2	1785,624	3,897*	,021
	Grup içi	136101,633	297	458,255		
	Toplam	139672,880	299			
Kaçınma	Gruplar arası	4618,561	2	2309,281	5,518*	,004
	Grup içi	124290,186	297	418,485		
	Toplam	128908,747	299			

Tablo 3.20 incelendiğinde, kaygı ve kaçınma boyutlarında, katılımcıların gelir düzeyine göre kaygı alt boyutunda hesaplanan F değeri (F=3,897; p<,05), ve kaçınma alt boyutunda hesaplanan F değeri (F=5,518; p<,05), ilgili boyutlarda gruplar arasında ,05 düzeyinde anlamlı bir farkın olduğunu ifade etmektedir. Bu alt boyuta ait grupların puan ortalamaları arasındaki farkın kaynağını belirlemek amacıyla yapılan TUKEY testi sonuçları tablo 3.21’de verilmiştir.

Tablo 3.21. Katılımcıların gelir düzeyine göre kaygı ve kaçınma boyutları puan ortalamalarına ilişkin TUKEY testi sonuçları.

Bağımlı değişken	(I) Gelir düzeyi	(J) Gelir düzeyi	Ortalamalar arası fark (I-J)	p
Kaygı	1400 TL ve altı	1401-4500 TL	7,83307*	,017
Kaçınma	1400 TL ve altı	1401-4500 TL	8,46984*	,006
		4501 TL ve üzeri	10,20808*	,045

Katılımcıların gelir düzeyi açısından kaygı alt boyutundaki puan ortalamaları arasındaki fark incelendiğinde, gelir düzeyi 1400 TL ve altı olan katılımcılarla 1401-4500 TL arasında olan katılımcılar arasında ,05 düzeyinde anlamlı bir farklılaşmanın olduğu tablo 3.21’de görülmektedir. Bu bulguya göre gelir düzeyi 1400 TL ve altı olan katılımcıların kaygı düzeyi ($X=66,13$), 1401-4500 TL arası olan katılımcılardan ($X=58,30$) anlamlı düzeyde yüksektir.

Katılımcıların gelir düzeyi açısından kaçınma alt boyutundaki puan ortalamaları arasındaki fark incelendiğinde, gelir düzeyi 1400 TL ve altı ve 1401-4500 TL arasında olan katılımcılar ile gelir düzeyi 1400 TL ve altı ve 4501 TL ve üzeri olan katılımcılar arasında, ,05 düzeyinde anlamlı bir farklılaşmanın olduğu tablo 3.21’de görülmektedir. Bu bulguya göre gelir düzeyi 1400 TL ve altı olan katılımcıların kaçınma düzeyi ($X=60,93$), 1401-4500 TL arası olan katılımcılardan ($X=52,46$) anlamlı düzeyde yüksektir. Aynı şekilde gelir düzeyi 1400 TL ve altı olan katılımcıların kaçınma düzeyi ($X=60,93$), 4501 TL ve üzeri arası olan katılımcılardan ($X=50,72$) anlamlı düzeyde yüksektir. Bu bulguya göre gelir düzeyi azaldıkça kaçınma puanının arttığı görülmektedir.

Tablo 3.22’de katılımcıların psikiyatrik tanıya sahip olma durumlarına göre kaygı ve kaçınma düzeylerinin farklılaşmasına ilişkin Mann Whitney U testi sonuçları verilmiştir.

Tablo 3.22. Katılımcıların psikiyatrik tanıya sahip olma durumlarına göre uğradıkları kaygı ve kaçınma düzeylerinin farklılaşmasına ilişkin Mann Whitney U testi sonuçları.

Boyutlar	Psikiyatrik tanı	N	Sıra ortalaması	Sıra toplamı	U	p
Kaygı	Yok	273	149,68	40863,00	3462,00	,603
	Var	27	158,78	4287,00		
Kaçınma	Yok	273	149,41	40789,00	3388,00	,489
	Var	27	161,52	4361,00		

Tablo 3.22 incelendiğinde, psikiyatrik tanısı olan katılımcıların kaygı ve kaçınma düzeylerinin daha yüksek olmasına karşın anlamlı bir farklılık bulunmadığı görülmektedir.

3.3. Öz Anlayış ile Demografik Değişkenlere İlişkin Bulgular

Katılımcıların öz anlayış düzeylerinin, cinsiyete göre farklılaşma durumunu ortaya koymak amacıyla bağımsız gruplar için t testi analizi yapılmıştır. Yapılan analize ilişkin bulgular tablo 3.23'te verilmiştir.

Tablo 3.23. Katılımcıların öz anlayış düzeylerinin cinsiyetlerine göre farklılaşmasına ilişkin t testi sonuçları.

Boyut	Cinsiyet	N	X	Ss	t	p
Öz anlayış	Kadın	212	78,2547	18,60467	-,354	,723
	Erkek	88	79,0909	18,64344		

Tablo 3.23 incelendiğinde, cinsiyete göre erkeklerin öz anlayış düzeyinin kadınlardan yüksek olduğu ancak gruplar arasında anlamlı bir fark bulunmadığı görülmektedir.

Katılımcıların öz anlayış düzeylerinin medeni duruma göre farklılaşma durumunu ortaya koymak amacıyla bağımsız gruplar için t testi analizi yapılmıştır. Yapılan analize ilişkin bulgular tablo 3.24'te verilmiştir.

Tablo 3.24. Katılımcıların öz anlayış düzeylerinin medeni durumuna göre farklılaşmasına ilişkin t testi sonuçları.

Boyut	Medeni durum	N	X	Ss	t	p
Öz anlayış	Evli	155	81,2194	17,54152	2,646*	,009
	Bekar	145	75,5931	19,28568		

Tablo 3.24 incelendiğinde, evli katılımcıların ortalamasının 81,22, bekar katılımcıların ortalamasının ise 75,59 olduğu görülmektedir. Grupların puan ortalamaları arasındaki farkın anlamlılığını test etmek amacıyla hesaplanan t değeri ($t=-2,646$; $p<,05$) grupların puan ortalamaları arasındaki farkın ,05 düzeyinde anlamlı olduğunu ifade etmektedir. Bu bulguya göre evli katılımcıların öz anlayış düzeyleri, bekar katılımcılarınkinden anlamlı düzeyde yüksektir.

Katılımcıların öz anlayış düzeylerinin çalışma durumuna göre farklılaşmasını ortaya koymak amacıyla bağımsız gruplar için t testi analizi yapılmıştır. Yapılan analize ilişkin bulgular tablo 3.25'de verilmiştir.

Tablo 3.25. Katılımcıların öz anlayış düzeylerinin çalışma durumuna göre farklılaşmasına ilişkin t testi sonuçları.

Boyut	Çalışma durumu	N	X	Ss	t	p
Öz anlayış	Evet	185	80,0378	18,07303	1,824	,069
	Hayır	115	76,0261	19,21141		

Tablo 3.25 incelendiğinde, çalışan katılımcıların öz anlayış düzeyi daha yüksek olmakla birlikte, çalışma durumuna göre öz anlayış konusunda gruplar arasında anlamlı bir fark bulunmadığı görülmektedir.

Araştırmada yer alan katılımcıların öz anlayış düzeylerinin, yaşa göre anlamlı düzeyde farklılaşma durumunu ortaya koymak amacıyla tek yönlü varyans analizi

(ANOVA) yapılmıştır. Yapılan analize ilişkin bulgular tablo 3.26 ve tablo 3.27’de verilmiştir.

Tablo 3.26. Araştırmada yer alan katılımcıların yaşına göre öz anlayış puanlarına ilişkin N, X ve Ss. değerleri.

Boyut	Yaş	N	X	Ss
Öz anlayış	18-30 yaş	134	74,3731	20,23793
	31-40 yaş	135	81,2148	15,67029
	41-53yaş	31	84,5161	19,61270

Tablo 3.27. Katılımcıların yaşına göre öz anlayış puanlarına ilişkin varyans analizi sonuçları.

Boyut	Yaş	KT	sd	KO	F	p
Öz anlayış	Gruplar arası	4399,144	2	2199,572	6,604*	,002
	Grup içi	98917,856	297	333,057		
	Toplam	103317,000	299			

Tablo 3.27 incelendiğinde, öz anlayış düzeyi hesaplanan F değeri (F=6,604; p<,05), ilgili boyutta gruplar arasında ,05 düzeyinde anlamlı bir farkın olduğunu ifade etmektedir. Bu boyutta grupların puan ortalamaları arasındaki farkın kaynağını belirlemek amacıyla yapılan TUKEY testi sonuçları tablo 3.28’de verilmiştir.

Tablo 3.28. Katılımcıların yaşına göre öz anlayış puan ortalamalarına ilişkin TUKEY testi sonuçları.

Boyut	(I) Yaş	(J) Yaş	Ortalamalar arası fark (I-J)	p
Öz anlayış	18-30 yaş	31-40 yaş	-6,84168*	,007
		41-53yaş	-10,14299*	,016

Katılımcıların yaşı açısından öz anlayış boyutundaki puan ortalamaları arasındaki fark incelendiğinde, yaşı 18-30 arası olan katılımcılarla 31-40 yaş arası ve

41-53 yaş arasında olan katılımcılar arasında ,05 düzeyinde anlamlı bir farklılaşmanın olduğu tablo 3.28’de görülmektedir. Bu bulguya göre, yaşı 18-30 (X=74,37) arası olan katılımcıların öz anlayış düzeyleri, 31-40 yaş (X=81,21) ve 41-53 yaş (X=84,52) arasında olan katılımcılardan anlamlı düzeyde düşüktür. Buna göre yaş artışıyla birlikte öz anlayış düzeyinin de arttığı görülmektedir.

Araştırmada yer alan katılımcıların öz anlayış düzeylerinin, eğitim durumuna göre anlamlı düzeyde farklılaşma durumunu ortaya koymak amacıyla tek yönlü varyans analizi (ANOVA) yapılmıştır. Yapılan analize ilişkin bulgular tablo 3.29’da verilmiştir.

Tablo 3.29. Katılımcıların eğitim durumuna göre öz anlayış puanlarına ilişkin varyans analizi sonuçları.

Boyut	Eğitim durumu	KT	Sd	KO	F	p
	Gruplar arası	547,415	2	273,708	,791	,454
Öz anlayış	Grup içi	102769,585	297	346,026		
	Toplam	103317,000	299			

Tablo 3.29 incelendiğinde öz anlayış düzeyi konusunda katılımcıların eğitim durumları açısından anlamlı bir farkın olmadığı görülmektedir

Araştırmada yer alan katılımcıların öz anlayışının, gelir durumuna göre anlamlı düzeyde farklılaşma durumunu ortaya koymak amacıyla tek yönlü varyans analizi (ANOVA) yapılmıştır. Yapılan analize ilişkin bulgular tablo 3.30 ve tablo 3.31’de verilmiştir.

Tablo 3.30. Araştırmada yer alan katılımcıların gelir düzeyine göre öz anlayış puanlarına ilişkin N, X ve Ss. değerleri.

Boyut	Gelir düzeyi	N	X	Ss
Öz anlayış	1400 TL ve altı	82	73,3537	18,97326
	1401-4500 TL	186	80,4624	18,29817
	4501 TL ve üzeri	32	80,2813	17,25190

Tablo 3.31. Katılımcıların gelir düzeyine göre öz anlayış puanlarına ilişkin varyans analizi sonuçları.

Boyut	Gelir düzeyi	KT	Sd	KO	F	p
Öz anlayış	Gruplar arası	2989,551	2	1494,775	4,425*	,013
	Grup içi	100327,449	297	337,803		
	Toplam	103317,000	299			

Tablo 3.31 incelendiğinde, gelir düzeyine göre öz anlayış boyutunda hesaplanan F değeri ($F=4,425$; $p<,05$), ilgili boyutta gruplar arasında ,05 düzeyinde anlamlı bir farkın olduğunu ifade etmektedir.

Bu alt boyutta grupların puan ortalamaları arasındaki farkın kaynağını belirlemek amacıyla yapılan TUKEY testi sonuçları tablo 3.32’de verilmiştir.

Tablo 3.32. Katılımcıların gelir düzeyine göre öz anlayış puan ortalamalarına ilişkin TUKEY testi sonuçları.

Boyut	(I) Gelir düzeyi	(J) Gelir düzeyi	Ortalamalar arası fark (I-J)	p
Öz anlayış	1400 TL ve altı	1401-4500 TL	-7,10871*	,011

Tablo 3.32’de katılımcıların gelir düzeyi açısından, öz anlayış boyutundaki puan ortalamaları arasındaki fark incelendiğinde, gelir düzeyi 1400 TL ve altı olan katılımcılarla, 1401-4500 TL arası olan katılımcılar arasında ,05 düzeyinde anlamlı bir farklılaşmanın olduğu görülmektedir. Bu bulguya göre gelir düzeyi 1400 TL ve altı olan katılımcıların öz anlayış düzeyleri ($X=73,35$), 1401-4500 TL arası olan katılımcılardan ($X=80,46$) anlamlı düzeyde düşüktür.

Tablo 3.33’te katılımcıların psikiyatrik tanıya sahip olma durumlarına göre öz anlayış düzeylerinin farklılaşmasına ilişkin Mann Whitney U testi sonuçları verilmiştir.

Tablo 3.33. Katılımcıların psikiyatrik tanıya sahip olma durumlarına göre öz anlayış düzeylerinin farklılaşmasına ilişkin Mann Whitney U testi sonuçları.

Boyut	Psikiyatrik tanı	N	Sıra ortalaması	Sıra toplamı	U	p
Öz anlayış	Yok	273	153,27	41844,00	2928,00	,078
	Var	27	122,44	3306,00		

Tablo 3.33 incelendiğinde psikiyatrik tanısı olan katılımcıların, olmayanlara göre öz anlayış düzeyleri düşük olmakla birlikte, psikiyatrik tanıya sahip olma durumlarına göre öz anlayış konusunda anlamlı bir farklılık bulunmadığı görülmektedir.

3.4. Çocukluk Çağı Travmaları ve Bağlanma Boyutlarına İlişkin Bulgular

Tablo 3.34'te katılımcıların kaygı düzeylerinin çocukluk çağı travmaları ile yordanmasına ilişkin standart çoklu regresyon analizi sonuçları verilmiştir.

Tablo 3.34. Katılımcıların kaygı düzeylerinin, duygusal ihmal, duygusal istismar, fiziksel ihmal, fiziksel istismar ve cinsel istismar ile yordanmasına ilişkin standart çoklu regresyon analizi sonuçları.

Değişken	B	Standart Hata _B	β	T	p	İkili r	Kısmi r
Sabit	37,609	4,102	-	9,168	,000	-	-
Duygusal ihmal	,495	,346	,107	1,432	,153	,279	,083
Duygusal istismar	1,222	,485	,226	2,520	,012	,307	,145
Fiziksel ihmal	1,161	,575	,135	2,017	,045	,260	,117
Fiziksel istismar	-1,218	,581	-,162	-2,096	,037	,156	-,121
Cinsel istismar	1,142	,410	,166	2,789	,006	,252	,161
R=,388	R²=,151						
F_(10,424)	p=,000						

Tablo 3.34 incelendiğinde, yordayıcı değişkenlerle bağımlı değişken (kaygı) arasındaki ikili ve kısmi korelasyonlar incelendiğinde;

-Duygusal ihmal ile kaygı arasında pozitif ve düşük düzeyde ($r=,279$) bir ilişkinin olduğu, ancak diğer değişkenler kontrol edildiğinde iki değişken arasındaki korelasyonun $r=,083$ olarak hesaplandığı görülmektedir.

-Duygusal istismar ile kaygı arasında pozitif ve düşük düzeyde ($r=,307$) bir ilişkinin olduğu, ancak diğer değişkenler kontrol edildiğinde iki değişken arasındaki korelasyonun $r=,145$ olarak hesaplandığı görülmektedir.

-Fiziksel ihmal ile kaygı arasında pozitif ve düşük düzeyde ($r=,260$) bir ilişkinin olduğu, ancak diğer değişkenler kontrol edildiğinde iki değişken arasındaki korelasyonun $r=,117$ olarak hesaplandığı görülmektedir.

-Fiziksel istismar ile kaygı arasında pozitif ve düşük düzeyde ($r=,156$) bir ilişkinin olduğu, ancak diğer değişkenler kontrol edildiğinde iki değişken arasındaki korelasyonun $r=-,121$ olarak hesaplandığı görülmektedir.

-Cinsel istismar ile kaygı arasında pozitif ve düşük düzeyde ($r=,252$) bir ilişkinin olduğu, ancak diğer değişkenler kontrol edildiğinde iki değişken arasındaki korelasyonun $r=,161$ olarak hesaplandığı görülmektedir.

Duygusal ihmal, duygusal istismar, fiziksel ihmal, fiziksel istismar ve cinsel istismar birlikte, katılımcıların kaygı düzeyleri ile orta düzeyde ve anlamlı bir ilişki vermektedir ($R=,388$, $R^2=,151$, $p<,01$).

Standardize edilmiş regresyon katsayısına (β) göre, yordayıcı değişkenlerin önem sırası; duygusal istismar ($,226$), cinsel istismar ($,166$), fiziksel istismar ($-,162$), fiziksel ihmal ($,135$), duygusal ihmal ($,107$) dir.

Regresyon katsayılarının anlamlılığına ilişkin t testi sonuçları incelendiğinde, duygusal istismar, cinsel istismar, fiziksel istismar ve fiziksel ihmal değişkenlerinin katılımcıların kaygı düzeyleri üzerinde anlamlı bir yordayıcı olduğu görülmektedir. Duygusal ihmal, kaygı üzerinde önemli bir etkiye sahip değildir.

Tablo 3.35'te katılımcıların kaçınma düzeylerinin duygusal ihmal, duygusal istismar, fiziksel ihmal, fiziksel istismar ve cinsel istismar ile yordanmasına ilişkin standart çoklu regresyon analizi sonuçları verilmiştir.

Tablo 3.35. Katılımcıların kaçınma düzeylerinin duygusal ihmal, duygusal istismar, fiziksel ihmal, fiziksel istismar ve cinsel istismar ile yordanmasına ilişkin standart çoklu regresyon analizi sonuçları.

Değişken	B	Standart Hata _B	β	T	p	İkili r	Kısmi r
Sabit	34,180	3,911	-	8,740	,000	-	-
Duygusal ihmal	1,370	,330	,308	4,153	,000	,379	,235
Duygusal istismar	,727	,462	,140	1,573	,117	,325	,091
Fiziksel ihmal	-,202	,549	-,024	-,369	,713	,214	-,022?
Fiziksel istismar	-,242	,554	-,034	-,437	,662	,227	-,026
Cinsel istismar	,510	,391	,077	1,307	,192	,185	,076
R=,404	R²=,164						
F_(11,498)	p=,000						

Tablo 3.35 incelendiğinde yordayıcı değişkenlerle bağımlı değişken (kaçınma) arasındaki ikili ve kısmi korelasyonlar incelendiğinde;

-Duygusal ihmal ile kaçınma arasında pozitif ve düşük düzeyde ($r=,379$) bir ilişkinin olduğu, ancak diğer değişkenler kontrol edildiğinde iki değişken arasındaki korelasyonun $r=,235$ olarak hesaplandığı görülmektedir.

-Duygusal istismar ile kaçınma arasında pozitif ve düşük düzeyde ($r=,325$) bir ilişkinin olduğu, ancak diğer değişkenler kontrol edildiğinde iki değişken arasındaki korelasyonun $r=,091$ olarak hesaplandığı görülmektedir.

-Fiziksel ihmal ile kaçınma arasında pozitif ve düşük düzeyde ($r=,214$) bir ilişkinin olduğu, ancak diğer değişkenler kontrol edildiğinde iki değişken arasındaki korelasyonun $r=-,022$ olarak hesaplandığı görülmektedir.

-Fiziksel istismar ile kaçınma arasında pozitif ve düşük düzeyde ($r=,156$) bir ilişkinin olduğu, ancak diğer değişkenler kontrol edildiğinde iki değişken arasındaki korelasyonun $r=-,121$ olarak hesaplandığı görülmektedir.

-Cinsel istismar ile kaçınma arasında pozitif ve düşük düzeyde ($r=,185$) bir ilişkinin olduğu, ancak diğer değişkenler kontrol edildiğinde iki değişken arasındaki korelasyonun $r=,076$ olarak hesaplandığı görülmektedir.

Duygusal ihmal, duygusal istismar, fiziksel ihmal, fiziksel istismar ve cinsel istismar birlikte, katılımcıların kaçınma düzeyleri ile orta düzeyde ve anlamlı bir ilişki vermektedir ($R=,404$, $R^2=,164$, $p<,01$).

Standardize edilmiş regresyon katsayısına (β) göre, yordayıcı değişkenlerin önem sırası; duygusal ihmal ($,308$), duygusal istismar ($,140$), cinsel istismar ($,077$), fiziksel istismar ($-,034$), fiziksel ihmal ($-,024$) dir.

Regresyon katsayılarının anlamlılığına ilişkin t testi sonuçları incelendiğinde, duygusal ihmal değişkeninin, katılımcıların kaçınma düzeyleri üzerinde anlamlı bir yordayıcı olduğu görülmektedir. Duygusal istismar, cinsel istismar, fiziksel istismar ve fiziksel ihmal değişkenleri, kaçınma üzerinde önemli bir etkiye sahip değildir.

3.5. Çocukluk Çağı Travmaları ve Öz Anlayışa İlişkin Bulgular

Tablo 3.36’da katılımcıların öz anlayış düzeylerinin çocukluk çağı travmaları ile yordanmasına ilişkin standart çoklu regresyon analizi sonuçları verilmiştir.

Tablo 3.36. Katılımcıların öz anlayış düzeylerinin duygusal ihmal, duygusal istismar, fiziksel ihmal, fiziksel istismar ve cinsel istismar ile yordanmasına ilişkin standart çoklu regresyon analizi sonuçları.

Değişken	B	Standart t Hata _B	β	T	p	İkili r	Kısmi r
Sabit	91,654	3,593	-	25,507	,000	-	-
Duygusal ihmal	-,799	,303	-,200	-2,637	,009	-,285	-,152
Duygusal istismar	-1,160	,425	-,250	-2,732	,007	-,299	-,157
Fiziksel ihmal	,384	,504	,052	,762	,447	-,143	,044
Fiziksel istismar	,734	,509	,114	1,441	,151	-,163	,084
Cinsel istismar	-,444	,359	-,075	-1,237	,217	-,177	-,072
R=,345	R²=,119						
F_(7,944)	p=,000						

Tablo 3.36 incelendiğinde, yordayıcı değişkenlerle bağımlı değişken (öz anlayış) arasındaki ikili ve kısmi korelasyonlar incelendiğinde;

- Duygusal ihmal ile öz anlayış arasında negatif ve düşük düzeyde ($r=-,285$) bir ilişkinin olduğu, ancak diğer değişkenler kontrol edildiğinde iki değişken arasındaki korelasyonun $r=-,152$ olarak hesaplandığı görülmektedir.
- Duygusal istismar ile öz anlayış arasında negatif ve düşük düzeyde ($r=-,299$) bir ilişkinin olduğu, ancak diğer değişkenler kontrol edildiğinde iki değişken arasındaki korelasyonun $r=-,157$ olarak hesaplandığı görülmektedir.
- Fiziksel ihmal ile öz anlayış arasında negatif ve düşük düzeyde ($r=-,143$) bir ilişkinin olduğu, ancak diğer değişkenler kontrol edildiğinde iki değişken arasındaki korelasyonun $r=-,044$ olarak hesaplandığı görülmektedir.
- Fiziksel istismar ile öz anlayış arasında negatif ve düşük düzeyde ($r=-,163$) bir ilişkinin olduğu, ancak diğer değişkenler kontrol edildiğinde iki değişken arasındaki korelasyonun $r=-,084$ olarak hesaplandığı görülmektedir.
- Cinsel istismar ile öz anlayış arasında negatif ve düşük düzeyde ($r=-,177$) bir ilişkinin olduğu, ancak diğer değişkenler kontrol edildiğinde iki değişken arasındaki korelasyonun $r=-,072$ olarak hesaplandığı görülmektedir.

Duygusal ihmal, duygusal istismar, fiziksel ihmal, fiziksel istismar ve cinsel istismar birlikte, katılımcıların öz anlayış düzeyleri ile orta düzeyde ve anlamlı bir ilişki vermektedir ($R=,345$, $R^2=,119$, $p<,01$).

Standardize edilmiş regresyon katsayısına (β) göre, yordayıcı değişkenlerin önem sırası; duygusal istismar (-,250), duygusal ihmal (-,200), fiziksel istismar (-,114), cinsel istismar (-,075), fiziksel ihmal (-,052) dir.

Regresyon katsayılarının anlamlılığına ilişkin t testi sonuçları incelendiğinde ise sadece duygusal ihmal ve duygusal istismar değişkenlerinin, katılımcıların öz anlayış düzeyleri üzerinde anlamlı bir yordayıcı olduğu görülmektedir. Diğer değişkenler öz anlayış üzerinde önemli bir etkiye sahip değildir.

3.6. Bağlanma Boyutları ve Öz Anlayışa İlişkin Bulgular

Tablo 3.37’de katılımcıların öz anlayış düzeylerinin, kaygı ve kaçınma ile yordanmasına ilişkin standart çoklu regresyon analizi sonuçları verilmiştir.

Tablo 3.37. Katılımcıların öz anlayış düzeylerinin kaygı ve kaçınma ile yordanmasına ilişkin standart çoklu regresyon analizi sonuçları.

Değişken	B	Standart Hata _B	β	T	p	İkili r	Kısmi r
Sabit	109,671	2,922		37,535	,000		
Kaygı	-,434	,048	-,505	-9,021	,000	-,557	-,464
Kaçınma	-,089	,050	-,100	-1,784	,075	-,361	-,103
R=,563	R²=,317						
F_(68,977)	p=,000						

Tablo 3.37’ye göre, yordayıcı değişkenlerle bağımlı değişken (öz anlayış) arasındaki ikili ve kısmi korelasyonlar incelendiğinde;

-Kaygı ile öz anlayış arasında negatif ve orta düzeyde ($r=-,557$) bir ilişkinin olduğu, ancak diğer değişkenler kontrol edildiğinde iki değişken arasındaki korelasyonun $r=-,464$ olarak hesaplandığı görölmektedir.

-Kaçınma ile öz anlayış arasında negatif ve orta düzeyde ($r=-,361$) bir ilişkinin olduğu, ancak diğer değişkenler kontrol edildiğinde iki değişken arasındaki korelasyonun $r=-,103$ olarak hesaplandığı görölmektedir.

Kaygı ve kaçınma birlikte, katılımcıların öz anlayış düzeyleri ile orta düzeyde ve anlamlı bir ilişki vermektedir ($R=,563$, $R^2=,317$, $p<,01$). Standardize edilmiş regresyon katsayısına (β) göre, yordayıcı değişkenlerin önem sırası; kaygı ($-,505$), kaçınma ($-,100$)dır.

Regresyon katsayılarının anlamlılığına ilişkin t testi sonuçları incelendiğinde, kaygı değişkeninin katılımcıların öz anlayış düzeyleri üzerinde anlamlı bir yordayıcı olduğu görölmektedir. Kaçınma değişkeni ise öz anlayış üzerinde önemli bir etkiye sahip değildir.

BÖLÜM 4

TARTIŞMA

Bu bölümde çocukluk çağı travmaları, bağlanma ve öz anlayış düzeyinin, cinsiyet, yaş, medeni durum, eğitim durumu, gelir düzeyi, çalışma durumu ve psikiyatrik tanı değişkenlerine ilişkin tartışma sonuçlarına yer verilmektedir. Ayrıca çocukluk çağı travmaları, bağlanma ve öz anlayış düzeyi arasındaki ilişkiler tartışılmaktadır.

4.1. Çocukluk Çağı Travmaları ile Demografik Değişkenlere İlişkin Tartışma

Araştırmamızda, çocukluk çağında uğranılan duygusal istismar ve cinsel istismar düzeyi kadınlarda; fiziksel istismar, duygusal ihmal ve toplam travma düzeyi erkeklerde daha yüksek bulunmakla birlikte, aralarında anlamlı bir fark bulunmamıştır. Fiziksel ihmalin ise erkeklerde, kadınlara oranla anlamlı düzeyde daha fazla olduğu görülmektedir. Araştırmamızın sonuçlarını destekler nitelikte Zeren ve arkadaşlarının (2012) üniversite öğrencileriyle yaptıkları araştırmasında, erkek öğrencilerin kız öğrencilere göre duygusal, fiziksel ve cinsel istismar düzeyinin belirgin bir şekilde yüksek olduğu tespit edilmiştir. Örsel ve arkadaşlarının (2001) araştırmasında kadınlar, erkeklerden daha fazla cinsel istismara maruz kaldığını bildirmiş fakat anlamlı bir fark bulunmamıştır. Zoroğlu ve arkadaşları (2001) ise fiziksel istismara erkeklerde, duygusal istismara ise kadınlarda daha yüksek oranda rastlamış, fakat aralarında anlamlı bir fark bulmamışlar, buna karşın ihmal ve cinsel istismarın kadınlarda anlamlı olarak daha yüksek olduğunu saptamışlardır. Koç ve arkadaşları (2012) tarafından yapılan bir diğer çalışmada ise, cinsel istismar olgularının çoğunluğunu (%56,8) kız çocukları oluştururken, fiziksel istismara her iki cinsiyette eşit sıklıkta rastlanmaktadır. Araştırma sonuçlarına genel olarak bakıldığında cinsel istismar kadınlarda, fiziksel istismar erkeklerde yüksek bulunmakla birlikte literatür sonuçları farklılık göstermektedir.

Yaş değişkeni açısından ihmal ve istismarın alt boyutlarında ve genel travma konusunda anlamlı bir fark bulunmamıştır. Bekar katılımcıların, duygusal ihmal, fiziksel ihmal, fiziksel istismar, cinsel istismar alt boyutlarında ve genel travma düzeyleri yüksek olmasına karşın anlamlı bir fark bulunmadığı görülmektedir. Duygusal istismara ise, bekar katılımcılarda, evli olanlara göre anlamlı düzeyde daha yüksek rastlanmıştır. Bu sonuç, çocuklukta yaşanan duygusal istismarın, bireyin kendisine olan güvenini zedeleyerek yetişkin yaşamda karşı cinsle olan ilişkilerini olumsuz yönde etkiliyor olmasıyla açıklanabilir.

Eğitim durumu açısından duygusal ihmal, duygusal istismar alt boyutlarında ve genel travma konusunda anlamlı bir farkın olmadığı görülmekle birlikte, eğitim durumu lisans olan katılımcıların uğradıkları fiziksel ihmal düzeyi, lise ve altı olanlardan; eğitim durumu lisans olanların uğradıkları fiziksel istismar düzeyi, lisansüstü olanlardan; eğitim durumu lise ve altı olanların uğradıkları cinsel istismar düzeyi, lisans olanlardan anlamlı olarak düşük bulunmuştur. Buna sonuçlara göre farklı ihmal ve istismar alt boyutlarının, farklı eğitim düzeyindeki kişilerde görülebildiği söylenebilir. İnan'ın (2015) araştırmasında 12 yıl ve altında eğitim almış kişilerin insan elinden kasıtlı olarak gerçekleştirilmiş travmaya maruziyetleri, 12 yıldan fazla eğitim almış kişilere oranla, anlamlı olarak daha yüksek bulunmuştur. Bu sonuca göre, insan elinden kasıtlı olarak gerçekleştirilen, özellikle çocukluk çağı travmalarının, bireylerin daha kısa süre eğitim görmelerinde etkili olabileceği düşünülmüştür. Aydın ve İşmen'in (2003) araştırmasında ilkokul/ortaokul mezunu olan erkeklerde, diğer eğitim gruplarına göre fiziksel, duygusal, cinsel istismar ve toplam istismara uğrama oranına daha fazla rastlanmıştır. Ancak araştırmamızın bulgularına göre travma türlerine göre eğitim durumlarının farklılık gösterdiği ve bu bulguyu desteklemediği görülmektedir. Örsel ve arkadaşlarının (2011) araştırmasında ise bulgumuzu destekler nitelikte olan, çocukluk çağında istismara uğramış olma ile eğitim durumu arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır.

Gelir düzeyi açısından bakıldığında, 1400 TL ve altı olan katılımcıların uğradıkları duygusal istismar, fiziksel ihmal, fiziksel istismar, cinsel istismar ve travma toplam puan ortalama düzeyleri, 1401-4500 TL arası olan katılımcılardan anlamlı düzeyde yüksektir. Gelir düzeyi ile duygusal ihmal alt boyutu arasında anlamlı bir farkın olmadığı görülmektedir. Bu sonuçtan hareketle, düşük sosyo-

ekonomik düzeyin, ailede strese neden olması ve çocuğa bakım için yeterli kaynakların bulunmaması açısından istismar ve ihmal için risk faktörü olabildiği, bununla birlikte yetişkinlikte ise ekonomik durumu olumsuz etkilediği düşünülebilir. Yapılan araştırma sonuçları da bu durumu desteklemektedir. Zeren ve arkadaşlarının (2012) araştırmasında ailesi alt gelir düzeyine sahip öğrencilerin duygusal istismar ve toplam travma puanları anlamlı derecede yüksek bulunmuştur. Aydın ve İşmen (2003) duygusal ve fiziksel istismar ve toplamda istismar düzeyi en yüksek olan grubun, gelir düzeyi en düşük olan grup olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Duygusal ihmal, fiziksel ihmal, cinsel istismar alt boyutlarında ve genel travma düzeyi çalışmayanlarda, fiziksel istismar düzeyi çalışanlarda yüksek olmasına karşın aradaki fark anlamlı bulunmamıştır. Bununla birlikte çalışanların uğradıkları duygusal istismar düzeyinin, çalışmayanlardan anlamlı düzeyde düşük bulunmuştur. Çocukluk çağında yaşanan duygusal istismar, bireyin öz saygısını, sosyalleşme, ait olma ve başarı duygusunu zedeleyerek, yetişkinlikte bireyin çalışma durumunu olumsuz etkileyen bir faktör olarak sayılabilir.

Psikiyatrik tanıya sahip olan katılımcıların cinsel istismar düzeyi, olmayanlara göre anlamlı düzeyde yüksek olduğu bulunmuştur. Diğer ihmal ve istismar alt boyutlarında ve genel travma konusunda psikiyatrik tanıya sahip olanların ortalamaları yüksek olmasına karşın aradaki farkın anlamlı bulunmadığı görülmektedir. Çocukluk çağında yaşanan travmaların bireylerin ileriki yaşamlarında da etkisini sürdürmeye devam ettiği ve psikolojik sorunlarla ilişkili olduğu görülmektedir (Yılmaz Irmak, 2008).

Sönmez'in (2015) çalışmasına göre, çocukluk çağı travmalarının her alt boyutu ile bireylerin depresyonları arasında pozitif yönde bir ilişki tespit edilmiştir. Bülbül ve arkadaşlarının (2013) araştırmasına göre yineleyen ve ilk atak majör depresyona sahip olan katılımcılarda tüm istismar ve ihmal puanları, psikiyatrik tanısı olmayanlara göre anlamlı derecede daha yüksek bulunmuştur. Yineleyen majör depresyonu olanların çocukluk çağı travma puanları, ilk atak majör depresyon tanısı olanlara göre daha yüksek bulunmuştur. Ayrıca çocukluk çağı travmaları ile depresyonun erken yaşta başlaması arasında güçlü bir ilişki olduğu görülmüştür. Örsel'in (2011) çalışmasında duygusal istismar bildiren grupta duygu durum ve anksiyete bozuklukları sık saptanırken, diğer istismar türleri ve tanı grupları arasında

anlamli bir iliŒki grlmemiŒtir. Buna karŒılık cinsel istismar alt boyutu ile alkol- madde kullanımı/bağımlılığı ve intihar giriŒim oranları anlamli olarak yüksek bulunmuŒtur. zkan'ın (2016) araŒtirmasında fiziksel, duygusal ve cinsel istismar puanları ile depresyon ve anksiyete Œiddeti arasında pozitif korelasyon tespit edilmekle birlikte fiziksel istismar puanı arasında, diğer alt gruplara göre daha anlamli bir iliŒki olduğu sonucuna ulaŒılmıŒtır. Yılmaz Irmak (2008) ise araŒtirmasında, fiziksel istismara uğrayan grubun ruhsal belirti puan ortalamalarını istismara uğramayanların ortalamalarından daha yüksek bulmuŒtur. Köse ve arkadaşlarının (2011) araŒtirmasında cinsel istismar sonrasında değerlendirilen çocukların %83,1'inde aktif psikiyatrik bozukluk saptanmıŒtır. En sık travma sonrası stres bozukluğuna rastlanmıŒtır. AraŒtırmamızın sonucunda da saptandığı gibi, özellikle cinsel istismar, uzun dönemde psikiyatrik bozukluk geliŒmesi açısından risk faktörü olarak kabul edilmektedir. Bununla birlikte cinsel istismar sonrasında ortaya çıkan tek bir tanı olmadığı, ancak cinsel istismarın risk etkeni olduğu kabul edilmektedir. Çocukluk ağı travmaları ile psikopatolojiye iliŒkin yukarıda belirtilen literatür sonuçları, araŒtırmamızı desteklemekle birlikte, farklı travma türlerinin etkisine iliŒkin sonuçlar, deęiŒiklik gösterebilmektedir. Bu durumun da, araŒtırmalarda kullanılan farklı örnekleme ve yöntemlerden kaynaklandığı dŒnlebilir. Çocukluk ağı travmalarının psikiyatrik tanı türlerine göre incelenmesinin araŒtırmamızın kapsamı dıŒında kalmasına rağmen, çocukluk çağında yaŒanan ihmal ve istismarın, farklı psikopatolojilere etkide bulunduğu yapılan araŒtırmalarda kanıtlanmıŒtır.

4.2. Bağlanma Boyutları ile Demografik DeęiŒkenlere İliŒkin TartıŒma

AraŒtırmamızın bulgularına göre, güvensiz bağlanma türleri olan kaygı ve kaçınma düzeyleri, kadınlarda erkeklere oranla yüksek olmasına karŒın, cinsiyete göre kaygı ve kaçınma alt boyutlarında anlamli bir fark bulunmadığı görülmektedir. İnan'ın (2015) araŒtirmasında ise kadın katılımcıların güvensiz bağlanma, kaygılı ve kaçınma puanları erkek katılımcılara göre anlamli olarak daha yüksek bulunmuŒtur.

Kaygı ve kaçınma faktörlerinden kaygı düzeyine göre, yaş arttıkça kaygı düzeyi anlamlı olarak azalmakta, kaçınma boyutunda ise yaşa göre böyle bir farkın olmadığı görülmektedir. Bu sonuçları destekler nitelikte İnan'ın araştırmasında (2015) yaş ile kaygılı bağlanma puanları arasında ters yönlü ilişki belirlenmişken, kaçınan bağlanma puanlarında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır. Bebeklikte biçimlenen bağlanma örüntüleri yaşam süresince değişmez nitelikte değildir (Soysal ve ark, 2005). Araştırmamıza göre kaygı boyutunun yaşla birlikte azalmasının nedeni, yaşam deneyimleri ve bireyin karşılaştığı düzeltici ilişkilerin kaygı üzerinde olumlu etki yaratması olabilir.

Medeni duruma göre, evli katılımcıların kaygı düzeyleri bekar olanlardan anlamlı düzeyde düşük bulunmuştur. Bununla birlikte bekar katılımcıların kaçınma ortalaması, evli olanlardan daha yüksek olmakla birlikte, anlamlı bir fark bulunmadığı görülmektedir. İnan'ın (2015) araştırmasında benzer şekilde evli katılımcıların güvensiz bağlanma, kaygı ve kaçınma düzeyleri, evli olmayanlara oranla anlamlı olarak daha düşük bulunmuştur. Güvensiz bağlanma biçimleri olan kaygı ve kaçınmanın yakın ilişkileri olumsuz etkilediği bilinmekle birlikte, özellikle kaygı, insanların daha az evlilik yapmasına ya da evliliği sürdürmemesine neden olabilir. Bu sonuç, evliliğin, kaygılı bağlanma üzerinde düzeltici etki yaptığı şeklinde de açıklanabilir.

Eğitim durumu ve çalışma durumuna göre kaygı ve kaçınma alt boyutlarında anlamlı bir fark bulunmamıştır. Gelir düzeyine göre bağlanmanın kaygı ve kaçınma boyutunda anlamlı bir farkın olduğu, gelir düzeyi azaldıkça kaygı ve kaçınma puanının arttığı görülmektedir. İnan (2015) araştırmasında gelir düzeyi ile güvensiz bağlanma puanları, kaygılı bağlanma puanları arasında ters yönlü ilişki belirlenmesi bu sonuçları destekler niteliktedir. Güvensiz bağlanma biçimleri olumsuz benlik ve diğerleri algısı ile sosyal, iş ve akademik alanlarda bireyi olumsuz yönde etkileyerek gelir düzeyinin düşmesine neden olabilir.

Psikiyatrik tanısı olan katılımcıların kaygı ve kaçınma düzeylerinin daha yüksek olmasına karşın, aradaki farkın anlamlı bulunmadığı görülmektedir. Özkan'ın (2016) araştırmasında güvensiz bağlanma puanları arttıkça hem depresyon hem de anksiyete puanlarının yükseldiği görülmüştür. Yılmaz Irmak'ın (2008) araştırmasında, güvenli bağlanan grubun ruhsal belirti puan ortalamaları güvensiz

bağlanan gruba göre daha düşük bulunmuştur. Araştırmamızın bu sonuçlarla tutarsız olması, psikolojik rahatsızlık türlerinin, araştırma konumuzun dışında kalması ve psikiyatrik tanısı olan katılımcı sayısının az olmasından kaynaklanabilir. Buna göre güvensiz bağlanma biçimleri psikopatolojiye yatkınlığı artıran bir etken olarak görülebilir.

4.3. Öz Anlayış ile Demografik Değişkenlere İlişkin Tartışma

Araştırmamızın sonuçlarına göre, erkeklerin öz anlayış düzeyinin kadınlardan yüksek olduğu, ancak anlamlı bir fark bulunmadığı görülmektedir. Yapılan diğer araştırmalarda da, cinsiyet değişkeni ile öz anlayış arasında anlamlı düzeyde farklılaşma bulunmamıştır (Özyeşil, 2011; Bolat, 2013; Yılmaz, 2009; Çırpan, 2016). Benzer şekilde Deniz ve arkadaşlarının (2012) araştırmasında Türk kız öğrenciler ile Türk erkek öğrenciler ve diğer ülkelerdeki kız öğrenciler arasındaki öz anlayış farkının anlamlı olmadığı bulunmuştur.

Yaş değişkeni açısından bakıldığında, yaşı 18-30 arası olanların öz anlayış düzeyleri, 31-40 yaş ve 41-53 yaş arasında olanlardan anlamlı düzeyde düşük olduğu sonucuna varılmıştır. Buna göre yaş artışıyla birlikte öz anlayış düzeyinin de arttığı görülmektedir. Yaş artışı ile birlikte yaşam deneyimleri, bireylerin öz anlayışını olumlu yönde etkiliyor olabilir.

Evli olanların öz anlayış düzeylerinin, bekar olanlardan anlamlı düzeyde yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Evlilikteki birlikteliğin, anlayış, şefkat ve kabule olanak sağlayan yapısı nedeniyle öz anlayış düzeyini artırıyor olması, ulaşılan bu sonucu açıklayabilir.

Öz anlayış düzeyi konusunda katılımcıların eğitim durumları açısından anlamlı bir farkın olmadığı görülmektedir. Gelir düzeyi 1400 TL ve altı olan katılımcıların öz anlayış düzeyleri 1401-4500 TL arası olanlardan anlamlı düzeyde düşük bulunmuştur. Gelir düzeyinin düşük olması, bireylerin öz anlayışlarının azalmasında etkili olabilmekle birlikte, düşük öz anlayış da bireyin gelir düzeyinin azalmasına neden olabilir. Çalışan katılımcıların öz anlayış düzeyi daha yüksek bulunmakla

birlikte, farkın anlamlı olduğu söylenemez. Psikiyatrik tanısı olanların, olmayanlara göre öz anlayış düzeylerinin düşük olduğu gözlenmesine karşın, anlamlı bir farklılık bulunmamıştır.

4.4. Çocukluk Çağı Travmaları ve Bağlanma Boyutlarına İlişkin Tartışma

Çocukluk çağı travmaları ve bağlanma arasındaki sonuçlara bakıldığında, duygusal istismar, cinsel istismar, fiziksel istismar ve fiziksel ihmal değişkenlerinin kaygı üzerinde; duygusal ihmalin ise kaçınma üzerinde anlamlı bir yordayıcı olduğu görülmektedir. Duygusal istismar kaygı üzerinde en önemli yordayıcı etkiye sahipken, duygusal ihmal kaygı üzerinde önemli bir etkiye sahip değildir. Çocuğun yeterli ilgi ve sevgiyi görmeyerek, duygusal yönden ihmal edilmesi, onun ileriki yaşamdaki ilişkilerden beklentilerini etkileyerek yakın ilişkilerden kaçınmasına neden olabilmektedir. Polat'a (2007) göre, ihmale uğrayan çocuklar sıklıkla sosyal yönden diğerlerinden ayrı olmayı tercih eder. Buna çocukların az uyarım almaları ve anne-baba rehberliğinden yoksun olmaları neden olabilir. Duygusal istismar, cinsel istismar, fiziksel istismar ve fiziksel ihmalin bireylerin kaygı düzeyi üzerindeki etkisi ise, çocuklukta yaşanan olumsuz tepkilerin ve olumsuz benlik ve diğerleri algısının oluşması ile bağlantılı olabilir. Çocuğun travma yaşadığı bir ortamda güvenli bağlanma geliştirmesi de zordur. Bu nedenle çocukluk çağında yaşanan ihmal ve istismar türlerinin güvensiz bağlanma türleri ile ilişkili olduğu görülmektedir (Yılmaz Irmak, 2008). Araştırma sonuçları çocukluk çağı travmaları ve bağlanma arasındaki ilişkiyi destekler niteliktedir. Özkan'ın (2016) klinik örneklemede yaptığı bir araştırmaya göre kaygı ve kaçınma puanları ile ihmal ve istismar alt boyutları ile toplam puanı arasında pozitif korelasyon bulunmuştur. Ancak kaygı ile cinsel istismar puanı ile korelasyon tespit edilmemiştir. Başka bir araştırmada çocukluk çağı travma yaşantısı bulunan katılımcıların güvensiz bağlanma, kaygılı ve kaçınan bağlanma puanları, çocukluk çağı travma yaşantısı bulunmayanlara göre anlamlı düzeyde daha yüksek bulunmuştur (İnan, 2015).

4.5. Çocukluk Çağı Travmaları ve Öz Anlayışa İlişkin Tartışma

Duygusal ihmal ve duygusal istismarın, öz anlayış üzerinde anlamlı bir yordayıcı olduğu, diğer alt boyutların ise öz anlayış üzerinde önemli bir etkiye sahip olmadığı saptanmıştır. Özyeşil'in (2011) araştırmasında çocukluk döneminde üzücü duygusal veya fiziksel bir yaşantı geçirmeyen öğrencilerin ortalamaları, böyle bir yaşantı geçiren öğrencilerden anlamlı düzeyde yüksek olduğunu bulmuştur. Bir diğer araştırmada ise aile ve çevre koşullarına ilişkin olumsuz yaşam olaylarını daha az yaşayanların öz anlayış düzeylerinin, daha çok yaşayanlara göre daha yüksek olduğu sonucuna ulaşmıştır (Bayar, 2016). Çocukken istismara uğramış bireylerin daha düşük öz anlayışa sahip oldukları görülmektedir (Tanaka ve ark. 2011). Araştırma sonuçları çocukluk çağı travmalarının öz anlayışı olumsuz yönde etkilediğini desteklemekle birlikte, yaptığımız araştırmaya göre duygusal ihmal ve duygusal istismarın düşük öz anlayışa katkıda bulunduğu söylenebilir. Duygusal ihmal ve duygusal istismar sonucu, çocuğun olumsuz eleştirileri, sevmeye ve ilgi görmeye değer biri olmadığı gibi mesajları içselleştirmesi gibi nedenlerle yetişkin yaşamdaki öz anlayışın düşmesine neden olabilir. Çocukluk çağında yaşanan duygusal ihmal ve duygusal istismar deneyimleri, kişinin kendisini suçlaması ve olumsuz kendilik algısına yol açarak öz anlayışı olumsuz yönde etkiliyor olabilir.

4.6. Bağlanma Boyutları ve Öz Anlayışa İlişkin Tartışma

Güvensiz bağlanma boyutları olan kaygı ve kaçınma ile öz anlayış arasındaki ilişki incelendiğinde, kaygının öz anlayış üzerinde anlamlı bir yordayıcı olduğu, kaçınmanın ise öz anlayış üzerinde önemli bir etkiye sahip olmadığı görülmektedir. Araştırma sonuçlarımızı destekler nitelikte Neff ve Beretvas'ın (2013) bağlanma stili ile öz anlayış arasındaki ilişki bağlamında yaptıkları araştırmada, güvenli bağlanma yüksek öz anlayış, kaygılı bağlanma düşük öz anlayış düzeyleri ile ilişkili bulunurken, kaçınan bağlanma ile öz anlayış arasında bir ilişki bulunamamıştır. Yapılan bir araştırma da, öz anlayışın, bağlanma kaygısı ve öznel iyi olma

arasındaki ilişkiye aracılık ettiğini göstermektedir (Wei ve ark. 2011). Üniversite öğrencileri ile yapılan Bayar'ın (2016) araştırmasında kaygılı bağlanmanın, öz anlayışı anlamlı şekilde yordadığı, bağlanmanın kaçınma boyutunun ise öz anlayış düzeyini anlamlı olarak yordamadığı bulunmuştur. Diğer araştırma sonuçlarının da desteklediği gibi, kaygılı bağlanmanın, öz anlayış üzerinde olumsuz bir etkiye sahip olduğu söylenebilir. Bu sonuç, kaygılı bağlanan kişilerin, olumsuz benlik algıları sonucu, kendilerine anlayış ve kabul göstermelerini olumsuz etkilemesi olarak yorumlanabilir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Araştırmamızda, çocukluk çağı travmaları alt boyutları ile demografik değişkenler arasındaki ilişkilerin incelenmesi sonucunda, erkeklerin, kadınlara oranla çocukluk çağında maruz kaldıkları fiziksel ihmal düzeyinin daha yüksek olduğu saptanmıştır. Türk tipi ailelerde benimsenmiş kız çocuklara karşı koruyucu tutum ve davranış tarzının bu sonuca yol açtığı düşünülebilir. Medeni duruma bakıldığında, bekar olanların, duygusal istismara evli olanlardan daha fazla maruz kaldıkları görülmüştür. Çocuklukta uğranılan duygusal istismarın, evlilikte yaşanan, birliktelik, paylaşma ve ait olmayı olumsuz yönde etkileyerek, bireylerin yalnız kalmasına neden olabileceği düşünülebilir. Çalışma durumuna göre ise, duygusal istismar düzeyi çalışmayanlarda anlamlı olarak daha fazla bulunmuştur. Çalışma yaşamı da sosyal etkileşimlere açık olduğundan, duygusal istismarın bireyleri sosyallik, ait olma, birlikte olma gibi alanlarda olumsuz etkilediği söylenebilir. Bu bulgulara bakılarak, çocukluk çağında maruz kalınan duygusal istismar, yetişkinlik yaşamında bireylerin evlenme ve çalışma durumunu olumsuz yönde etkileyen bir risk faktörü olabilmektedir. Gelir düzeyi açısından bakıldığında, duygusal istismar, fiziksel ihmal, fiziksel istismar, cinsel istismar ve travma toplam puanları anlamlı düzeyde yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Yapılan diğer araştırmaların da desteklediği gibi düşük sosyo-ekonomik düzeyin ailede strese yol açması ve çocuğa yetersiz bakıma neden olması açısından istismar ve ihmal için risk faktörü olabileceği söylenebilir.

Güvensiz bağlanmanın kaygı ve kaçınma alt boyutlarına göre demografik değişkenler incelendiğinde, cinsiyetler arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır. Yaşa göre kaçınma boyutunda anlamlı bir farkın olmadığı, kaygı düzeyinin ise yaş artışıyla birlikte anlamlı olarak azaldığı sonucuna ulaşılmıştır. Yaş artışı, bireylerin yaşadığı ilişkilerden deneyim kazanmasıyla kaygı azaltıcı bir etki yaratıyor olabilir. Araştırmamızın bir diğer sonucu ise, bekar olanların, evli olanlara göre kaygı düzeylerinin anlamlı olarak yüksek bulunmasıdır. Elde edilen bu sonuç, kaygılı bağlanmada görülen olumsuz kendilik ve diğerleri temsillerinin, bireylerin yakın ilişkilerini, evlenmelerini ya da evliliği sürdürmelerini olumsuz yönde etkiliyor olmasıyla açıklanabilir. Bununla birlikte, evlilik ilişkisinin, kaygılı bağlanma üzerinde düzeltici bir etki yaptığı sonucuna da varılabilir. Eğitim ve çalışma durumu açısından kaygı ve kaçınma düzeyinde anlamlı bir fark bulunmadığı görülmektedir. Araştırmamızın başka bir sonucu olan gelir düzeyi azaldıkça kaygı ve kaçınma düzeyinin artıyor olması; ailenin gelir düzeyinin düşük olmasının, annenin çocuğa yetersiz bakımına neden olarak güvensiz bağlanmaya yol açıyor olmasıyla açıklanabilir. Güvensiz bağlanma ile psikolojik sorunların birbiriyle ilişkili olduğu kabul edilmekle birlikte, araştırmamızda psikiyatrik tanının olması ile güvensiz bağlanma arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır. Bunun nedeni, araştırmamızın klinik örneklerden oluşmaması ve psikiyatrik tanısı olan kişi sayısının az olmasına bağlanabilir.

Öz anlayış ve demografik değişkenler arasındaki bulgulara bakıldığında, cinsiyet açısından öz anlayış düzeyi, literatürün de desteklediği gibi, farklılık göstermemektedir. Yaş açısından ise, yaşın artmasıyla öz anlayış düzeyinin de arttığı görülmüştür. Bu sonuç, bireylerin yaşları ilerledikçe kazanılan deneyimlerin, kendilerini ve diğerlerini olduğu gibi, yargılamadan kabul etmelerine yönelik bir anlayış geliştirmelerinden kaynaklanıyor olabilir. Medeni durum açısından bakıldığında, öz anlayış düzeyi evli olanlarda anlamlı olarak daha yüksek bulunmuştur. Yukarıda da değinildiği gibi, evlilik, paylaşım, birliktelik ve sosyal destek sağlaması sonucu bireylerin öz anlayışını olumlu yönde etkiliyor olabilir. Eğitim ve çalışma durumu açısından öz anlayış düzeyinde anlamlı bir fark görülmemiştir. Gelir düzeyi 1400 TL ve altı olanların öz anlayış düzeyleri, geliri 1401-4500 TL arası olanlardan anlamlı olarak düşük bulunmakla birlikte, öz anlayış ile gelir düzeyi arasında doğrusal bir ilişki olduğu söylenemez. Psikiyatrik tanısı

olanların öz anlayış düzeylerinin daha düşük olduğu görülmesine rağmen, anlamlı bir fark bulunmamıştır.

Araştırmamızdan elde edilen bir diğer önemli sonuç, duygusal istismar, cinsel istismar, fiziksel istismar ve fiziksel ihmal alt boyutlarının kaygılı bağlanma; duygusal ihmal alt boyutunun ise, kaçınan bağlanma üzerinde anlamlı bir yordayıcı olduğu şeklindedir. Çocuğa yönelik anne ilgi ve şefkatinin yetersiz olduğu duygusal ihmal, gelecekteki ilişkilerden de yeterli ilgi ve sevgiyi görmeyeceği inancına yol açarak, yakın ilişkilerden kaçınmaya neden olabilir. Duygusal istismar, cinsel istismar, fiziksel istismar ve fiziksel ihmalin bireylerin kaygı düzeyi üzerindeki etkisi ise, çocuklukta yaşanan olumsuz tepkilerin, olumsuz benlik ve diğerleri algısına yol açmasından kaynaklanabilir. Özetle çocuklukta yaşanan travmaların, güvensiz bağlanma türleri üzerinde etkili birer faktör olduğu sonucuna varılabilir. Bununla birlikte çocukluk çağında yaşanan duygusal ihmal, duygusal istismar ve kaygılı bağlanmanın katılımcıların öz anlayış düzeyleri üzerinde anlamlı birer yordayıcı oldukları ve öz anlayışı olumsuz yönde etkiledikleri çalışmamız sonucunda gözlenmektedir. Büyüme çağında çocuğun ihtiyacı olan güven ve koşulsuz kabulün sağlanmadığı, duygusal yönden ihmal ve istismara uğradığı aile ortamının, yetişkinlikte kendine karşı anlayış göstermesini zorlaştırdığı düşünülebilir. Bu gibi olumsuz deneyimler, öğrenme yoluyla gelecek yaşama aktarılarak, öz anlayışı olumsuz yönde etkileyebilir. Kaygılı bağlanma ise duygusal ihmale benzer şekilde, çocuğa yönelik yetersiz ilgi ve bakım sonucu olumsuz benlik algısına neden olarak, yetişkin yaşamda bireylerin öz anlayış düzeyini etkileyen başka bir faktör olarak karşımıza çıkmaktadır.

Psikiyatrik tanı almada çocukluk çağında yaşanan cinsel istismarın önemli bir faktör olduğuna dair saptadığımız anlamlı fark da araştırmamızın önemli sonuçlarından biridir. Bu sonuçtan hareketle, uygulanan/uygulanacak tedavi sürecinde bireylerin cinsel istismar yaşantılarına odaklanmanın önemli olacağı varsayılabilir. Buna göre erişkin psikiyatri hastalarında başta cinsel istismar olmak üzere çocukluk çağı travma yaşantılarının sorgulanması önemli kabul edilebilir.

Araştırmamızda, çocukluk çağı travmaları, güvensiz bağlanma boyutları ve öz anlayış düzeyi ile yaş, medeni durum, çalışma durumu gibi demografik değişkenler arasında anlamlı sonuçlar elde edilmesinin, bireyleri anlama ve tedavi konusunda yol

gösterici olacağı düşünülmektedir. Elde edilen bu sonuçlara göre, tedavi sürecinde bireylerin çocukluk çağında yaşadıkları travmaların ve bağlanma biçimlerinin birlikte ele alınması, bunu yaparken öz anlayış düzeyinin artırılmasının iyileşme sürecine katkıda bulunacağı düşünülebilir. Günümüzde öz anlayışı geliştirmeye yönelik farkındalık ve kabul odaklı terapi yöntemleri önem kazanmaktadır. Çocukluk çağı travmalarının ve bağlanmanın tedavi süreçlerinde bu yöntemlerin kullanılmasının yararlı olabileceği düşünülmekle birlikte bu konuda boylamsal ve deneysel çalışmalar yapılması önerilebilir. Çocukluk çağı travmalarının ve güvensiz bağlanma boyutlarının birbiri ile nasıl bir etkileşimde olduğu, öz anlayış üzerinde ne çeşit bir etki yaptığı, bundan sonra yapılacak araştırmalara konu teşkil edebilir.

Araştırmamızda örnekleme online formlar üzerinden ulaşılmış ve 18 yaş üzeri yetişkinlere uygulanmıştır. Katılımcılar çocukluklarında ihmal ve istismar gibi olumsuz yaşam olaylarına maruz kaldıklarını belirtmek istemeyebilir, yanlış cevap verebilir veya bu yaşantılarını unutabilirler. Bu nedenlerden hareketle, sonraki araştırmaların görüşme gibi farklı yöntemlerle yapılması, farklı sonuçlar verebilir. Bununla birlikte çocuk veya ergenlerden oluşan farklı örneklemeler, uzun dönemde takip edilerek boylamsal çalışmalar yürütülmesi sonraki çalışmalar için önerilebilir. Çocukluk çağı travmaları ve bağlanma boyutları psikopatoloji ile ilişkili olduğundan ve öz anlayış kavramının tedavi süreçlerine faydalı olabileceğinden; araştırmanın klinik örneklem üzerinden yapılması, ileride yapılacak benzer araştırmalar için diğer bir öneri olarak sayılabilir.

Kaynaklar

- Altıparmak, S., Yıldırım, G., Yardımcı, F., Ergin, D. (2013) Annelerden Alınan Bilgilerle Çocuk İstismarı ve Etkileyen Etkenler. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*. 14, 354-361
- Amerikan Psikiyatri Birliği (2014). Ruhsal Bozuklukların Tanısal ve Sayımsal El Kitabı. Beşinci Baskı (DSM-5). Tanı Ölçütleri Başvuru Elkitabı'ndan. E. Köroğlu (çev.). Ankara: Hekimler Yayın Birliği.
- Ammerman, R. T. (1990). Etiological Models Of Child Maltreatment: A Behavioral Perspective. *Behavior Modification*. 14.3, 230-254.
- Arslan, E. ve Teze, S. (2016). Bağlanma kuramı. N. Sargın, S. Avşaroğlu, A. Ünal (Ed.). Eğitim ve Psikolojiden Yansımalar içinde. Konya: Çizgi Kitabevi, 71-90
- Aydın, O. ve İşmen, E. (2003). 18-25 Yaş Grubu Erkeklerde Çocukluk Çağı Örselenme Yaşantısının İncelenmesi. M.Ü. *Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 18, 7-20
- Başak, B. E. (2012). Düşük Gelirli Ailelerden Gelen Üniversite Öğrencilerinin Öz Duyarlık, Sosyal Bağlılık ve İyimserlik İle Psikolojik Dayanıklılık Düzeyleri Arasındaki İlişkiler. *Yayınlanmamış Doktora Tezi*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Bayar, Ö. (2016). Üniversite Öğrencilerinde Öz-Şefkatın Yordayıcıları Olarak Bağlanma Tarzı ve Algılanan Sosyal Destek. *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*. Ankara: Hacettepe Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı.
- Belsky, J. (1980). Child Maltreatment: An Ecological İntegration. *American Psychologist*. 35, 320-335
- Beyazıt, U. ve Ayhan, A.B. (2015). Türkiye'de Yapılmış Çocuğun Mağdur Olduğu Cinsel İstismar Olgularını Konu Alan Bilimsel Çalışmaların İncelenmesi. *International Journal of Social Science*. 31, 443-453
- Bolat, Z. (2013). Üniversite Öğrencilerinin Psikolojik Sağlık ve Öz-Anlayışları Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi. *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*. Konya: Necmettin Erbakan Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Bowlby, J. (2012). Bağlanma. (çev.). T. V. Soylu İstanbul: Pinhan

- Bülbül, F., Çakır, Ü., Ülkü, C., Üre, İ., Karabatak, O., Alpak, G. (2013). Yineleyen ve İlk Atak Depresyonda Çocukluk Çağı Ruhsal Travmalarının Yeri. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*. 14,93-9
- Cook, A., Spinazzola, J., Ford, J., Lanktree, C., Blaustein, M., Cloitre, M., DeRosa, R., Hubbard, R., Kagan, R., Liataud, J., Mallah, K., Olafson, E., Van Der Kolk, B. (2005). Complex Trauma'nın Children And Adolescents. *Psychiatric Annals*. 35.5, 390-398
- Çalışır, M. (2009). Yetişkin Bağlanma Kuramı ve Duygulanım Düzenleme Stratejilerinin Depresyonla İlişkisi. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*. 1,240-255
- Çırpan, E. (2016). Üniversite Öğrencilerinin Duygusal Zekâ Düzeyleri ve Öz Anlayış Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*. İstanbul: İstanbul Arel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Çocuk Koruma Kanunu. (2005). (25876 sayılı kanun)
- Deniz, M. E., Arslan, C., Özyeşil, Z., İzmirli, M. (2012). Öz-Anlayış, Yaşam Doyumu, Negatif ve Pozitif Duygu: Türk ve Diğer Ülke Üniversite Öğrencileri Arasında Bir Karşılaştırma. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, Eğitim Fakültesi Dergisi*, 12. 23, 428-446
- Deniz, M. E., Sahin, S. ve Sümer, A. S. (2008). The Validity and Reliability of the Turkish Version of the Self-Compassion Scale. *Social Behavior and Personality*, 36. 9, 1151 – 1160
- Dubowitz, H. Bennett, S. (2007). Physical Abuse And Neglect Of Children. *The Lancet* , 369.9576 , 1891-1899
- Eliüşük, A. (2014). Sabır Eğiliminin Öz-Belirleme Öz-Anlayış ve Kişilik Özellikleri Açısından İncelenmesi. *Yayınlanmamış Doktora Tezi*. Konya: Necmettin Erbakan Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Finkelhor, D. (1994). The International Epidemiology Of Child Sexual Abuse. *Child Abuse & Neglect*, 18.5,409-417
- Germer, C. K. (2009). The Mindful Path To Self-Compassion: Freeing Yourself From Destructive Thoughts And Emotions. Hove: Routledge.
- Gölge, Z. B. (2005). Cinsel Travma Sonrası Oluşan Ruhsal Sorunlar. *Nöropsikiyatri Arşivi*. 42(1-2-3-4), 19-28

- Güler, N., Uzun, S., Boztaş, Z., Aydoğan, S. (2002). Anneleri Tarafından Çocuklara Uygulanan Duygusal ve Fiziksel İstismar/İhmal Davranışı ve Bunu Etkileyen Faktörler. *Cumhuriyet Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi* 24.3,128-134
- Hazan, C. Shaver, P. R. (1994). Bağlanma; Yakın ilişkilerle İlgili Araştırmalar İçin Bir Çerçeve. A. Dönmez. (çev.). *Psychological Inquiry*, 5.1, 1-2
- Herman, J. (2015). Travma ve İyileşme; Şiddetin sonuçları Ev İçi İstismardan Siyasi Teröre. T. Tosun (çev.). İstanbul: Literatür Yayınları.
- Hortaçsu, N. (2012). İnsan İlişkileri. Ankara: İmge Kitabevi.
- İnan, E. (2015). Travma, Bağlanma, Ruhsal Dayanıklılık Kavramları ve Bu Kavramların Arasındaki İlişkilerin Değerlendirilmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Kocaeli: Kocaeli Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü.
- İşmen, A. E. (2004). Aile İçi Çocuk İstismarı Ölçek Geliştirme Çalışması. *Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi Dergisi*. 1, 207-221
- Kara, B., Biçer, Ü. ve Gökalp, A. S. (2004). Çocuk İstismarı. *Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Dergisi*, 47, 140-151
- Koç, F., Aksit, S., Tomba, A., Aydın, C., Koturoğlu, G., Korkmaz Çetin, S., Aslan, A., Halicioğlu, O., Erşahin, Y., Turhan, T., Çelik, A., Şenol, E., Kara, S., Solak, U. (2012). Çocuk İstismarı ve İhmali Olgularımızın Demografik ve Klinik Özellikleri: Ege Üniversitesi Çocuk Koruma Birimi'nin bir yıllık deneyimi. *Türk Pediatri Arşivi Dergisi*, 47,119-24
- Köse, S., Aslan, Z., Başgöl, Ş. S., Şahin, S., Yılmaz, Ş., Çıtak, S., Tezcan, A. E. (2011). Bir Eğitim ve Araştırma Hastanesi Çocuk Psikiyatrisi Polikliniğine Yönlendirilen Adli Olgular. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 12,221-225
- Pelendecioğlu, B., Bulut, S. (2009). Çocuğa Yönelik Aile İçi Fiziksel İstismar. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Dergisi*. 1.9, 49-62
- Pepping CA, Davis PJ, O'Donovan A, Pal J (2015). Individual Differences in Self Compassion: The Role of Attachment and Experiences of Parenting in Childhood. *Self and Identity*. 14(1), 104–117
- Polat, O. (2007). Tüm Boyutlarıyla Çocuk İstismarı; 1 Tanımlar. Ankara: Şeçkin

- Runyan D, Corrine W, Ikeda R, et al. (2002). Child Abuse And Neglect By Parents And Other Caregivers. In: World Report On Violence And Health. Krug EG, Dahlberg LL, Mercy JA. (eds). World Health Organization, Geneva, 57- 86
- Ruppert, F. (2014). Travma, Bağlanma ve Aile Konstelasyonları: Ruhun Yaralarını Anlamak ve İyileştirmek. F. Zengin (çev.). İstanbul: Kaknüs Psikoloji
- Sarıcaoğlu, H. (2011) Üniversite Öğrencilerinin Psikolojik İyi Olma Düzeylerinin Kişilik Özellikleri ve Öz Anlayış Açısından İncelenmesi. *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*, Konya: Selçuk Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü
- Selçuk, E., Günaydın, G., Sümer, N. & Uysal A. (2005). Yetişkin Bağlanma Boyutları İçin Yeni Bir Ölçüm: Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri-II' Nin Türk Örneğinde Psikometrik Açısından Değerlendirilmesi. *Türk Psikoloji Yazıları*. 8.16,1-11
- Sezgin A. U., Öktem Tanör Ö. (1996). Çocukluk Çağı Cinsel İstismarı "Ensest". kolektif, (Ed.). *Evdeki Terör, Kadına Yönelik Şiddet* içinde. İstanbul: Mor Çatı Kitapları, 122-129
- Sofuoğlu, Z., Oral, R., Aydın, F., Cankardeş, S., Kandemirci, B., Koç, F., Halicioğlu, O., Akşit, S. (2014). Türkiye'nin Üç İlinde Olumsuz Çocukluk Çağı Deneyimleri Epidemiyolojik Çalışması, *Türk Pediatri Arşivi*. 49, 47-56
- Soysal, A.Ş., Bodur, Ş., İşeri, E., Şenol, S. (2005). Bebeklik Dönemindeki Bağlanma Sürecine Genel Bir Bakış, *Klinik Psikiyatri Dergisi*. 8, 88-99
- Sönmez S. (2015). Çocukluk Çağında Ruhsal Travma Yaşamış Yetişkin Bireylerin Depresyon Düzeylerinin ve Yaşam Doyumlarının İncelenmesi. *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*. İstanbul: Beykent Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü
- Sümer, A. S. (2008). Farklı Öz-Anlayış (Self-Compassion) Düzeylerine Sahip Üniversite Öğrencilerinde Depresyon, Anksiyete ve Stresin Değerlendirilmesi. *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*. Konya: Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü,
- Sümer, N., Ünal, S., Selçuk, E. (2009). Bağlanma ve Psikopatoloji: Bağlanma Boyutlarının Depresyon, Panik Bozukluk ve Obsesif-Kompulsif Bozuklukla İlişkisi. *Türk Psikoloji Dergisi*. 24 (63), 38-45
- Şar, V. (1998). Kötüye Kullanım ve İhmalle İlişkili Sorunlar. E. Köroğlu, C. Güleç (Ed.). *Psikiyatri Temel Kitabı* içinde. Ankara: Hekimler Yayın Birliği. 823-834

- Şar, V. (2009). Ruhsal Gelişim. B. Kulaksızoğlu, R. Tükel, A. Üçok, İ. Yargıç, O. Yazıcı. (Eds.). *Psikiyatri* içinde. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Basım ve Yayınevi. 48-56
- Şar, V., Öztürk, E., İkikardeş, E. (2012). Çocukluk Çağı Ruhsal Travma Ölçeğinin Türkçe Uyarlamasının Geçerlilik Ve Güvenirliği. *Türkiye Klinikleri J MedSci*, 32.4, 1054-63
- Tel, F. D., Sarı, T. (2016). Üniversite Öğrencilerinde Öz Duyarlılık ve Yaşam Doyumu. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. 16.1, 292-304
- Tanaka, M., Wekerle, C., Schmuck, M. L., Paglia-Boak, M. (2011). The Linkages Among Childhood Maltreatment, Adolescent Mental Health, And Self-Compassion In Child Welfare Adolescents. *Child Abuse & Neglect*. 35.10,887-898
- Taner, Y., Gökler, B. (2004). Çocuk İstismar ve İhmali: Psikiyatrik Yönleri. *Hacettepe Tıp Dergisi*. 35,82-86
- Tatlıhoğlu, K. (2010). Farklı Öz-Anlayış Düzeylerine Sahip Üniversite Öğrencilerinin Karar Vermede Özsayı Karar Verme Stilleri ve Kişilik Özelliklerinin Değerlendirilmesi. *Yayınlanmamış Doktora Tezi*. Konya: Selçuk Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- T.C. Başbakanlık Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu (SHÇEK). (2010). Türkiye’de Çocuk İstismarı ve Aile İçi Şiddet Araştırması/Özet Rapor.
- Topbaş, M. (2004). İnsanlığın Büyük Bir Ayıbı: Çocuk İstismarı. *TSK Koruyucu Hekimlik Bülteni*. 3.4,76-80
- Topçu, S. (2009). Silinmeyen İzler; Çocuk, Genç ve Engellilerin İstismar ve İhmali. Ankara: Phoenix
- Turan, A., Traş, Z. (2016). Çocuk İhmal ve İstismarı. N. Sargın, S. Avşaroğlu, A. Ünal (Ed.). *Eğitimden Psikolojik Yansımalar* İçinde, Konya: Çizgi Kitabevi, 37-58
- Turhan, E., Sangün, Ö., İnandı, T. (2006). Birinci Basamakta Çocuk İstismarı ve Önlenmesi. *Sted*. 15.9,153-157
- Tüzün, O., Sayar, K., (2006). Bağlanma Kuramı ve Psikopatoloji. *Düşünen Adam*. 19,1,24-39

- UNİCEF (ty.) Çocuk Haklarına Dair Sözleşme,
http://www.unicef.org/public/uploads/files/UNICEF_CocukHaklarınaDairSozlesme.pdf (16.09.2017)
- UNİCEF (2014). Açık Görüş Alanında Gizlenen .Basın Merkezi.
<http://www.unicef.org.tr/basinmerkezidetay.aspx?id=12484> (05.10.2017)
- Van Der Kolk. (1987). Psychological Trauma. Washington, DC: APA Press,
- Wallace, E., R. (2008). Dinamik Psikiyatri; Kuramı ve Uygulaması. Hakan Atalay. (çev.). İstanbul: Okuyan Us.
- Wei, M., Liao, K. Y., Ku, T., Shaffer, P. A. (2011). Attachment, Self-Compassion, Empathy, And Subjective Well-Being Among College Students And Community Adults. *Journal of Personality*. 79.1, 191-221.
- World Health Organisation (WHO), (2010).
http://www.who.int/violence_injury_prevention/violence/child/en/ Erişim tarihi:17.09.2017
- Yargıç, İ., Ersoy, E., Oflaz, S. B., (2012). Çocukluk Çağı Travmalarının İntihar Girişimi ve Kendine Zarar Verme Davranışı İle İlişkisi. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*.13,277-284
- Yavuzer, H. (2007). Doğum Öncesinden Ergenlik Sonuna; Çocuk Psikolojisi. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Yılmaz İrmak, T. (2008) Çocuk İstismarı ve İhmalinin Yaygınlığı ve Dayanıklılıkla İlişkili Faktörler. *Yayınlanmamış* Doktora tezi, İzmir: Ege Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Yılmaz, M. Taki (2009). Üniversite Öğrencilerinin Öz-Anlayışları (Self-Compassion) ile Anne Baba Tutumları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *Yayınlanmamış* Yüksek Lisans Tezi, Konya: Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Yüksel, Ş. (2009). Travmatik Deneyimler ve Ruh Sağlığı. B. Kulaksızoğlu, R. Tükel, A. Üçok, İ. Yargıç, O. Yazıcı. (Eds.). *Psikiyatri içinde*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Basım ve Yayınevi. 92-104
- Zara, A. (2004, a). Çocuk Cinsel İstismarı: Cinsel İstismara Neden Olan Etkenler ve Cinsel İstismarın Çocuklar Üzerindeki Etkileri. *Türk Psikoloji Yazıları*. 7.13,103-113

Zara, A. (2004,b). Cinsel İstismara Bağlı Travma: Psikolojik Tedavi Süreci ve İlkeleri. *Türk Psikoloji Yazıları*. 7.14,15-22

Zeren, C., Yengil, E., Çelikel, A., Arık, A., Arslan, M. (2012). Üniversite Öğrencilerinde Çocukluk Çağı İstismarı Sıklığı. *Dicle Tıp Dergisi*. 39.4,536-541

Zoroğlu, S. S., Tüzün, Ü., Şar, V., Öztürk M., Kora, M., Alyanak, B. (2001). Çocukluk Dönemi İstismar ve İhmalinin Olası Sonuçları. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*. 2.2,69-78.

EKLER

Ek.1. Kişisel Bilgi Formu

Bu form yüksek lisans tez çalışmasının bir bölümüdür. Sizlerden elde edilen kişisel bilgiler tamamen bilimsel amaçlarla kullanılacak ve gizli tutulacaktır. Bu form üzerine adınızı yazmayınız. Soruları içtenlikle cevaplamamız bu çalışma için çok önemlidir. Lütfen her maddeyi dikkatli bir şekilde okuyarak cevaplayınız ve hiçbir maddeyi boş bırakmayınız.

Katılıminız için teşekkürler

1) Yaşınız:

18-30 () 31-40 () 41-53 ()

2) Cinsiyetiniz

Kadın () Erkek ()

3) Medeni Durumunuz:

Evli () Bekar ()

4) Eğitim Durumunuz:

Lise ve altı () Lisans () Lisansüstü ()

5) Çalışma durumunuz:

Evet () Hayır ()

6) Aylık Gelir Düzeyiniz:

1.400 TL altı () 1.400- 4.500 TL arası () 4.500 TL üzeri ()

7) Almış olduğunuz psikiyatrik bir tanı var mıdır? Evet () Hayır ()

Ek.2. Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği

Bu sorular çocukluğunuzda ve ilk gençliğinizde (18 yaşından önce) başınıza gelmiş olabilecek bazı olaylar hakkındadır. Her bir soru için sizin durumunuza uyan rakamı daire içerisine alarak işaretleyiniz. Sorulardan bazıları özel yaşamınızla ilgilidir; lütfen elinizden geldiğince gerçeğe uygun yanıt veriniz. Yanıtlarınız gizli tutulacaktır.

Çocukluğumda ya da ilk gençliğimde...

1. Evde yeterli yemek olmadığından aç kalırdım.
1. Hiç Bir Zaman 2. Nadiren 3. Kimi Zaman 4. Sık Olarak 5. Çok Sık
2. Benim bakımı ve güvenliğimi üstlenen birinin olduğunu biliyordum.
1. Hiç Bir Zaman 2. Nadiren 3. Kimi Zaman 4. Sık Olarak 5. Çok Sık
3. Ailedekiler bana “salak”, “beceriksiz” ya da “tıpsız” gibi sıfatlarla seslenirlerdi.
1. Hiç Bir Zaman 2. Nadiren 3. Kimi Zaman 4. Sık Olarak 5. Çok Sık
4. Anne ve babam ailelerine bakamayacak kadar sıklıkla sarhoş olur ya da uyuşturucu alırlardı.
1. Hiç Bir Zaman 2. Nadiren 3. Kimi Zaman 4. Sık Olarak 5. Çok Sık
5. Ailemde önemli ve özel biri olduğum duygusunu hissetmeme yardımcı olan biri vardı.
1. Hiç Bir Zaman 2. Nadiren 3. Kimi Zaman 4. Sık Olarak 5. Çok Sık
6. Yırtık, sökükle ya da kirli giysiler içerisinde dolaşmak zorunda kalırdım.
1. Hiç Bir Zaman 2. Nadiren 3. Kimi Zaman 4. Sık Olarak 5. Çok Sık
7. Sevildiğimi hissediyordum.
1. Hiç Bir Zaman 2. Nadiren 3. Kimi Zaman 4. Sık Olarak 5. Çok Sık
8. Anne ve babamın benim doğmuş olmamı istemediklerini düşünüyordum.
1. Hiç Bir Zaman 2. Nadiren 3. Kimi Zaman 4. Sık Olarak 5. Çok Sık
9. Ailemden birisi bana öyle kötü vurmuştu ki doktora ya da hastaneye gitmem gerekmişti.
1. Hiç Bir Zaman 2. Nadiren 3. Kimi Zaman 4. Sık Olarak 5. Çok Sık
10. Ailemde başka türlü olmasını istediğim bir şey yoktu.
1. Hiç Bir Zaman 2. Nadiren 3. Kimi Zaman 4. Sık Olarak 5. Çok Sık
11. Ailedekiler bana o kadar şiddetle vuruyorlardı ki vücudumda morartı ya

da sıyrıklar oluyordu.

1.Hiç Bir Zaman 2.Nadiren 3.Kimi Zaman 4.Sık Olarak 5.Çok Sık

12.Kayış, sopa, kordon ya da başka sert bir cisimle vurularak cezalandırılıyordum.

1.Hiç Bir Zaman 2.Nadiren 3.Kimi Zaman 4.Sık Olarak 5.Çok Sık

13.Ailedekiler birbirlerine ilgi gösterirlerdi.

1.Hiç Bir Zaman 2.Nadiren 3.Kimi Zaman 4.Sık Olarak 5.Çok Sık

14.Ailedekiler bana kırıcı ya da saldırganca sözler söylerlerdi.

1.Hiç Bir Zaman 2.Nadiren 3.Kimi Zaman 4.Sık Olarak 5.Çok Sık

15.Vücutça kötüye kullanılmış olduğuma (dövülme, itilip kakılma vb.) inanıyorum.

1.Hiç Bir Zaman 2.Nadiren 3.Kimi Zaman 4.Sık Olarak 5.Çok Sık

16.Çocukluğum mükemmeldi.

1.Hiç Bir Zaman 2.Nadiren 3.Kimi Zaman 4.Sık Olarak 5.Çok Sık

17.Bana o kadar kötü vuruluyor ya da dövülüyordum ki öğretmen, komşu ya da bir doktorun bunu farketdiği oluyordu.

1.Hiç Bir Zaman 2.Nadiren 3.Kimi Zaman 4.Sık Olarak 5.Çok Sık

18.Ailemde birisi benden nefret ederdi.

1.Hiç Bir Zaman 2.Nadiren 3.Kimi Zaman 4.Sık Olarak 5.Çok Sık

19.Ailedekiler kendilerini birbirlerine yakın hissederlerdi.

1.Hiç Bir Zaman 2.Nadiren 3.Kimi Zaman 4.Sık Olarak 5.Çok Sık

20.Birisi bana cinsel amaçla dokundu ya da kendisine dokunmamı istedi.

1.Hiç Bir Zaman 2.Nadiren 3.Kimi Zaman 4.Sık Olarak 5.Çok Sık

21.Kendisi ile cinsel temas kurmadığım takdirde beni yaralamakla ya da benim hakkımda yalanlar söylemekle tehdit eden birisi vardı.

1.Hiç Bir Zaman 2.Nadiren 3.Kimi Zaman 4.Sık Olarak 5.Çok Sık

22.Benim ailem dünyanın en iyisiydi.

1.Hiç Bir Zaman 2.Nadiren 3.Kimi Zaman 4.Sık Olarak 5.Çok Sık

23.Birisi beni cinsel şeyler yapmaya ya da cinsel şeylere bakmaya zorladı.

1.Hiç Bir Zaman 2.Nadiren 3.Kimi Zaman 4.Sık Olarak 5.Çok Sık

24.Birisi bana cinsel tacizde bulundu.

1.Hiç Bir Zaman 2.Nadiren 3.Kimi Zaman 4.Sık Olarak 5.Çok Sık

25. Duygusal bakımdan kötüye kullanılmış olduğuma (hakaret, aşağılama vb.) inanıyorum.

1. Hiç Bir Zaman 2. Nadiren 3. Kimi Zaman 4. Sık Olarak 5. Çok Sık

26. İhtiyacım olduğunda beni doktora götürecek birisi vardı.

1. Hiç Bir Zaman 2. Nadiren 3. Kimi Zaman 4. Sık Olarak 5. Çok Sık

27. Cinsel bakımdan kötüye kullanılmış olduğuma inanıyorum.

1. Hiç Bir Zaman 2. Nadiren 3. Kimi Zaman 4. Sık Olarak 5. Çok Sık

28. Ailem benim için bir güç ve destek kaynağı idi.

1. Hiç Bir Zaman 2. Nadiren 3. Kimi Zaman 4. Sık Olarak 5. Çok Sık

Ek.3. YİYE-II

Aşağıda yakın duygusal ilişkilerinizde kendinizi nasıl hissettiğinize ilişkin çeşitli ifadeler yer almaktadır. Yakın duygusal ilişkiden kastedilen romantik ilişkilerdir. Lütfen her bir ifadeyi bu tür ilişkilerinizi düşünerek okuyun ve her bir ifadenin sizi ne ölçüde tanımladığını 1 (Hiç katılmıyorum)'den 7 (Tamamen katılıyorum)'ye kadar rakamlar verilen 7 aralıklı ölçek üzerinde değerlendiriniz. Her ifade için ölçekteki rakamlardan yalnızca bir tanesini işaretleyiniz.

	1	2	3	4	5	6	7
1. Birlikte olduğum kişinin sevgisini kaybetmekten korkarım.							
2. Gerçekte ne hissettiğimi birlikte olduğum kişiye göstermemeyi tercih ederim.							
3. Sıklıkla, birlikte olduğum kişinin artık benimle olmak istemeyeceği korkusuna kapılırım.							
4. Özel duygu ve düşüncelerimi birlikte olduğum kişiyle paylaşmak konusunda kendimi rahat hissedirim.							
5. Sıklıkla, birlikte olduğum kişinin beni gerçekten sevmediği duygusuna kapılırım.							
6. Romantik ilişkide olduğum kişilere güvenip inanmak bana zor gelir.							
7. Romantik ilişkide olduğum kişilerin beni, benim onları önemseyemediğim kadar önemsemeyeceklerinden endişe duyarım.							
8. Romantik ilişkide olduğum kişilere yakın olma konusunda çok rahatımdır.							
9. Sıklıkla, birlikte olduğum kişinin bana duyduğu							

hislerin benim ona duyduğum hisler kadar güçlü olmasını isterim.							
10. Romantik ilişkide olduğum kişilere açılma konusunda kendimi rahat hissetmem.							
11. İlişkilerimi kafama çok takarım.							
12. Romantik ilişkide olduğum kişilere fazla yakın olmamayı tercih ederim.							
13. Benden uzakta olduğunda, birlikte olduğum kişinin başka birine ilgi duyabileceği korkusuna kapılırım.							
14. Romantik ilişkide olduğum kişi benimle çok yakın olmak istediğinde rahatsızlık duyarım.							
15. Romantik ilişkide olduğum kişilere duygularımı gösterdiğimde, onların benim için aynı şeyleri hissetmeyeceğinden korkarım.							
16. Birlikte olduğum kişiyle kolayca yakınlaşabilirim.							
17. Birlikte olduğum kişinin beni terk edeceğinden pek endişe duymam.							
18. Birlikte olduğum kişiyle yaklaşmak bana zor gelmez.							
19. Romantik ilişkide olduğum kişi kendime olan güvenimi sarsar.							
20. Genellikle, birlikte olduğum kişiyle sorunlarımı ve kaygılarımı tartışırım.							
21. Terk edilmekten pek korkmam.							
22. Zor zamanlarımda, romantik ilişkide olduğum kişiden yardım istemek bana iyi gelir.							
23. Birlikte olduğum kişinin, bana istediğim kadar yakın olmadığını düşünürüm.							
24. Birlikte olduğum kişiye hemen hemen her şeyi anlatırım.							
25. Romantik ilişkide olduğum kişiler bazen bana olan duygularını sebepsiz yere değiştirirler.							
26. Başımdan geçenleri birlikte olduğum kişiyle konuşurum.							
27. Çok yakın olma arzumu bazen insanları korkutup uzaklaştırır.							
28. Birlikte olduğum kişiler benimle çok yaklaştığında gergin hissederim.							
29. Romantik ilişkide olduğum bir kişi beni yakından tanıdıkça, benden hoşlanmayacağından korkarım.							
30. Romantik ilişkide olduğum kişilere güvenip inanma konusunda rahatımdır.							

31. Birlikte olduğum kişiden ihtiyaç duyduğum şefkat ve desteği görmemek beni öfkelenendirir.							
32. Romantik ilişkide olduğum kişiye güvenip inanmak benim için kolaydır.							
33. Başka insanlara denk olamamaktan endişe duyarım.							
34. Birlikte olduğum kişiye şefkat göstermek benim için kolaydır.							
35. Birlikte olduğum kişi beni sadece kızgın olduğumda fark eder.							
36. Birlikte olduğum kişi beni ve ihtiyaçlarımı gerçekten anlar.							

Ek.4. ÖZ-ANLAYIŞ ÖLÇEĞİ

	Neredeyse hiç				Neredeyse her zaman
1. Kendi hatalarım ve yetersizliklerim konusunda onaylamaz ve yargılayıcıyım	1	2	3	4	5
2. Moralim bozuk olduğu zaman, yanlış giden ne varsa ona dikkat edip takıntı yapmaya başlarım.	1	2	3	4	5
3. İşler benim için kötüye gittiğinde, bu zorlukları hayatta herkesin geçtiği yollar olarak görürüm.	1	2	3	4	5
4. Yetersizliklerim hakkında düşündüğüm zaman, bu beni dünyanın geri kalanından koparılıp uzaklaştırmış gibi hissettirir	1	2	3	4	5
5. Duygusal bir acı hissettiğim zaman, kendime karşı sevecen olmaya çalışırım.	1	2	3	4	5
6. Benim için önemli olan bir şeyde başarısız olduğum zaman, yetersizlik hisleriyle kendimi tüketirim.	1	2	3	4	5
7. Bezgin, bitkin bir halde olduğumda, kendime dünyada pek çok insanın daha aynı benim gibi hissettiğini hatırlatırım.	1	2	3	4	5
8. İşler zorlaştığında, kendime yüklenirim.	1	2	3	4	5
9. Bir şey beni üzdüğü zaman, duygularımı dengede tutmaya çalışırım.	1	2	3	4	5
10. Bir sebeple kendimi yetersiz hissedersen, yetersizlik duygusunun birçok insan tarafından paylaşıldığını	1	2	3	4	5

kendime hatırlatmaya çalışırım					
11. Kendi kişiliğimin sevmediğim kısımlarına karşı hoşgörüsüz ve sabırsızım	1	2	3	4	5
12. Zor zamanlardan geçtiğimde, kendime ihtiyaç duyduğum bakımı ve hassasiyeti sağlarım.	1	2	3	4	5
13. Kendimi kötü hissettiğim zaman, diğer insanların çoğunun benden daha mutlu olduğunu hissetmeye başlarım	1	2	3	4	5
14. Acı verici bir şey olduğunda, durumun dengeli bir bakış açısını yakalamaya çalışırım	1	2	3	4	5
15. Başarısızlıklarımı, insan olmanın bir parçası olarak görürüm.	1	2	3	4	5
16. Sevmediğim yanlarımı gördüğüm zaman, kendi kendimin moralini bozarım.	1	2	3	4	5
17. Benim için önemli olan bir şeyde başarısız olduğumda, durumu bir bakış açısıyla değerlendirmeye çalışırım.	1	2	3	4	5
18. Çok mücadele ettiğim zamanlarda, diğer insanların bunu çok daha kolay geçtiğini düşünürüm.	1	2	3	4	5
19. Acı çektiğim zamanlarda, kendime merhametli davranırım	1	2	3	4	5
20. Bir şey beni üzdüğü zaman, duygularıma kapılıp giderim.	1	2	3	4	5
21. Acı çektiğim zaman kendime karşı biraz acımasız olabilirim	1	2	3	4	5
22. Moralim bozuk olduğu zaman, duygularıma alaka ve açıklıkla yaklaşırım.	1	2	3	4	5
23. Kendi hatalarıma ve yetersizliklerime karşı hoşgörülüyüm.	1	2	3	4	5
24. Sıkıntı verici bir şey olduğu zaman, olanları gözümde büyütürüm.	1	2	3	4	5
25. Benim için önemli olan bir şeyde başarısız olduğum zaman, hatamın içinde yapayalnız hissederim.	1	2	3	4	5
26. Kişiliğimin sevmediğim yanlarına karşı anlayışlı ve sabırlı olmaya çalışırım.	1	2	3	4	5

ÖZGEÇMİŞ

KİŞİSEL BİLGİLER

ADI VE SOYADI: Esra Peker

DOĞUM YERİ VE TARİHİ: Kayseri, 01.10.1982

MEDENİ HALİ: Bekar

E-MAİL: esra.pdr@hotmail.com

ADRES (Ev): Çekmeköy

ADRES (İş): Sabiha Hamdi Türkay İlkokulu, Çekmeköy

TELEFON (Ev/Cep): 0537 022 6260

(İş): 0216 642 4100

EĞİTİM DURUMU

1997- 1999: Kayseri Lisesi

2000 -2004: Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Fakültesi, Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık-Lisans

1015- :İstanbul Arel Üniversitesi, Klinik Psikoloji-Yüksek Lisans

YABANCI DİL: İngilizce

İŞ TECRÜBESİ: 13 yıl